ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

БРОЈ 1404

8 динара

24. 11. 1978. ● ИЗ... ГОДИНА XXXIX

NM

Рипли **Веровали или не!**

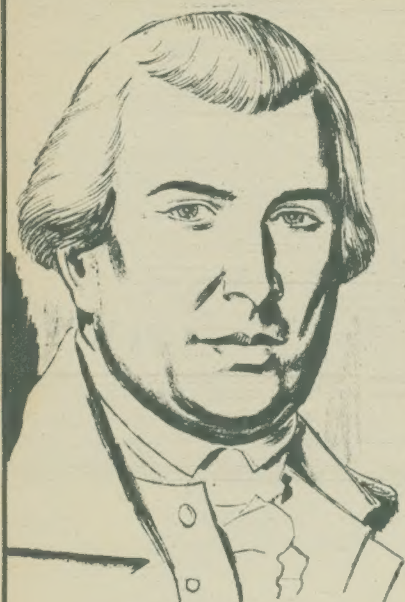

НАТАНАЕЛ ГРИН

(1742–1786)

КОЈИ ЈЕ ПОСТАО ЈЕДАН ОД НАЈСПОСОБНИЈИХ ВАШИНГТОНОВИХ ГЕНЕРАЛА, НИЈЕ ПРИМЉЕН У НАРОДНУ МИЛИЦИЈУ НА РОД АЈЛЕНДУ ЗБОГ ТОГА ШТО ЈЕ ХРАМАО.

ЕНГЛЕСКА ФЛОТА

КОЈА ЈЕ 1588. ГОДИНЕ УНИШТИЛА ШПАНСКУ АРМАДУ ПОТОПИВШИ 54 ШПАНСКА БРОДА И НЕ ИЗГУБИВШИ НИЈЕДАН СВОЈ, ИЗГУБИЛА ЈЕ ОД БОЛЕСТИ 30 ПУТА ВИШЕ МОРНАРА НО ШТО ИХ ЈЕ СТРАДАЛО ОД НЕПРИЈАТЕЉА.

 8-20

КИЊООВО ПАРНО ВОЗИЛО

ПРВИ АУТОМОБИЛ У ФРАНЦУСКОЈ НА СОПСТВЕНИ ПОГОН, БИО ЈЕ ПОСТАВЉЕН НА ТОПОВСКОМ ЛАФАЕТУ.

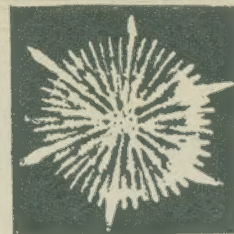

ДУБОКОВОДНИ ЗВЕЗДАНИ КОРАЛ

КРАЈ ОБАЛА ФЛОРИДЕ ИЗГЛЕДА КАО СНЕЖНА ПАХУЉИЦА.

ДОКТОРИ

У ЕНГЛЕСКОЈ У 16. ВЕКУ, ДА БИ ИЗГЛЕДАЛИ ШТО ДОСТОЈАНСТВЕНИЈИ, НОСИЛИ СУ ДУГАЧКЕ ОГРТАЧЕ И ВИСОКЕ КАПЕ КОЈЕ НИ У КУЋАМА НИСУ СКИДАЛИ.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА...

● француски учитељ Луј Брај, који је пронашао азбуку за слепе, израдио је прво слово овог писма управо шилом којим је у својој трећој години повредио око и затим ослепео.

● вилични мишићи су веома јаки. Сматра се да један просечан човек може зубима да

подигне до 22 килограма, док они са веома јаким вилицама могу са земље да подигну терет и од 140 килограма.

● архив Дубровника располаже документима који указују да су од 14. века па даље, трговинске везе Дубровника са Шпанијом биле веома развијене. Према документима из

1341. године неки Берлингеријус из Барселоне трговао је са дубровачким властелином Ђуром Гоце. У 15. и 16. веку одвија се обимна трговина између пиринејских лука и Дубровника.

● научници са Токијског универзитета пронашли су једну нову хемијску супстанцу названу ГК 101 која се наноси на кварни део зуба и безболно га одстрањује. Отвор који остаје спреман је за пломбирање.

● израчунато је да би за преписивање свега онога што је уписано на фасади једног египатског храма у граду Едфу, чија је основа широка 68 метара, било потребно двадесет година свакодневног рада од јутра до мрака.

● дугорепа кокош из Јокохаме гаји се у Јапану због дугачког и меког перја. Њен реп може да достигне дужину и до шест метара.

● главни град Боливије није Ла Паз како многи мисле, већ Сукре. Устав ове земље јасно казује да је главни град Боливије Сукре а седиште владе Ла Паз.

● аутор првог латинског речника у Србији био је Јован Ђорђевић (1862 — 1907), професор Велике школе у Београду, оснивач Српског народног позоришта у Новом Саду и један од оснивача Народног позоришта у Београду.

● захваљујући упорном научном раду у селекцији патака, у Народној Републици Вијетнаму добијена је патка која само за три месеца достигне тежину од четири килограма.

Walt Disney

ПАЈА ПАТАК

ДВЕ НОЋИ И ЈЕДАН ДАН ОКО 800 МОСЛАВАЧКИХ БОРАЦА БЕЗУСПЕШНО ЈЕ НАПАДАЛО ДОБРО УТВРЂЕНЕ НЕМЦЕ, ДОМОБРАНЕ И ЖАНДАРМЕ У ГРАДИЋУ ЧАЗМИ. А ОНДА, НЕКО ЈЕ ПРЕДЛОЖИО ДА СЕ ПОЗОВЕ ДУВАЧКИ ОРКЕСТАР.

МУЗИКА ЗА НЕПРИЈАТЕЉА

Суснежица се утапала у магловиту ноћ. Један борац задиже оковратник шињела и поче дахом да греје промрзле руке. Дође му да трупка ногама у месту не би ли их мало раскравио, али се сети наређења о потпуној ти-

шини. Наслони се на стабло дрвета, мој Стеване, па чекај, шта би друго. Да бар можеш цигарету да припалиш... И то су ускратили! Кажу: видеће непријатељ пламен шибице и црвенило жара сагорелог дувана, а циљ је прикрасти се и напасти неочекивано. Оно, Швабе и здруговци знају да смо опколили Чазму, сјатила се, богами, око града цела Друга мославачка бригада. Биће, све у свему, око 800 бораца, али не знају кад ћемо да ударимо. Лепо је то командант Кричковић замислио. Зна Никола шта ради...

Однекуд, из таме, зачу се крик неке птице. Суснежица све јача. Притајени партизани чекали су знак за јуриш. Чинило се да време не тече, да све стоји и да у маленој Чазми од 1 300 становника овог часа нема ни живе душе. Око поноћи проломио се узвик:

— Јуриш, другови!

Управо је започињао 28. новембар 1943. године.

ЗИД ОД МЕТАКА

Друга мославачка бригада избила је пред Чазму, градић на путу Загреб — Бјеловар, још у само предвечерје. Била је то последица претходног сталног напредовања кроз Мославину. Чазма је морала бити ослобођена. Командант Никола Кричковић и политички комесар Владо Мутак знали су да предстоји љута борба, пошто се Чазми готово са свих страна прилази узбрдо. То је значило ударати на зид од метака, јер је градић бранило 60 жандарма, 500 домобранских елитних војника-здруговаца и око 200 Немаца.

Осим тога, непријатељ се веома лукаво и војнички добро распоредио. Већина домобрана укопала се или заштитила грудобранима на најистуренијој коти — Старој Градини, док се мањи део ушанчио у рововима који су водили с једног на други крај града. Жандарми су заузели бусију у јакој згради код гробља, а најфанатичнија снага овог одбрамбеног система — 200 Немаца — сместила се насупрот њима, на самој ивици насеља, у приземној кући Јеврејина Бертолда Поргеса који се са сином налазио у партизанима. Иако је Поргесова зграда била начињена од тврдог материјала, Немци су је ипак ојачали и заштитили грудобранима тако да је било немогуће освојити је без тешког оружја.

Измучени ратом и сталним присуством непријатеља, становници Чазме дочекали су напад партизана радосни, али сабијени у својим домовима — меци су фијукали на све стране.

Мославачки борци јуришали су као лавови. Одакле год кренули, а кретали су истовремено са свих страна, пред њима се налазила узбрдица. Први напад није успео. Уследио је други, па трећи, четврти... Ноћ су осветљавали одблесци, хиљаде одблесака ватреног оружја. Пуцало се, падало, устајало, па, ипак, све је било узалуд: Чазма се није могла заузети.

ПОРГЕСОВА КУЋА

Не знајући за реч немогуће, Мославчани су одлучили да се не повлаче. Борба је настављена читаву ноћ и цео следећи дан. Најзад, после 24 часа непрекидних борби, Стара Градина је пала.

У том тренутку опет је била поноћ: почињао је 29. новембар.

— Сада ће бити лакше! — лакнуло је команданту Кричковићу. **— У граду смо!**

Како се преварио! У то се уверио веома брзо. Додуше, сви непријатељски пунктови падали су један за другим, али се један није дао: Поргесова кућа.

Скоро читаву ноћ око 800 партизана нападало је без успеха. Нико јој није могао ни прићи. Редови Мославчана су се ускомешали: поћи на тај бастион, значило је — погинути! Свитало је. Град је био слободан. Држала се само Поргесова зграда.

Команданту Кричковићу било је јасно да партизанима дан неће донети ништа боље од ноћи. Напротив, тама их је штитила. Наредио је нов јуриш. Резултата није било. Време је одмицало. Прошло је и јутро.

Неочекивано, неком је пало на памет да се позове бригадни дувачки оркестар који се у то време налазио у Сухаји, недалеко од Чазме.

— Кад ти момци груну с партизанским песмама и корачницама затрешће се Чазма! Немци ће помислити да у град пристиже читава армија! Спопашће их страх, а у страху су велике очи!

НЕОБИЧНО ОРУЖЈЕ

Предлог је био занимљив. Ако ништа друго, вредело је покушати. Хитно је отпремљен курир по блех-музику. Не знајући о чему се ради, борци су у чуду гледали долазак музичара.

Дувачи и бубњар неопажено су се увукли у двориште неке куће, педесетак метара удаљене од немачког упоришта, и на знак капелника грмнули као један.

Песме и корачнице су се смењивале. Трештало је не само градом, већ и читавом околином. Утисак је одиста био такав као да ће ускоро у град умарширати сва сила војске. Немци нису издржали психолошки притисак: нагли су у бекство! Како је Поргесова зграда стајала на ивици узвишења, сјурили су се у поље према реци Чазми удаљеној нешто више од 150 метара...

Уз громко „ура" партизани су се стуштили за њима. Војнике које није сустигао њихов метак, прогутала је хладна река или су их на супротној обали мотками дочекали сељани из села Дерезе.

Било је већ подне 29. новембра. Истицао је тридесет и шести час борбе. Толико времена су мославачки борци водили окршај на живот и смрт, без хране и сна. Чазма је била слободна. Дувачи су паковали „алат". Да им је неко некада рекао да ће свирати за непријатеља, никад не би поверовали. А, ето, догодило се...

М. Тодоровић

Ништа без њих: блех-музика Друге мославачке бригаде

НАШИ

Отац и његова два сина - гимназијалца нису обраћала пажњу на једног дечака, мада су приметили да их прати у стопу и прислушкује разговор.

— Без познавања грчке и римске уметности и историје, не може се ни у једном послу постићи успех. А то морају да знају уметници и они који то желе да постану — говорио је стари адвокат својим синовима, док се иза њих, прашњавим путем на периферији Сплита, шуњао Тома Росандић. И те речи ће му се дубоко урезати у свест.

Али, како доћи до „грчких" и „римских" књига, дуго је размишљао мали Тома, па је решио да их потражи код својих суседа и познаника. А они су му посуђивали репродукције скулптура хеленских вајара, али и „Илијаду" и „Одисеју", као и филозофска дела. Потом је Тома дане проводио седећи у неком маслињаку, далеко од граје деце и буке пристаништа, све док репродукције скулптура не би прецртао, а читава поглавља „Илијаде" и „Одисеје" научио напамет.

СТИДЉИВОСТ, ЧЕЖЊА

Његови родитељи и три брата сматрали су Тому чудаком. Није хтео да се игра, па чак ни да иде у школу. Тамо ме нервира бука, говорио је, па је највише волео да сам, у тишини седи на — гробљу. Обилазећи споменике, дивио се лепоти надгробних биста и скулптура, а затим је покушавао да их направи од песка или блатњаве земље. Наравно, та његова дела била су кратког века, јер би их брзо ветар разнео или киша раскравсила.

Због своја два прва дела, која је показао мајци и браћи, добио је похвалу, али и — батине. Наиме, после смрти свог оца, каменоресца и зидара, у његовој радионици остао је сав алат неопходан за клесање, па је Тома једног дана покушао да своје замишљене скулптуре отелотвори у камену. После упорног тродневног рада успео је да у белом брачком мермеру исклеше — малог лава и једну руку која међу прстима држи цвет. Његовој мајци су се обе скулптуре необично допале, па је одмах позвала суседе да им их покаже. Али, рука са цветом је волшебно нестала.

— Поклонио сам је Розини Освалдини — муцао је дечак црвенећи у лицу и гледајући у земљу.

— Зар то богатство? — разгоропадила се његова

ПРВИ РЕКТОР

Вајар Тома Росандић родио се у Сплиту 1878. године, а умро такође у Сплиту, 1. марта 1958. Од 1900. године радио је у сплитској каменорезачкој радионици, а од 1903. до 1905. био је у Риму, Фиренци, Венецији, а у Мештровићевом атељеу у Бечу провео је око годину дана (1908). После првог светског рата долази у Београд и постаје професор Уметничке школе, а оснивач је и први ректор Уметничке академије. За редовног члана Српске академије наука и уметности изабран је 1946. године. Постао је мајстор-вајар 1947, а у његовој радионици, после завршених студија, усавршавали су се многи млади вајари.

Његове скулптуре налазе се у многим нашим и страним музејима и приватним збиркама, као и по парковима. Најпознатија дела су му: „Свирач на харфи, „Уморни борац“, „Бацач камена“, Маузолеј у Супетру, као и композиција „Играли се врани коњи“, постављена испред главног улаза у Савезну народну скупштину. А од биста: споменик Иви Лоли Рибару у Ђакову, Умирући партизан, Споменик жртвама фашизма, у Суботици... Многа своја дела израдио је у дрвету. Иако није имао редовно уметничко образовање поседовао је високу техничку вештину, познавање вредности и могућности материјала, непосредност и јасноћу израза, осећање за пластичност и монументалност. Излагао је у многим нашим градовима, али и у Милану, Бечу, Риму, Лондону, Женеви, Паризу, Њујорку.

НЕШТО ИЗ ГЛАВЕ

Због тога што је своје прво дело поклонио Розини, кћерки сиромашног сплитског келнера, Тома је пред гостима добио — батине...

мајка, а потом га пред гостима добро истукла. Није знала да је управо та девојчица, кћерка сиромашног сплитског келнера, инспирисала њеног сина, јер је потајно у њу био заљубљен... Много година касније, Тома Росандић је увек говорио да највише воли да прави љупке. поетичне малене скулптуре, али инспирисане, покретом или погледом неке жене, попут „Чежње“, „Младе жене“, „Стидљивости“...

На сопственој Академији

— Ако нећеш у школу, онда мораш на занат! Ваља од нечег живети — једног дана рекла је мајка двадесетогодишњем Томи, па га је одвела у једну сплитску радионицу да учи каменорезачки занат. Ту су мајстори одмах схватили да је веома прилежан ђак, јер је са посебном педантношћу правио крстове и надгробне споменике. Али, ипак, највише је волео да клеше „нешто из главе“, највише мале бисте и скулптуре животиње.

Једног дана у радионицу је бануо неки сељачић, сав збуњен и сметен. И мада је био пет година млађи од Томе, одмах је према њему показао изузетну привржености, па су све слободно време заједно проводили. Тако му је нови ученик испричао да ускоро треба да оде у „велику школу, у Беч, где ће изучити вајарски занат“. Тако је и било. Јер, сељаче — Иван Мештровић — брзо је напустило малу радионицу. Тома Росандић је касније причао да је он био тај који је Мештровићу додао прво клесарско длето.

Познанство са Италијаном Артуром Феараронијем, који је одмах после Мештровића дошао у исту радионицу, било је пресудно за Томину будућност. Брзо се спријатељио са тим младићем, већ искусним каменоресцем и вајарем, да би ускоро маштали о свом усавршавању. Нећемо се уписивати на Академију — одлучили су — већ ћемо основати нашу, сопствену.

Савет Моше Пијаде

У мали изнајмљени атеље Тома преноси сав алат из очеве некадашње радионице, а затим набављају и књиге, па почињу да уче предмете и уметничке дисциплине које су се предавале на Академији. Сваког дана преслишавали су један другог. а практичан део школовања састојао се у узајамном позирању, моделирању и прављењу скица за скулптуре. И тако читаве две године, све док, 1905, заједно не одлазе у Рим. Али, ту не могу да нађу запослење, па стижу у Фиренцу, потом у Венецију, где добијају посао на рестаурацији неког великог звоника. Посао цвета, новац за живот је обезбеђен, њихова Академија може да се обнови: у импровизованом атељеу настављају да уче, вајају, скицирају.

И најзад — први велики успех. Те, 1906. године Тома Росандић је позван да излаже у Милану, а само неколико месеци касније, као једини странац, учествује на великој изложби у Фиренци. Пут за бечку академију му је отворен! Али — тамо га одбијају са једноставним образложењем: Ваш стил је већ изграђен!

Ипак, то није поколебало Тому Росандића. Наставља још упорније да ради, па приређује изложбу у Загребу, 1911. године у Риму да би, само неколико месеци касније, био позван и на Четврту југословенску изложбу у Београду, заједно са Иваном Мештровићем и Надеждом Петровић. И тада, многи су приметили да његове скулптуре веома подсећају на Мештровићеве, па га у листу „Мали журнал“, 1912. године Моша Пијаде саветује да се осамостали, јер ће имати много више успеха. Тако је написао и следеће:

„... Тома Росандић више нема шта да учи од других. он мора да постане сам свој учитељ. Његова душа, његови осећаји треба да дају живот његовим киповима. Он треба свој живот да унесе у своја дела и да га у њима продужи — тако се долази до славе и тако улази у бесмртност“.

Б. Јеремић

Композиција по мотивима песме »Играли се врани коњи«, постављена испред зграде Савезне народне скупштине 1937. године, дело је самоуког вајара Томе Росандића.

ОВДЕ ЈЕ ПРОГЛАШЕНА РЕПУБЛИКА

Међу учесницима конкурса за пројект „Дома народног представништва", данашње зграде Скупштине СФРЈ, који је прве године овог века расписало Министарство грађевина Србије, нашао се и београдски архитекта Јован Илкић и — освојио прву награду. Илкићев пројект, међутим, није одговарао тадашњим грађевинским могућностима у Србији, због чега је разрада планова потрајала готово пет година. Изградња је отпочела 1907. и, са прекидима, трајала све до 1936. године.

У овој грађевини ренесансног стила, на данашњем Булевару револуције у Београду, на месту којим је некада пролазио цариградски друм, прво заседање Скупштине одржано је 20. октобра 1936. Непуне три године касније, када је дошло до споразума Цветковић — Мачек, Скупштина је распуштена, а у скупштинску зграду се за време другог светског рата смешта окупаторска цивилна управа за Србију. Али, не задуго. Пред Народноослободилачком војском окупатор је морао да се повуче.

Месец дана после ослобођења Београда, 19. новембра 1944. у згради Скупштине одржана је седница Председништва АВНОЈ-а на којој је Јосипу Брозу Титу додељен Орден народног хероја Југославије. Следеће године овде је одржано Треће заседање АВНОЈ-а, а ускоро, само шест месеци после потпуног ослобођења Југославије, одржани су слободни и тајни избори за Уставотворну скупштину, први у свету по окончању другог светског рата. Новоизабрана Скупштина проглашава 29. новембра 1945. године Републику, а следеће године Устав ФНРЈ, после чијег усвајања Уставотворна скупштина прераста у Народну скупштину ФНРЈ.

Овде је, после аграрне реформе у тек ослобођеној и ратом опустошеној земљи, донесен Закон о национализацији; Закон о управљању државним привредним предузећима којим отпочиње радничко самоуправљање, основа нашег социјалистичког система; Уставни закон и низ других аката и одлука које ће отворити нову страницу историје Југославије и радничког покрета уопште.

Према Уставу СФРЈ „Скупштина СФРЈ је орган друштвеног самоуправљања и највиши орган власти у оквиру права и дужности федерације". Састављена је од два већа:

Савезно веће чине делегати (по 30 из сваке републике и по 20 из сваке аутономне покрајине) из самоуправних организација и заједница и друштвено-политичких организација.

Веће република и покрајина састоји се од делегација из скупштина република и аутономних покрајина — (по 12 из сваке републике и по 8 из аутономних покрајина).

По унутрашњој обради посебно се истиче **Пространо предворје** из свечаног улаза. У њему се, поред осталог, налазе четири нише са скулптурама четири истакнуте личности из прошлости југословенских народа — кнез Коцељ, краљ Томислав, цар Душан и Карађорђе — израђене од белог брачког мермера.

Унутрашња обрада такође је у ренесансном стилу. У приземљу се, лево од централног хола, налази Мала амфитеатрална сала за пленарне седнице, а десно Велика сала. Испред њих је по једна правоугаона сала за седнице комисија и одбора. Одвојени дугачким ходницима, уз спољне делове зграде налазе се трактови са радним просторијама администрације органа Скупштине. У приземљу је смештена и техника радио и ТВ центра. На слици: Централни хол.

Скупштинска зграда, на којој доминира средишњи део, окренут према Булевару револуције, с главним улазом и централном великом куполом подигнута је у италијанском ренесансном стилу. На њој је најистакнутија главна фасада са главним, свечаним улазом: широко степениште на које је постављена композиција „Играли се врани коњи“ познатог вајара Томе Росандића води до класицистичког портала.

Из приземља се монументалним степеништем стиже на спрат где се, лево и десно од централног хола, поред три правоугаоне сале за седнице одбора, налази већи број салона, радних соба и библиотека.

У Великој сали Скупштине, обрађеној раскошније од осталих просторија, доњи делови су обложени дрветом или мермером, а горњи — галерије са седиштима за новинаре, дипломате и публику — обрађени у декоративној штуко-пластици. Између стубова у полукружној сали на слободној површини зида налазе се бронзани грбови југословенских социјалистичких република, док је на предњем зиду, обложеном дрвеним касетама, бронзани грб СФРЈ.

Мала сала је по просторној организацији и декоративној обради иста као и Велика, али делује интимније. На предњем зиду истиче се декоративна фреска „Велика алегорија рада“, а између носећих лукова на галерији фреско-портрети који приказују различите типове Југословена.

Унутрашњи изглед куполе

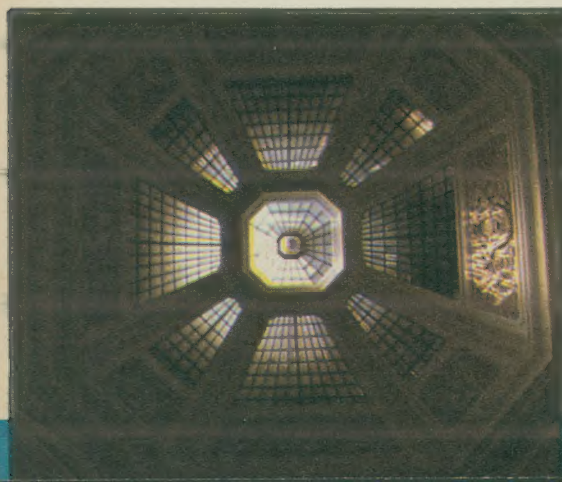

ПРИЧА ИЗ ЖИВОТА

СТОП за убицу!

Када је Карл Вагнер у два часа после поноћи зауставио свој зелени »понтијак« да би повезао усамљеног аутостопера, није знао да је овај управо побегао из затвора...

Било је око два сата по поноћи кад је Карл Вагнер при светлости фарова свог „понтијака“ на ивици друма угледао усамљену прилику.

— **Да га повеземо?** — упитао је своју супругу Моли која је седела на седишту до њега.

— **Што да не!** — одговорила је она знајући да километрима унаоколо нема насељеног места. Што се тиче аутомобила ни њих у то доба ноћи није било.

Тренутак касније, уз шкрипу кочница, аутомобил се зауставио тик поред непознатог.

— **Уђите!** — позвала га је Моли.

— **Хвала!** — промрмљао је човек и завалио се на задње седиште „понтијака“.

Узалуд је Моли следећих пола часа покушавала да га наведе на разговор. Једино што је успела да извуче, били су кратки, неодређени одговори. „Вероватно је уморан“, помислила је у себи и одустала од разговора.

— **Ми идемо у Салиму. Докле желите да Вас повеземо?** — упитао га је Карл.

— **До Денвера!** — одговорио је кратко непознати и поново утонуо у ћутање.

»УСЛИШЕНА« МОЛБА

Ноћ је већ била на измаку, кад се одједном, с треском, отворила хауба. Инстинктивно, Карл је свом снагом притиснуо кочницу. Петнаестак метара даље, аутомобил се зауставио.

— **Враћам се одмах, само да затворим хаубу** — рекао је и изишао напоље.

У истом тренутку кад су се за њим затворила врата, Моли је осетила чудан притисак на раменима. Изненађена, окренула је главу и, на свој ужас, угледала црну цев пиштоља уперену у потиљак. Осетила је како јој се уста суше од страха а крик замире у грлу.

Не знајући шта се догађа у аутомобилу, Карл је затворио хаубу а онда, не слутећи ништа, пошао да седне. И таман је хтео да се спусти на седиште кад је осетио страховит ударац по потиљку. Одмах затим зачуо је наређење:

— **Излазите напоље! Обоје!**

Збуњени и преплашени, Моли и Карл нису ни помишљали да пруже неки отпор. Изишли су из аутомобила и подигли руке увис, како је то захтевао човек с пиштољем. Сваког тренутка очекивали су да непознати повуче окидач.

— **Узмите кола и оставите нас овде** — покушала је да га некако умилостиви Моли мада уверена да ће их убити. Али, човек као да је није чуо. Пришао је Карлу и почео бесомучно да га удара дршком пиштоља по глави, врату, раменима. Скамењена од ужаса, Моли је гледала како низ његово лице почиње да се слива крв. Цурила је из носа, са усана, посекотина на челу.

Исто тако изненада као што је и почео, човек је престао да туче Карла.

— **Улазите обоје у пртљажник!** — заурлао је.

— **Али, како ћу, па ја очекујем бебу!** — почела је да плаче Моли.

Један тренутак нападач је размишљао шта да ради а онда је одлучио да затвори само Карла. Затим је са уплаканом Моли сео у аутомобил и кренуо. Међутим, тек што су пошли млада жена је почела да га моли:

— **Карл ће умрети унутра, станите, преклињем вас!**

Човек је послушао али само зато да би овог пута и њу свезао и затворио у пртљажник.

КРИК ИЗ ПРТЉАЖНИКА

Везаних руку, згрчени у тесном и мрачном простору, Карл и Моли су се очајнички борили за ваздух. А њега је са сваким удисајем било све мање. „Погушићемо се!“, шапутала је Моли.

„Морам нешто да учиним, она не сме да умре“, бубњало је Карлу у глави. Али шта, како, није знао. И у једном тренутку, док се превртао како би пронашао што бољи положај, осетио је како му везе на рукама попуштају. Једва се уздржао да не кликне од радости. Десетак минута касније и он и Моли били су слободни.

Сад је још требало пронаћи нешто чиме би подигао поклопац пртљажника. Срећом, ту је била дизалица. Уз много муке Карл је ипак успео да помоћу ње подигне поклопац за неколико сантиметара. То није било баш много, али је помагало. Једино што су још могли да учине, било је да чекају да се аутомобил заустави и да онда покушају да привуку нечију пажњу.

Међутим, човек с пиштољем као да је наслућивао њихову намеру и није се нигде заустављао тим више што је резервоар за бензин био пун.

Време је споро одмицало. Само по танкој траци светлости Моли и Карл су знали да је свануло.

А онда је, одједном, младој жени пала на памет спасоносна идеја: кад су ушли у први град, а то су закључили по буци саобраћаја, Карл је протурио руку умрљану крвљу кроз уски отвор. „Неко ће је видети то ће му се учинити чудно и алармираће полицију“, шапутала је Моли.

У тренутку кад је Карл протурио шаку напоље, аутомобил је управо пролазио улицама Канзас Ситија. И баш као што је Моли и претпостављала, један од пролазника угледао је и пожурио да о томе обавести најближег полицајца. А онда се све одвијало филмском брзином: полицајац је позвао у помоћ саобраћајца Џона Дејвиса који је радиом позвао станицу. Десетак минута касније сва патролна кола кренула су у потрагу за зеленим „понтијаком“.

Игром случаја, први га је на Авењи Вашингтон угледао баш Џон Дејвис управо у тренутку кад је човек с пиштољем, заправо Џеимс Есен, како му је било име, тражио место за паркирање.

Водећи рачуна да не привуче његову пажњу, Дејвис му се опрезно приближио.

— **Руке увис и излази напоље!** — наредио је.

Очију разрогачених од неверице, човек га је послушао и изишао. И управо док му је полицајац стављао лисице на руке, из пртљажника су допрли крици:

— **Упомоћ! Упомоћ!**

Тек сада кад је све најзад било завршено Џеимс Есен, за кога се у међувремену утврдило да је убица у бекству, је ухапшен, Моли је доживела прави нервни шок. Прошло је недељу дана пре него што је дошла к себи. Ни са Карлом ситуација није била много боља: он је морао да проведе месец дана у болници због озледа које му је Есен нанео дршком пиштоља.

Одбегли убица је за двоструку претњу убиством и мучење брачног пара Вагнер добио још 22 године затвора.

О. В.

DIK BROWNE **ХОГАР СТРАШНИ**

НАУКА БУДУЋНОСТИ

Баук у генима

НАУЧНИЦИ ВЕРУЈУ ДА ЋЕ »ГЕНЕТСКИ ИНЖЕЊЕРИНГ« ОМОГУЋИТИ СТВАРАЊЕ НА ХИЉАДЕ ГЕНИЈАЛНИХ ЉУДИ, АЛИ И ХИТЛЕРА ИЛИ КВАЗИМОДА. ДА ЛИ БИ БИЛО ДОБРО КАДА БИ ЉУДИ БИЛИ — ПО КАЛУПУ?!

Када је крајем 1975. године Индијац др Ананда Шакрабарти свету објавио вест да је успео да створи нову врсту бактерија које су у стању да „поједу" слојеве нафте просуте из танкера у море, већ се поуздано знало да је то не само наговештај борбе против загађења животне средине, већ и још један очигледан пример „генетског инжењеринга". Заправо, др Ананда је успео да помоћу „генетске технике" једној врсти бактерија придода својства четири друге различите врсте тих микроорганизама који су се искључиво хранили угљоводониковим једињењима из нафте. Удружујући њихове особине у један нов организам, овај научник је успео да створи бактерију која до сада није постојала на нашој планети, а која ће одједном моћи да „поједе" најмање четири различите врсте угљоводоникових једињења. А ако би се ови микроорганизми просули из авиона изнад „црних мрља" на мору, бактерије би се брзо размножиле претварајући нафту у беланчевине, које би, потом, узимале као храну.

ТАЈНА ЖИВОТА У ГЕНИМА

Познато је да сваки живи организам у језгру својих ћелија садржи гене, носиоце наследних особина. Тај, такозвани „генетски тестамент" омогућује да свако живо биће остане у складу са самим собом, односно да се из везе мушкарца и жене роди дете, да мачка увек окоти маче, а не неку другу животињу, и да из жира, када падне на земљу, израсте храст, а не неко друго дрво.

Међутим, већ сада су генетичари у стању да преправљају овај „тестамент", другим речима, да гене једне врсте замењују генима друге, па живо биће које тако настаје, нове особине преноси на потомство, баш као да оне потичу од предака. И то, захваљујући нуклеинским киселинама које се налазе у једру, првенствено дезоксирибонуклеинској киселини или ДНА. Зато, свако биће, било да се састоји из само једне ћелије или више милијарди, у очима микробиолога представља — фабрику која производи протеине, односно живу материју, према плану који јој намеће ДНА. А управо у том плану лежи тајна живота и наследних особина.

Сада, после открића „генетског инжењеринга" могуће је и без еволуције мењати тај план, утврђен већ милијардама година, и подешавати га према својој жељи. Али, како?

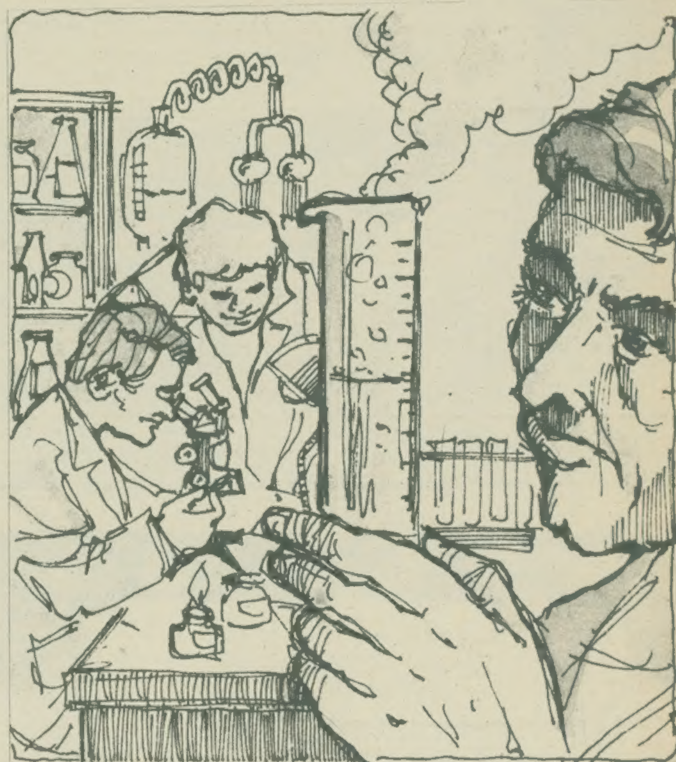

Вируси су најпростија жива бића, јер у правом смислу речи немају чак ни ћелије, али имају ДНА, што значи и гене који преносе њихове особине. Али, не могу сами да се размножавају, већ морају да пронађу неког домаћина ко

СЕЋАЊА СТАРИХ РАТНИКА

ОТВАРАЈ ВАТРУ, СВЕТО!

У тренутку нисам знао шта да радим — прича Света Павловић — да отворим ватру без наређења не смем, а да мирно гледам како непријатељ форсира Дрину, нисам могао...

Приликом објаве рата од стране Аустро-Угарске Србији 15. јула 1914. године затекао сам се у Берлину, где сам био запослен. Чим сам чуо за објаву рата, затражио сам од свога послодавца да ме пусти да идем у своју земљу. Он ме је убеђивао да не идем, јер ће „Србија пропасти за неколико дана", па нема смисла да лудо изгубим главу.

Али ја сам му рекао да морам да идем да помогнем својој земљи кад је у невољи. Истини за вољу, иако чистокрвни задрти Прус, он је схватио моју љубав према родној груди, пустио ме је, пожелео ми срећан пут уз напомену: „Ако останеш жив кад се рат заврши, врата моје радње су ти увек отворена."

Дошао сам у земљу преко Русије и Румуније, јер преко Аустро-Угарске нисам смео да идем. Тамо би ме сигурно заробили. Одмах сам отишао на фронт и улетео у церску битку. Стални кадар сам служио у артиљерији, па сам стекао и подофицирски чин захваљујући своме раду и залагању.

После церске битке моја јединица је отишла на положај на само ушће реке Дрине у Саву. Мој задатак био је да дурбином осматрам да ли непријатељ прелази Дрину. У једном тренутку приметим да јаке непријатељске колоне преко моста прелазе реку. Одмах сам послао једног војника да пронађе командира и да му саопшти ову непријатну вест. Војник се брзо врати и рече ми да командира нигде нема. Напустих осматрачницу, па пођох и ја да га потражим, али без успеха.

У тренутку нисам знао шта да радим: да отворим ватру без наређења свога старешине по правилима ратне службе не смем, да мирно гледам како непријатељ форсира Дрину, тешко ми је падало. Још једном осмотрих кроз дурбин и видим исту слику. **„Отварај ватру, Свето, па куд пукло да пукло!"** — кажем сам себи, дам елементе за гађање и командујем: **„По један метак, пали!"** Погледам кроз дурбин да проверим да ли сам дао добре елементе и где падају зрна, па кад се уверих да су и правац и даљина добри, да зрна тачно падају где треба, одмах издам нову команду: **„По три, пали!"** Кад су сва четири топа опалила по четири гранате, на терену се ништа није видело од магле и дима.

Света Павловић, витез Карађорђеве звезде са мачевима

Однекуд искрсну командир и упита ме ко је то пуцао. Док сам му ја објашњавао шта се десило у његовом одсуству и зашто сам пуцао, граната једне непријатељске хаубице тресну у ров наше пешадије, који је био у близини, и затрпа десетину пешака. Прискочисмо им сви у помоћ и извадисмо их из рова. Срећом, захваљујући песковитом терену, нико није био ни

ПРОБОЈ СОЛУНСКОГ ФРОНТА

Навршило се 60 година од када је српска војска, ојачана савезничким снагама и знатним бројем добровољаца из свих југословенских крајева, успела да сломи отпор непријатеља, пробије солунски фронт и за непуна два месеца ослободи земљу од четворогодишње окупације.

Свега четрнаест дана после пробоја, Бугари су затражили примирје, али уз услов да их српске трупе не окупирају. Плашили су се одмазде за злодела која су починили над недужним становништвом у Топлици. Савезничка команда у Солуну прихватила је бугарске услове само да се што пре рат оконча.

За Бугарима је капитулирала Аустро-Угарска, 4. новембра, и најзад је 11. новембра 1918. године затражила примирје Виљемова Немачка. Тиме је први светски рат био окончан. Овај, до тада у историји највећи и најтежи рат стајао је човечанство 10 милиона погинулих, око 20 милиона рањених и непроцењиве штете од разарања.

ји има комплетну ћелију, на пример, бактерију јер поседује сав генетски материјал, као и цитоплазму. Тако, ако вирус, назван Т4, продре кроз ћелију бактерије Escherichia coli, од које је десет пута мањи, убризгаће у њено једро своју ДНА, значи и своје наследне особине. И натераће је да почне да извршава његова наређења — односно да уместо бактерија, сада почне да производи вирусе.

А последице могу да буду застрашујуће! Јер, испада једноставно натерати бактерију Escherichiu coli, која се налази свуда око нас, да после убризгавања вируса рака у њену ћелију, настави само њих да производи. Ти вируси заједно са бактеријама лако могу да продру и у ћелије људског тела, јер Escherichia coli живи и у устима човека, као и у цревима.

ЉУДИ ПО НАРУЏБИНИ

Почетком седамдесетих година Гибонд Корана је успео да у својој лабораторији вештачки произведе ген квасца, један од најједноставнијих, јер се састоји од 77 компонената, док се најмањи људски ген састоји од неколико милијарди. Према томе, ништа се не супротставља стварању било ког гена у лабораторији.

А после тога може да се деси... Наиме, потребно је „само мало" усавршити технику стварања гена по лабораторијама или — фабрикама, а затим их уносити у хромозоме новорођенчади да би им се дале различите могућности: да имају најлепше очи на свету, да буду високи два метра, да брзо пливају или течно говоре 12 језика!

Али, генетичка хирургија ће на тај начин омогућити и лечење многих болести. Биће довољно да се отклони једро ћелија оболелих од рака и замени једрима испуњеним нуклеинским киселинама, али које стварају одређене добре особине. Уместо да се болесна ћелија убије зрачењем или хируршким путем, биће далеко ефикасније да се измени њихова нуклеинска киселина која ће у оболелом органу успоставити ред. Тако, колико сутра, наследне болести неће бити никакав баук, и искорениће се хемофилија, монголоидност или дијабетес.

БИЋЕМО ИДЕАЛНИ

Све ово личи на фантастику, мада биолози предвиђају да ће се за тридесетак година с истом лакоћом програмирати ћелије вештачким мењањем гена или нуклеинских киселина, као што се данас програмирају роботи. То ће, пак, омогућити да се по поруџбини и по жељи производе и мењају сва жива бића, побољшавају неке особине, стварају суперинтелигентни људи, научници, уметници, али и десетине Хитлера, Квазимода и Франкенштајна.

Неки научници верују да ће „генетски инжењеринг" омогућити стварање новог света у коме би сви људи били идеални и здрави и да се та нова сазнања неће злоупотребити. Али, постојање идеалних људи, неминовно би тражило и измену свих досадашњих правних, етичких и моралних норми...

Ипак, не треба заборавити да је Достојевски био епилептичар, Ниче и Мопасан тешки нервни болесници, Тулуз-Лотрек богаљ, Ван Гог прилично луд... Да ли је требало спречити њихово рађање, или мењати нуклеинске киселине у њиховим ћелијама. И — да су били и потпуно „нормални" — да ли би створили сва своја дела?

Једно је сигурно: наука увек тежи прогресу и тражи што боља решења, која би човеку олакшала и продужила живот. Манипулације су свуда могуће, па и у науци — кажу истраживачи. Нобел можда не би открио поступак производње динамита да је знао како ће се све искористити. Ајфел можда не би направио кулу, да је претпоставио како ће њен највиши спрат постати масовно искушење за самоубице, не би се обелоданила фисија урановог језгра, да се превидело шта ће „бомбице" направити од Хирошиме и Нагасакија. Можда Гибонд Корана не би синтетисао ген, да није веровао у људску савест.

Бранка Јеремић

рањен. У том дође командант пешадијског батаљона, чији су војници били затрпани, и упусти се у разговор с мојим командиром о ситуацији на бојишту, расположењу војника, снабдевености оружјем. Таман су се њих двојица спремали да се растану, кад један наш пешак доведе пред свога команданта једну групу непријатељских војника, који су му се предали. Командант их упита: ко су они и зашто хоће да иду у наше заробљеништво? Одговорише да су Срби и неће да се боре против своје браће, а за рачун мрске Аустро-Угарске. Осим тога, додадоше, наша артиљерија је отворила такву паклену ватру да је срушила мост на Дрини и побила грдне аустријске војнике. Команданту би мило ово што је чуо, па упита мога командира: **„Је ли то твоја, Чедо, батерија тукла?"** Командир одговори потврдно. **„Честитам ти, предложићу те за одликовање."** Сав срећан, мој командир ме, по одласку команданта, потапша по рамену и рече: **„Убудуће, Свето, немој се ништа плашити. Кад год ти се укаже прилика, а ја нисам ту, слободно отварај ватру."**

После овог, догодио ми се један још драматичнији случај у селу Раденковићу у које смо одступили са Дрине. Успут смо сустизали наше пешаке који су у нереду одступали. **„Зашто одступате кад вам ми идемо у помоћ?"** — питали смо. **„Морамо, јер немамо муниције** — одговорили су нам. Стигли смо на северни део села, где смо на једном гувну, у близини једне њиве са кукурузом, поставили батерију и почели припрему за гађање. Непријатељ, који се био притајио у кукурузу, кад је чуо нашу припрему отворио је пешадијску и митраљеску ватру. Војници се заклонише за топовске штитове, а командир и ја за један стог сена. Уто и непријатељска артиљерија отвори ватру, али су гранате падале лево и десно од нас. После краћег времена, непријатељ обустави паљбу.

Видевши да смо сасвим близу непријатељу, командир ми рече да припазим на топове, док он не оде „да доведе пешадију". У ствари, бар је то био мој утисак, командир се уплашио да не падне непријатељу у руке. Тек што командир оде, а из кукуруза се појавише два старија сељака у мачванском оделу. Приђоше ми полако и на уво шапнуше да су непријатељски војници на двадесетак метара од наше батерије у кукурузу. Погледам кроз дурбин и заиста их видим како се полако, потрбушке привлаче нашем положају. Одједном сам загрмео „Картечом, пали!" Лелек и писка разлегоше се из кукуруза, а стабљике, исечене на хиљаде парчића, полетеше на све стране. Чим је непријатељска артиљерија чула да наши топови пуцају, отвори ватру, али је тако лоше гађала да је уместо по нама, распалила по својим војницима, који се одједном нађоше у „сендвичу", у унакрсној артиљеријској ватри. Међу њима настаде паника. Не знајући где ће, куд ће, сјурише се у реку Засавицу, где их, као пилиће, похваташе и заробише наши пешаци...

— Преживео сам у том рату још много интересантних и драматичних догађаја — све сам их потанко описао у аутобиографији коју ћу да завештам Војном музеју — завршио је своју причу крепки ратник Светислав Павловић, који је преживео три тешка рањавања и 92 године. За подвиге је добио Карађорђеву звезду са мачевима, једно грчко ратно одликовање и Албанску споменицу. Са својом супругом, која је у другом светском рату била болничарка код нашег чувеног хирурга, академика др Исидора Папа, он води архиву Удружења носилаца Карађорђеве звезде, чији је и председник.

М. Никитовић

прича О ЕЛЕКТРИЦИТЕТУ

ЛЕГЕНДА — Некада се веровало да муње изражавају срџбу богова. По старој грчкој легенди Прометеј, митолошки титан, противник олимпијских богова, вратио је људима ватру, коју им је Зевс био узео. Зевс га је због тога казнио: приковао га је за стену а један орао га је, тако везаног, стално нападао.

ЋИЛИБАР — Грчки филозоф, физичар, математичар и астроном Талес из Милета, још у седмом веку пре н. е. приметио је да штап од ћилибара, претходно истрљан вуном, привлачи комадиће других материја. Дуго се мислило да је ово својствено само ћилибару, а не и још неким другим материјама.

ЋИЛИБАР ЕЛЕКТРИЦИТЕТ — Много векова после Талеса енглески лекар и природњак Гилберт (1540—1603), назвао је 1600. године сва тела која се понашају слично ћилибару електричним телима (corpora electrica) по грчком електрон-ћилибар.

ПРИВЛАЧЕЊЕ И ОДБИЈАЊЕ — Када се издужен комад стакла (а то може бити и стврднута смола, каучук) таре свилом или крпом, крзном и сличним материјалом, па се после тога примакне комадићима хартије — он ће их најпре привући, а затим одбити. Ове и сличне појаве су последица присуства електрицитета, а то је својство материје која потиче од вишка позитивних или негативних електричних набоја. Једна врста електрицитета истоветна је са оним на комаду стакла (позитиван, обележава се са „плус“), а друга с оним на смоли (негативан, обележава се са „минус“). Наша слика приказује како негативно наелектрисану куглу, која је обешена о конац, привлачи позитивно наелектрисано тело, док је негативно наелектрисано тело одбија.

АТМОСФЕРСКИ ЕЛЕКТРИЦИТЕТ — И у атмосфери, услед трења, долази до наелектрисања, односно до скупљања позитивних и негативних електричних набоја. У атмосфери долази до међусобног трења облака као и облака са слојевима ваздуха. То је атмосферски електрицитет — позитивно и негативно наелектрисане честице у атмосфери, које су настале поремећајем одређеног односа у броју електрона у атомима или, како се то каже, јонизацијом. Између овако наелектрисаних слојева и земље, који су добри проводници, налази се ваздух, који је добар изолатор.

МУЊА И ГРОМ — Појаве наглог пражњења атмосферског електрицитета концентрисаног у олујним облацима називамо — муња. Има више врста муња. До појаве муње, то јест до електричног пражњења, може доћи унутар самог олујног облака, затим може доћи између облака и тла, а постоје електрична пражњења у виду огњене лопте. Иако је гром једна врста муње, уобичајено је да се данас муњом назива електрично пражњење до кога долази између два облака, а громом пражњење између облака и земље.

ГРОМОБРАН — Громобранске инсталације служе као заштита од штетног утицаја атмосферског електрицитета. Ове инсталације, као бољи проводници електрицитета од ваздуха, путем металних проводника, удар грома (атмосферски електрицитет) проводе у земљу. Громобран је пронашао, после експеримената за које је користио и „змајеве", амерички физичар, филозоф, државник, економист и писац Франклин (1706—1790).

ЖИВОТИЊСКИ ЕЛЕКТРИЦИТЕТ — Италијански научник Галвани (1737—1798) дошао је до врло чудног открића. Он је, као професор анатомије у Болоњи, изводио експерименте са препарираним жабљим батацима. Када се жабљи батак нађе у додиру са два различита метала, приметио је он, долази до скупљања мишића. Он је ову појаву назвао животињски електрицитет. О животињском електрицитету писао је у својој књизи која је објављена 1791. године.

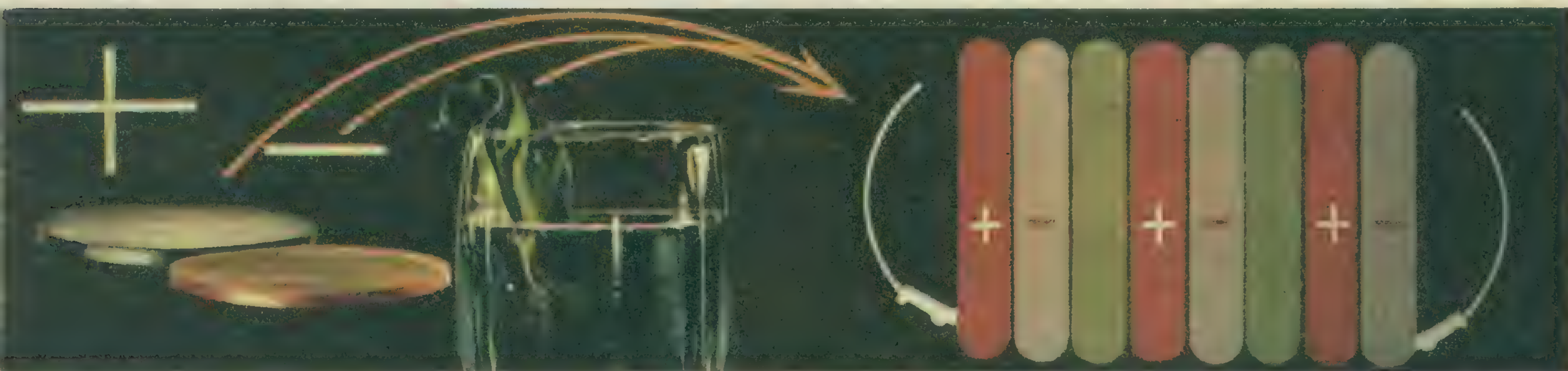

ГАЛВАНСКИ ЕЛЕМЕНТ — Право објашњење појава које је први приметио научник Галвани дао је италијански физичар Волта (1745—1827). Он је објаснио да овде није реч ни о каквом животињском електрицитету, већ да електрични напони настају када се између два различита метала нађе неки електролит (електролити су проводници струје преко којих струју проводе јони). Волта је 1800. године конструисао и прву батерију, први галвански елемент. Овај његов елемент био је у облику стуба састављеног од наизменично поређаних плочица бакра и цинка између којих су се налазили слојеви тканине (а може и картона) натопљене у закисељену воду. Код овог галванског елемента дифузијом јона се ствара напон између метала и раствора. По Волти названа је јединица електричног напона — волт, као и инструмент за мерење напона — волтметар.

ЕЛЕКТРИЧНА СТРУЈА — Електричном струјом називамо кретање електрицитета кроз проводнике. После поменутих и бројних других открића примена електричне струје за обављање корисног рада из дана у дан је постајала све већа. Изграђене су многе електричне централе за производњу електричне енергије. Њена примена је врло разноврсна: она се користи за покретање бројних машина по фабрикама, осветљава градове, покреће трамваје, тролејбусе и електричне возове. Електричну струју користе телевизијски, радио и многи други уређаји.

ЛУЈ БРАЈ

СВЕТЛОСТ

У ТАМИ

СЛЕПИМА ПОДАРИО ОЧИ

Брзо се показало да је шеснаестогодишњи штићеник париског Завода за слепу младеж у свему надмашио своје претходнике који су покушали да створе писмо за људе без вида

Иако је имао само три године, мали Луј Брај је ипак желео да опонаша свог оца Симона Ренеа, скромног седлара из француског градића Куприја надомак Париза. Играјући се 1812. године у радионици свог оца, дечак је узео закривљени нож за резање коже и покушао да га забоде у дебео, чврст ремен. Међутим, затегнута кожа је као праћка одбацила нож, оштро сечиво је излетело из нејаких руку и тренутак касније низ дечаково лице потекла је крв. Једно око било је тешко оштећено.

Никада доцније Брајови биографи нису успели да утврде колико је још дечак видео на оно друго, неповређено око. Међутим, временом је и здраво око оболело и престало да регаује на светлост: дечак је постао потпуно слеп, потонувши у таму у којој ће спознати дубље и видети много више од хиљаде оних који виде.

КУЋА МРАКА

Седам година после несрећне игре у очевој радионици, 1819, кад је већ био потпуно слеп, десетогодишњи Луј је упућен у париски Краљевски завод за слепу младеж. Тај комплекс великих, сивих зграда где су девојчице и дечаци без вида и слепи младићи и девојке живели мукотрпно и јадно, постаће друга Лујова кућа, место где ће изумети своју чувено писмо, где ће се радовати, боловати, патити и — умрети.

Ретко где су људи тако бедно живели у Паризу почетком прошлог века као у том заводу. О животу неколико стотина слепих младих људи у тамним, влажним, прљавим и тесним просторијама говорио је у неколико наврата и чувени француски песник Ламартин, напомињући: **„Никакав опис не може предочити тај скучен, кужан и мрачан простор, те ходнике подељене на праве ћелије које се називају разредима, те многобројне и вијугаве степенице које, уместо да су прилагођене слепим људима што се крећу само пипајући, представљају прави изазов њиховој слепоћи“.**

Није онда ни чудо што је већина питомаца ове необичне и страшне установе боловала, поред слепила, од туберкулозе, која није заобишла ни младог Луја Браја. Али, његова упорност, мисаоност и људска топлина чинили су све да победи и ту невољу. Већ првих година Брајовог боравка у кући мрака, тишине и забране свега што је било људско, природно и људима који виде дозвољено, васпитачи и наставници уочавају његову бистрину и вредноћу.

ЛУЈ БРАЈ

Још као ученик у Заводу, редовно је добијао одличне оцене из граматике француског језика, историје, географије, аритметике, реторике, логике, алгебре, геометрије, виолончела, клавира и плетења и израде папуча, што је најчешће и било основно занимање слепих младића и девојака. Али, Брај се никада није хтео да задовољи оним скромним знањем које је добијао од својих наставника.

ТРЕПЕРАВ ЖИЖАК ЗНАЊА И ДУХА

Приметивши све ове особине ученика Луја Браја, управитељи и васпитачи Завода за слепу младеж указују му изузетну почаст, али и велику обавезу: као петнаестогодишњи дечак постављен је да обучава друге, па и старије ученике од себе. Тако је 8. августа 1828. Луј Брај постао корепетитор, задужен да међу својим друговима, слепим као и он, носи треперав и несигуран жижак знања, духа и мисли.

Међутим, око њега су свакодневно умирали, а он сам се све чешће и гласније гушио од кашља. Добио је више него скромну плату од 25 франака месечно, за коју је морао да држи тешка предавања из граматике, историје, алгебре, геометрије, географије до клавира и виолончела. И поред свих недаћа, увек је био насмејан и више него омиљен код својих ученика другова. Док су раније многи младићи и девојке без вида избегавали наставу и бавили се само мануелним радом, кад је часове почео да држи голобради Луј Брај, све учионице су биле испуњене до последњег места. Колико је нови васпитач био омиљен, широкогруд и несебичан, показује и податак да је једном приликом своје место оргуљаша уступио ученику који је остао без запослења.

Али, својим радом Брај ипак није био задовољан. Сматрао је да слепи људи могу да раде и друге послове сем плетења корпи или свирања на трговима и вашарима за бедну милостињу. Мисао о описмењавању људи без вида све више заокупља Луја Браја, и он почиње да ради на свом широм света познатом писму, популарно званом „брајица“.

И пре овог надареног штићеника париског Завода за слепу младеж било је неколико покушаја да се за слепе створи својеврсно писмо на основу испупчених и на нарочит начин сложених тачкица које представљају слова и које људи без вида читају додиром јагодица на прстима. Али, због недостатака и непрактичности, сви ти покушаји слабо су прихваћени међу слепима.

Сам Брај је увек наглашавао да његово писмо није само његов изум, односно да се заснива на донекле сличној замисли француског официра Луја Барбијеа.

ЧУДНЕ ЦИФРЕ ПУСТОЛОВНОГ АРТИЉЕРЦА

Желећи, наиме, да за војску измисли шифровано писмо засновано на принципу тачкица и пипања, овај артиљеријски часник је успео да, 1808. године, представи старешинама систем својих тачкастих шифрованих знакова. У почетку није ни слутио да ће његов изум бити кориснији и потребнији људима без вида него ратницима и њиховим старешинама. Пустоловни Барбије демонстрирао је и технику писања својим знаковима и начин одгонетања, неопходне справе, начин штампања итд. Међутим, иако су слепи људи, и то не сви, у почетку прихватили његов изум, убрзо се показало да је Барбијеов начин писања и читања далеко од савршеног и широко употребљивог.

a b c č ć d dž đ e f

g h i j k l lj m n nj

o p r s š t u v z ž

БРАЈОВО ПИСМО ЗА СЛЕПЕ

broj 1 2 3 4 5 6

7 8 9 0 + − × :

БРОЈЕВИ И МАТЕМАТИЧКИ ЗНАКОВИ

Тада је на сцену ступио скромни Луј Брај. Био је довољно оштроуман и искусан да не одбаци све што је покушао да уради његов претходник, артиљеријски официр Луј Барбије.

Брајови биографи тврде да је 1825, кад је имао шеснест година, проналазач већ имао основну замисао свог писма. Следили су дани и ноћи мукотрпног рада и размишљања, и то све тек пре или после многих обавеза и рада у Заводу, дакле само у оно мало слободног времена. Али, већ 1827. године Брајовим писмом штампани су за слепе „Основи граматике“, а две године касније двадесетогодишњи Брај издаје „Метод писања речи и музике помоћу тачака, намењен слепим. Аутор Луј Брај, корепетитор у Краљевском заводу за слепу младеж. Париз, 1829.“

Одмах се показало да је млади Брај потпуно надмашио све своје претходнике који су покушавали да описмене слепе људе. Прихвативши Барбијеово правило да се тачкастим писмом пише онако како се изговара (слично чувеном правилу нашег Вука!), Брај је створио једноставно и прикладно писмо за све слепе људе света. Усавршавајући свој систем и описмењујући помоћу њега ученике којима је предавао, Брај је временом створио и нарочит распоред тачака које су означавале бројеве, односно ноте. А све је то за слепе људе било од непроцењивог значаја.

Међутим, Брај није доживео сва она признања која је цео свет, нарочито свет слепих, указао њему и његовом уму. Туберкулоза је све више нагризала његов изнурени организам и он је у јутро 2. децембра 1851. умро у Заводу, у 43. години.

И. Лончар

ПРИЧЕ О ГРАДОВИМА: АНКОРЕЏ

НАСЕЉЕ БЕЗ СУНЦА

У КУКОВОМ ЗАЛИВУ — Аљаски град Анкореџ није главни град ове земље на крајњем северу Америке, али је зато, са својих 60.000 становника, свакако највећи. Још по нечему је занимљив град на обали Куковог залива: у њему на сваких четрдесет становника долази по један авион! И то није све. Анкореџ је постао један од најбогатијих градова САД захваљујући интернационалном аеродрому преко којег воде готово све поларне и транспацифичке линије. Па ипак, у њему се и данас могу без тешкоћа наћи све врсте замки за хватање дивљачи.

ПРУГА ЗА ФЕРБАНКС — У августу 1914. године група Американаца, са задатком да испита трасу пруге која би град Фербанкс повезала са обалом, искрцала се у природну луку у самом дну Куковог залива. Дочекала их је сурова клима, недостатак питке воде и сунце које се на хоризонту видело само шест месеци у години. Али, градитеље пруге то није обесхрабрило: убрзо су по пустој обали почеле да ничу куће радника и инжењера.

ДОШЉАЦИ ДАЈУ ИМЕ — Насеље којем су дошљаци дали име Анкореџ сваким даном расло је све више. Поред кућа било је и много шатора од штављених кожа. Живот у њима био је више него тежак.

ЈЕДИНА ВЕЗА — Једина веза Анкореџа са светом био је воз који је, пркосећи снежним олујама и наносима, стизао, с времена на време, из Фербанкса. Храбрим пионирима и то је много значило.

ОТКРИВЕНА ЈЕ НАФТА — За време II светског рата Анкореџ је постао значајна стратешка тачка: у њему се налазио један од најважнијих америчких ваздухопловних и одбрамбених центара. После рата значај Анкореџа није нимало опао, јер су у његовој близини откривена богата нафтоносна поља.

ТАЈНО ОРУЖЈЕ „ЧЕШКЕ ЛОКОМОТИВЕ"

Један од најбољих дугопругаша свих времена Емил Затопек трчао је као нико пре њега: мењајући ритам, млео је противника.

Емил Затопек је једне недеље 1938. пошао из Злина у Праг да навија за репрезентацију своје фабрике која је учествовала у једној великој уличној пропагандној трци.

Уочи старта пришао му је вођа екипе.

— Емиле! — рекао је. — **Вондра је добио грчеве у трбуху, па не може да трчи. Немамо замену. Само нам ти можеш помоћи. Ускочи уместо њега!**

— Шта ћу вам ја? — згрануо се младић. — **Па ја још никад нисам био на тркачкој стази!**

— Играш рукомет и одбојку! — вођа екипе је био упоран. — **Ти бар имаш мало кондиције. Није важно који ћеш стићи. Нећеш бити последњи. Важно је да наша екипа буде комплетна!**

Емил Затопек је попустио. Навукао је спринтерице. Уз бурно навијање другова заузео је у тој трци друго место.

— Да се нисам плашио стигао бих први! — прогунђао је намргођено, а онда се разведрио. — **Нисам знао да је тако лепо трчати. Уопште нисам уморан!**

Емил Затопек је гумене ципеле за рукомет заменио спринтеркама. Одлучио је да постане тркач на дуге стазе.

ЕМИЛОВА МАНИЈА

Ускоро је избио рат. Млади Затопек је дуге ратне године провео у родитељском дому у Злину. Готово све слободно време проводио је трчећи кроз периферијске улице и поља иза њих.

Кад се рат завршио Затопек је постао питомац војне академије. На првом такмичењу у академији надмоћно је победио у трци на 3.000 метара. Спортски руководиоци Академије наслутили су у њему тркача изванредних могућности и поверили га познатим тренерима. Отад је Затопек сваког дана у години на тренинзима са задовољством трчао између 20 и 35 километара без обзира на сунце, кишу, или снег. Кроз годину дана пробио се у ред најбољих чехословачких дугопругаша. На европском шампионату у Ослу 1947. освојио је треће место у трци на 5.000 метара.

После првенства у Ослу Затопек је данима био нерасположен и замишљен. Није био задовољан собом. Два тркача која су на циљ у Ослу стигла пре њега, била су сасвим исцрпљена, тетурајући су се довукла до свлачионице и дуго се, тешко дишући, одмарала.

Он је кроз циљ прошао сасвим свеж. Осећао је да би истим темпом могао да претрчи још пет километара.

— Шта ту није у реду? — питао се. — **Можда су они бржи од мене? Не, нису! Они једноставно знају како треба да трче да би постигли најбоље време које могу постићи. Они су спровели свој план. Натерали су ме да трчим како они хоће, а ја сам им се покорио! ... Доста је било!**

Натераћу све да трче како ја хоћу!

Тренери су у чуду посматрали нову Затопекову тактику коју су одмах назвали „Емилова манија". Гледали су га како сто метара трчи у пуном спринту, па сто метара сасвим лагано, онда опет две стотине метара у спринту, па пет стотина метара сасвим лагано и тако пуних седам-осам километара.

— Ти си шенуо, Емиле! — говорили су му. — **Убићеш се! Нормалан човек не може то да издржи!**

ТРЧАЋУ СВОЈУ ТРКУ!

На Олимпијади у Лондону, 1948, Затопек је био одређен да трчи у две дисциплине: на 5.000 и 10.000 метара.

— Емиле, већ је пола Олимпијаде прошло, а ми још нисмо освојили ниједну медаљу! — рекао му је тренер пре трке на 5.000 метара. — **Ти си нам главна нада. Зато не лудуј! Трчи како смо се договорили. То је и савет, Емиле, а уједно и наређење!**

У узбудљивој трци Затопек је на циљ стигао други, за ширину груди иза славног белгијског и светског рекордера Гастона Рајфа.

Док су му о врат вешали сребрну медаљу, Затопек се у себи одлучио.

— Могао сам да га тучем! Извршио сам наређење! Али, на 10.000 метара трчаћу своју трку! Самлећу их!

Затопек је добро знао да му је на 10.000 метара један од најопаснијих противника ониски, црнопути Алжирац Ален Мимун, човек у чијем се на изглед слабашном телу крију товари снаге и упорности. Знао је да Мимун тренира врло педантно, да математички израчунава оно што максимално може да постигне. Одлучио је да баш против њега испроба своје тајно оружје.

До 5.000 метара трка није била нарочито занимљива. Фаворити су се држали на челу: Мимун, Швеђанин Албертсон и Затопек трчали су у густој колони са још три-четири такмичара. Онда је Швеђанин први кренуо у напад. Опрезни Мимун није дозволио изненађење: појачао је темпо и трчао пола метра за дугачким Швеђанином.

Чим су њих двојица уједначили кораке у акцију је ступио Затопек. Одједном је појурио као да се налази на сто метара пред циљем. За десетак секунди избио је на чело. Његове ноге су следећих десетак секунди грабиле још већом брзином. Албертсон и Мимун су се читав минут трудили да га стигну. Чим је осетио да су му за петама Чех је нагло успорио темпо и уступио им чело колоне. Кад су Албертсон и Мимун ублажили ритам прилагођујући га својој опробаној тактици, Затопек је поново кренуо у јуриш и опет им измакао.

МЕЉЕ СВЕ

Све очи на стадиону сад су биле упрте само у тркаче. Гледаоци, нарочито они који су боље познавали лаку атлетику, нису знали шта се заправо на стази догађа. Плави, сувоњави, проћелави тркач чије се лице кривило у гротескним гримасама, трчао је као што дотад није трчао ниједан тркач на великим такмичењима. Чинило им се да гледају пројекцију неког филма у коме се кино-оператор забавља пуштајући да трака промиче час брже, час спорије.

Спортски стручњаци су били згранути.

— Тог лудака ће ударити кап! — сашаптавали су се. **— Не само то! Он ће убити и Мимуна и Албертсона! Што га та двојица не пусте? Он ионако неће стићи до циља!**

На стази се драма настављала. Албертсон је био прва жртва убитачног неравномерног ритма. Заостао је.

Алжирац Мимун је, изгледа, помислио исто што и експерти: тај лудак неће издржати, нека иде!

Убрзо се покајао, јер је Затопек и даље одмицао у брзом спринту. Мимун се уплашио, појачао темпо и уложио максимум напора да би стигао Затопека. Чим је у томе успео, Чех је изненада прешао у сасвим лагани корак као да је већ прошао кроз циљ.

То се поновило још неколико пута. Онда је заостао и Мимун. Предао се, потпуно исцрпљен, трчећи последњи километар само зато што је био прави спортиста, тркач који се бори док не пређе линију циља. Затопек је стигао први за читавих 48 секунди пре Мимуна.

Сутрадан су све новине писале о чудној, разарајућој Затопековој тактици. Новинари су га назвали „Чешка локомотива".

Следећа олимпијада у Хелсинкију 1952. прошла је у знаку „Чешке локомотиве". Затопек је, примењујући свој неравномерни ритам трчања, опет самлео све противнике у тркама на 5.000 и 10.000 метара и у маратону. Мимун, који се две године припремао за реванш, признао је после трке на 10.000 метара:

— Три пута ме је победио! Три пута ми је просто отео златне медаље. „Чешкој локомотиви" не могу да се одупрем! Нико не може!

МИМУНОВ РЕВАНШ

Емил Затопек је, после низа великих победа, и на својој трећој олимпијади, 1956. у Мелбурну, био изванредан борац. Хтео је да олимпијску спортску каријеру круните још једном победом у маратону, али године су учиниле своје — стигао је тек осми. Победио је Ален Мимун. Затопек му је притрчао и загрлио га:

— Честитам! Радује ме што си ти победио!

— Било је већ и време! — радосно је одговорио Мимун. — **Доста си ме млео, „Локомотиво"!**

Затопек се још по нечеем разликовао од других великих тркача. За време трке, у часу кад је мењао ритам, лице му се ужасно грчило и сви који су га посматрали били су уверени да он натчовечански пати. Кроз циљ је редовно пролазио забацујући главу лево-десно као да је на рубу свести, отварајући уста широко као риба на суву, колутајући очима. Он тога уопште није био свестан.

— Да ли ме нешто боли за време трке? — зачуђено је поновио питање једног новинара који га је интервјуисао. — **Смешно! Истина, мало се уморим, али ја сам чиста радост док трчим!**

А. Р.

Точкови на Елбрусу

НАЈВИШИ ВРХ КАВКАЗА ДУГО ЈЕ БИО ПРИСТУПАЧАН САМО ЧОВЕКОВОЈ НОЗИ. А ОНДА СУ КРЕНУЛЕ И МАШИНЕ.

Одувек се човек борио да савлада планину, да је стави под ноге. То су радили алпинисти са хрпама конопаца, клинова и осталим прибором. Тако је и Алексеј Николајев стигао на Елбрус, највиши врх Кавказа. Тих 5 633 метра и није мало, ако се зна да се највиши врх света, уздиже до 8 882 метра.

Међутим, Елбрус остаје упамћен по нечем другом. У овом веку технике човек је одлучио да овај глечер савлада управо — техником.

У селу Терскол, на висини од 2 150 метара, завршава се друм. Даље ка Елбрусу ишло се, бар они који не воле или не могу да пешаче, необичним превозним средством — „брдским фордом" — како овде популарно зову магарца. Тако су се, у случају несрећа, преносили и настрадали, па је спорост транспорта често била кобна за унесрећене.

Аутомобил јачи од леда

Три аутомобила ВАЗ 469 А, који се виђају на путевима СССР-а, пре две године кренула су из села Трескол ка Леденој бази (4 000 метара надморске висине), склоништу свих алпиниста који крећу у освајање врха Елбруса. Истина, ти свакодневни аутомобили били су појачани специјалним гумама и свим оним што захтева пут пун напора и непредвидљивих опасности.

Стењући, зелени, жути и наранџасти аутомобили брзо су савлађивали прве успоне. Јер, циљ није био само попети се на Елбрус него то урадити за што краће време. Често су аутомобили „заплесали" над провалијом, међутим, возачи су их држали под контролом...

На 3 200 метара почиње појас леда и снега. Возила се заносе, точкови често раде у празно. Истина, снег је тврд, али један аутомобил до пола упада у снежни нанос. Шофер бесомучно притиска папучицу гаса. Узалуд. Покушавају са гурањем, али снежна прашина немољиво шиба испод точкова. Једина могућност избављења је копање и сви се прихватају крампа и лопате. И ускоро колона, обавијена непрозирном маглом, наставља даље. На појединим местима лед је толико танак да га издувни гасови аутомобила топе, па облуци постају опасно клизави.

Ипак, екипа одважних доспела је до циља — Ледене базе — за 38 минута ефективне вожње!

Спуштање је било лакше али и опасније због изузетног нагиба и веће могућности да се аутомобили нађу на дну многобројних провалија.

И тек што су стигли на почетну станицу Терскол, пришли су им чланови екипе за спасавање и замолили их да им помогну да стигну до Ледене базе — шесторица алпиниста из ДР Немачке настрадала су у једној провалији и требало их је спасти.

Поново су аутомобили кренули уз Елбрус. Овог пута у грозничавој трци за људске животе. И успели су захваљујући, између осталог, и искуству стеченом у претходном пењању.

Лавиринт за двоточкаше

Прошле године научно-спортска експедиција „Елбрус 77" кренула је, такође, у освајање Елбруса техником — овог пута мотоциклима и то са оне стране којом се обично пењу алпинисти. Ојачани мотоцикли серијске производње „јава" и „чезе" кренули су са 3 470 метара, врха жичаре „Свет".

За успон двоточкаша била је предвиђена посебна тактика: напред су ишли извиђачи са конопцем за који су били везани мотоцикли. У свакој од четири екипе, поред возача, налазила су се по два водича и један који је био задужен за обезбеђење. Напор је био толико велик да су водичи морали врло често да се смењују.

Стене, ледници, и готово окомита снежна поља некако су се и могла савладати, јер се експедиција углавном кретала ноћу када мразеви стегну и очврсну снежну кору. Међутим, највећу опасност представљале су многобројне пукотине које су зјапиле на све стране. Тако се првог дана похода Олег Нечаенко, инжењер из Одесе, стропоштао у једну од пукотина. На своју срећу, јама није била много дубока па је Нечаенко прошао само са мањим огреботинама.

Са напредовањем експедиције повећавао се и број дубоких бразда и пукотина. Вешто их избегавајући, у једном тренутку су се нашли у правом лавиринту. Пролаза ниоткуд. На брзину су монтирали импровизовани мостић преко једне пукотине, међутим, тек што су точкови првог мотоцикла додирнули другу страну леденог бездана, мостић се срушио. Шта сад? Искусни алпинисти Сергеј Смелов и Јуриј Лукјанчиков нису оклевали: одлучили су се на изузетно опасан али једини начин извлачења из заточеништва. Први је зарулао мотоцикл Роберта Левија. Стрепња пуна ишчекивања као да је заледила покрете осталих чланова експедиције. И онда се Левијева „јава" одлепила са тла и после лета од неких пет-шест метара приземила на другу страну пукотине. Ускоро су се и други, истим начином, нашли на другој страни.

Учесници „Елбруса 77" пењали су се белим, клизавим чистинама пуних пет дана и ноћи. И стигли до циља — 4600 метара над морем.

П. М.

Један од аутомобила на циљу

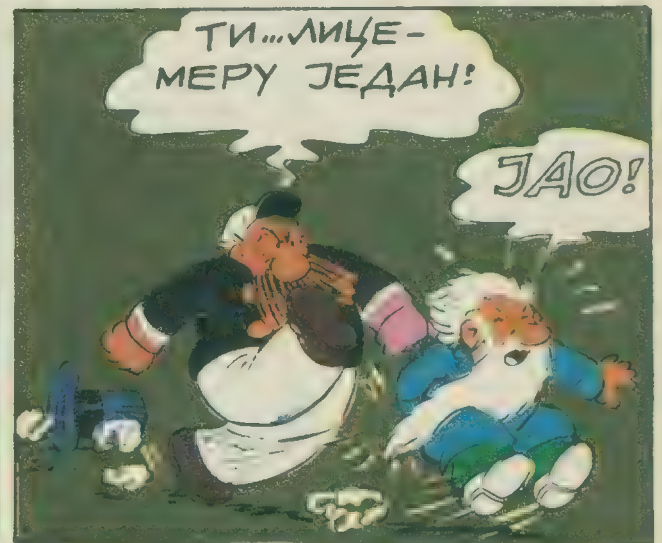

BABALU стрип

ПАРТИЗАН ГОРАН: СКОЈЕВЦИ

ЦРТА: БРАНИСЛАВ КЕРАЦ
ПИШЕ: ПЕТАР АЛАЦИЋ

ГОРАНЕ, НЕ МОГУ ДА ПРИМИМ ОВАЈ ХЛЕБ ОД ТЕБЕ. И ТВОЈИ СИГУРНО ОСКУДЕВАЈУ.

ВАС У ПОРОДИЦИ ИМА ВИШЕ, А ОСИМ ТОГА, МОЈ ЋЕ СЕ ТАТА КАО ЛЕКАР ЛАКШЕ СНАЋИ!

НЕГО ДА ТЕ ПИТАМ: ДА ЛИ СИ САЗНАО НЕШТО О ОЦУ?

НИШТА! ОТКАКО СУ ГА ОДВЕЛИ У НЕМАЧКУ НИЈЕ ПИСАО.

НЕМОЈ ДА БРИНЕШ. ВЕРОВАТНО ИМ НЕ ДОЗВОЉАВАЈУ ДА ПИШУ.

МОЖДА...

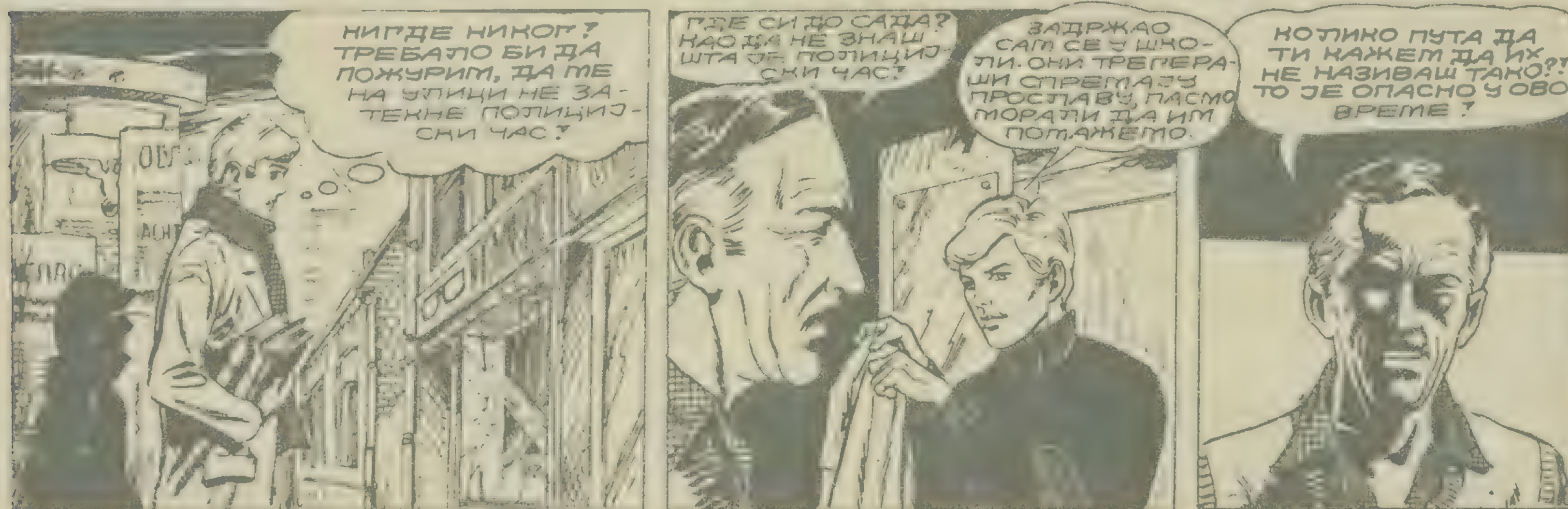

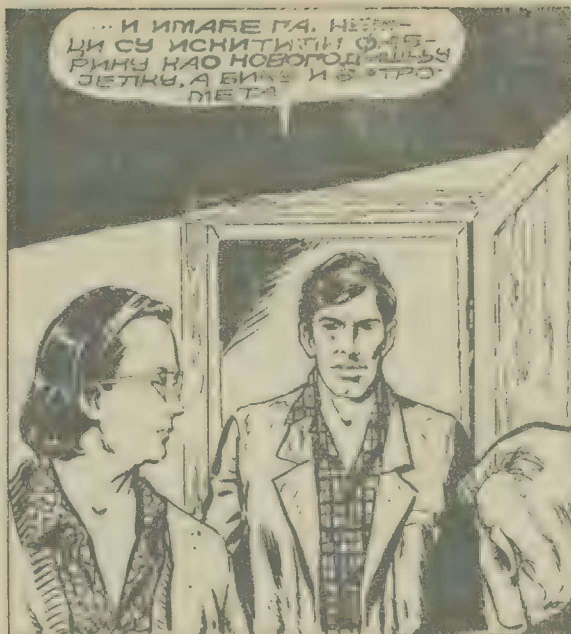
...И ИМАЋЕ ГА. НЕМ-ЦИ СУ ИСКИТИЛИ ФАБ-РИКУ КАО НОВОГОДИШЊУ ЈЕЛКУ, А БИЋЕ И ВАТРО-МЕТА

НЕ БУДИ ЗАЈЕДЉИВ. ТРЕБА-ЛО БИ ДА БУ-ДЕШ МАЛО РАЗУМ-НИЈИ.
САМО ТИ, СИНЕ, ОСТАНИ И ДАЉЕ ПО СТРА-НИ, КАО И ДО САДА

УОСТАЛОМ, ДОВОЉНО САМ ЗРЕО ДА ЗНАМ ШТА ЈЕ ДОБ-РО А ШТА НЕ.
ТИ ЗНАШ, АЛИ МЕ-ТАК НЕ. ОН НЕ БИ-РА!

СВАКО ВЕЧЕ ИС-ТА ПЕСМА. КАО ШВАБА ТРА-ЛА-ЛА. САМО СЕ СВАЂАТЕ. ВЕЧЕРАЈТЕ, ПА НА СПАВАЊЕ.

УКОЛИКО НОЋАС ОПЕТ НЕ БУДУ ЈУ-РИЛИ И ПУЦАЛИ УЛИЦАМА. ПРОШ-ЛЕ НОЋИ САМ ПО-МИСЛИО ДА СУ ПАР-ТИЗАНИ!

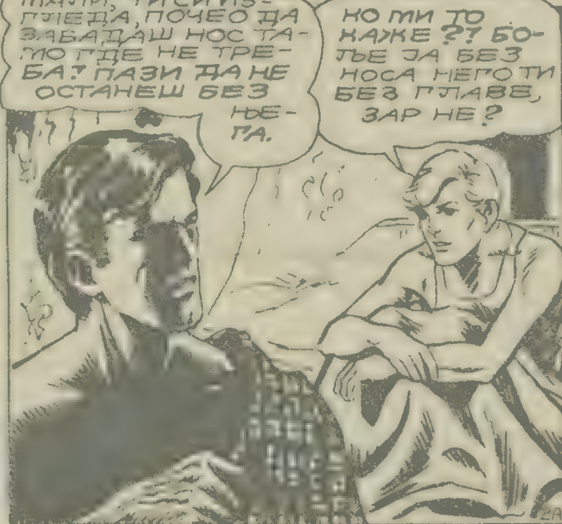
МАЛИ, ТИ СИ ИЗ-ГЛЕДА, ПОЧЕО ДА ЗАБАДАШ НОС ТА-МО ГДЕ НЕ ТРЕ-БА! ПАЗИ ДА НЕ ОСТАНЕШ БЕЗ ЊЕ-ГА.
КО МИ ТО КАЖЕ?! БО-ЉЕ ЈА БЕЗ НОСА НЕГО ТИ БЕЗ ГЛАВЕ, ЗАР НЕ?

НИЈЕ МИ БАШ ЈАСНО О ЧЕМУ МИ ГОВО-РИШ!
КОГА СИ НА-ШАО ДА ФОЛИ-РАШ?

А НОЋНИ ИЗЛЕТИ? БАР ДА ЗАТВОРИШ ПРОЗОР, НЕГО СЕ УВЕК СМРЗНЕМ.

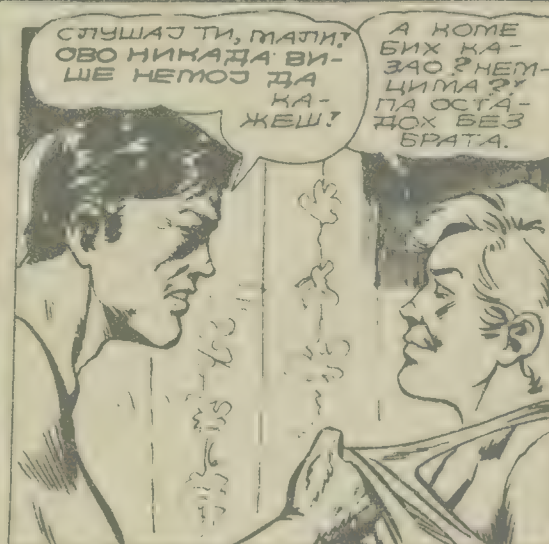
СЛУШАЈ ТИ, МАЛИ! ОВО НИКАДА ВИ-ШЕ НЕМОЈ ДА КА-ЖЕШ!
А КОМЕ БИХ КА-ЗАО? НЕМ-ЦИМА?! ПА ОСТА-ДОХ БЕЗ БРАТА.

НЕМОЈ ДА СЕ ЗАНОСИШ СТВА-РИМА КОЈИМА НИСИ ДОРАСТАО! ЈАСНО?!

ОПЕТ МИС-ЛИ ДА СПАВАМ. ОВУ ПРИЛИКУ НЕЋУ ПРОПУС-ТИТИ.

ГОРАН ЈЕ ТИХО ИЗИШАО КРОЗ ПРОЗОР И ПОШАО ЗА БРАТОМ.

Истовремено у полицији.
ДРИНН ДРИИН!
Feldgendarmerie

ХАЛО... ПОЛИЦИЈА. ШТА!? ОКУПЉАЈУ СЕ СУМЊИВА ЛИЦА. РЕЦИТЕ МИ АДРЕСУ.

ДА ЛИ ЗНАТЕ КОЛИКО ИХ ЈЕ? ХМ... ДОБРО... У СВАКОМ СЛУЧАЈУ ВАМ ЗАХВАЉУЈЕМ.

ОВОГ ПУТА НАМ НЕЋЕ УМАЋИ.
СВАКАКО! ИДЕМ ДА ИЗДАМ ПОТРЕБНА НАРЕЂЕЊА.

Одмах затим немци су, ко зна по који пут, кренули да униште илегалце.

ТОК ТОК ТОК

ИХ, ПА ОН ИМА САСТАНАК СА ВЕРОМ, А ЈА СЕ ПОНАДАО ДА МИ ЈЕ БРАТ СКОЈЕВАЦ.

УСПЕО САМ ДА ПОСТАВИМ ЕКСПЛОЗИВ ИСПОД ПОДИЈУМА, А НА ВЕРИ ОСТАЈЕ ДА ГА АКТИВИРА.
ШТЕТА ШТО НЕЋЕМО СВИ ПРИСУСТВОВАТИ ТОЈ ВЕЛИКОЈ ПРЕДСТАВИ.

ШТА СЕ ТУ МОЖЕ. КАРТЕ СУ ДОБИЛИ САМО ИЗАБРАНИ.

НЕБЕСА! ШВАПСКИ КАМИОНИ! ИЗГЛЕДА ДА СЕ НЕ РАДИ О ОБИЧНОМ ЉУБАВНОМ САСТАНКУ.

ЗАВИЋУ ЖЕЉКУ ПА ШТА БУДЕ. НАДАМ СЕ ДА НЕ ПРЕШИМ

БЛОКИРАЈТЕ СВЕ ИЗЛАЗЕ ИЗ КУЋЕ И СПРЕМИТЕ ОРУЖЈЕ.
РАЗУМЕМ, ХЕР ОФИЦИР.

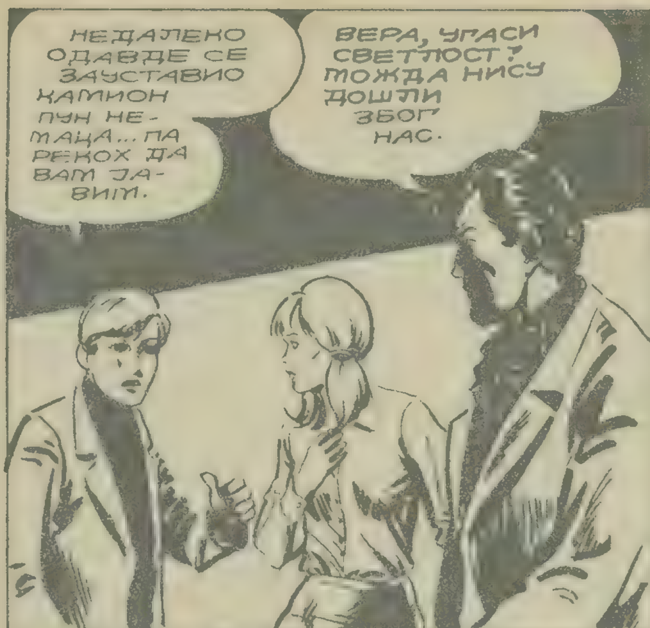
НЕДАЛЕКО ОДАВДЕ СЕ ЗАУСТАВИО КАМИОН ПУН НЕМАЦА... ПА РЕКОХ ДА ВАМ ЈАВИМ.
ВЕРА, УГАСИ СВЕТЛОСТ! МОЖДА НИСУ ДОШЛИ ЗБОГ НАС.

ОПКОЉЕНИ СТЕ!! ИЗЛАЗИТЕ НАПОЉЕ СА ДИГНУТИМ РУКАМА!
ЗНАЛИ СУ ГДЕ ТРЕБА ДА ДОЂУ! ИЗГЛЕДА ДА НЕКО НИЈЕ ИЗДРЖАО МУЧЕЊЕ.
ОРУЖЈЕ У РУКЕ! МОРАМО ПОКУШАТИ ДА СЕ ИЗВУЧЕМО.

ПОСЛЕДЊИ ПУТ ВАС ОПОМИЊЕМ!! АКО НЕ ИЗИЂЕТЕ, ПУЦАЋЕМО!

УМЕМО И МИ ДА ПУЦАМО. МНОГО БОЉЕ НЕГО ШТО ТИ МИСЛИШ!

ПРОКЛЕТСТВО!
РАТАТА
АААХХ...

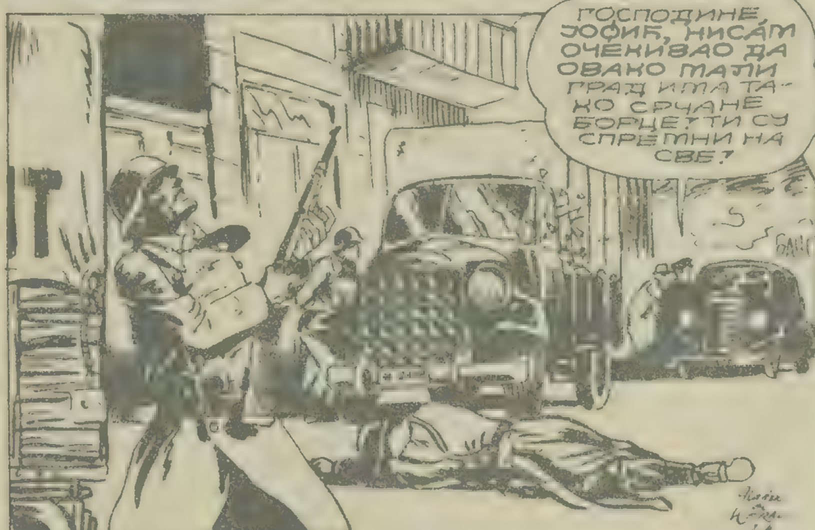
ГОСПОДИНЕ ЈОФИЋ, НИСАМ ОЧЕКИВАО ДА ОВАКО МАЛИ ГРАД ИМА ТАКО СРЧАНЕ БОРЦЕ! ТИ СУ СПРЕМНИ НА СВЕ!

РАТАТАТА!
БАНГ!
БАНГ!
БАНГ!

АААХХ...

ВЕРА!
ВЕРА... МИЛА МОЈА...

ЖЕЉКО... ХАЈДЕ... МОРАМО ШТО ПРЕ ОДАВДЕ...

ЗОРАНЕ, ПОЖУРИ! ШВАБЕ СВЕ ВИШЕ НАДИРУ, А НАМА ЈЕ МУНИЦИЈА НА ИЗМАКУ.
ПРВО ДА ПОШАЉЕМ ШВАБАМА … ПОРУКУ... ПА ОНДА БРИШЕМО.

АААХХ

ЛЕЗИ МАЛИ!!! ЛЕЗИ!!!

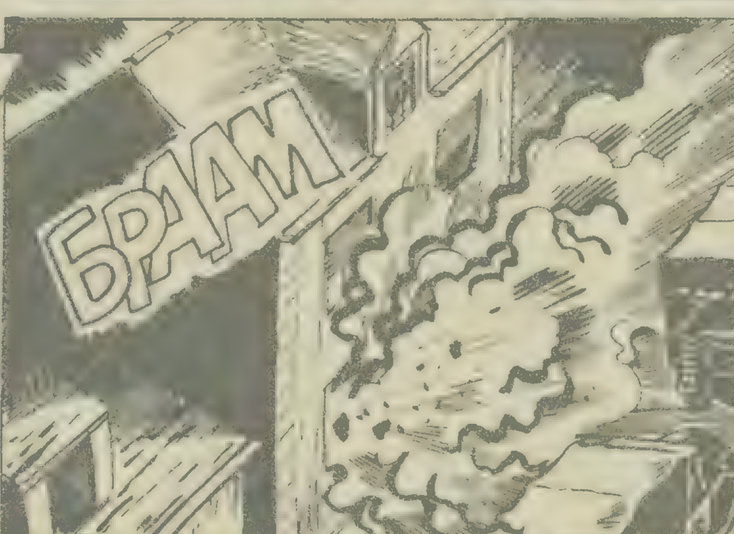
БРДАМ

!?!

ГОРАНЕ...!

ГОРАНЕ, ГДЕ СИ?!

ГОРАНЕ !!

НЕ МОРАШ ДА ВИЧЕШ. ЧУЈЕМ ТЕ. АЛА ЈЕ ГРУНУЛО!
ДОБРО ЈЕ! ВЕЋ САМ ПОМИСЛИО ДА САМ И ТЕБЕ ИЗГУБИО. ЕКСПЛОЗИЈА ЈЕ БИЛА СТРАШНА.

АЛИ И ДЕЛОТВОРНА. НАПРАВИЛА ЈЕ ПРОЛАЗ У СУСЕДНУ КУЋУ.

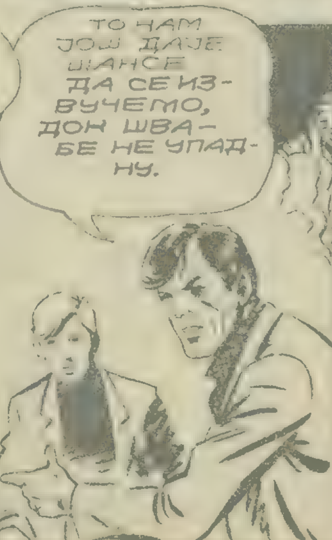
ТО НАМ ЈОШ ДАЈЕ ШАНСЕ ДА СЕ ИЗВУЧЕМО, ДОК ШВАБЕ НЕ УПАДНУ.

НЕ ВЕРУЈЕМ ДА СУ ПРЕЖИВЕЛИ, АЛИ СА ЊИМА СЕ НИКАД НЕ ЗНА!
ИМАТЕ ПРАВО! НАЈБОЉЕ ЋЕ БИТИ ДА ПРОВЕРИМО!

ЧИНИ МИ СЕ ДА СМО ОВО УСПЕШНО ОБАВИЛИ.
ВЕЋ МИ ЈЕ ДОСТА ОВОГА, СЕП! НАДАМ СЕ ДА ЋЕМО САД НА СПАВАЊЕ.

ОВА ДВОЈИЦА КАО ДА СУ ЗНАЛА ГДЕ ТРЕБА ДА СТАНУ?
ЖЕЉКО, ДОДАЈ МИ ТВОЈ ШМАЈСЕР!

ЧИМ СКИНЕМ ОНЕ ДВЕ ВАШКЕ, ПОТРЧИТЕ НИЗ УЛИЦУ, А ЈА ЋУ ЗА ВАМА!

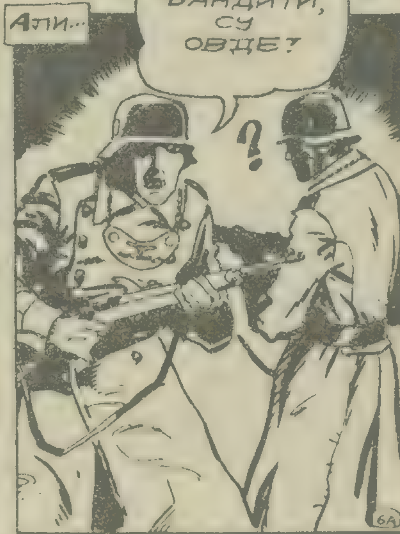
АЛИ...
СЕП?? БАНДИТИ СУ ОВДЕ?
?

РАТАТАТА!
НА ТВОЈУ НЕСРЕЋУ, ПСЕТО ФАШИСТИЧКО!!
ААХ...
АААХ...

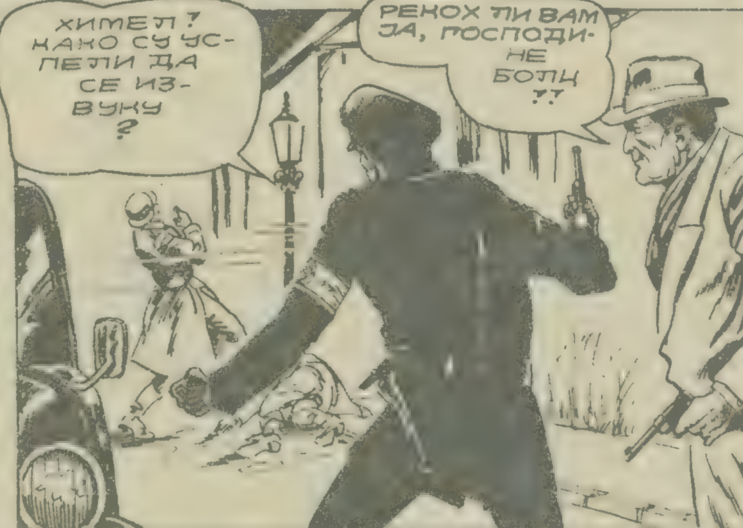
ХИМЕЛ! КАКО СУ УСПЕЛИ ДА СЕ ИЗВУКУ?
РЕКОХ ЛИ ВАМ ЈА, ГОСПОДИНЕ БОЛЦ??

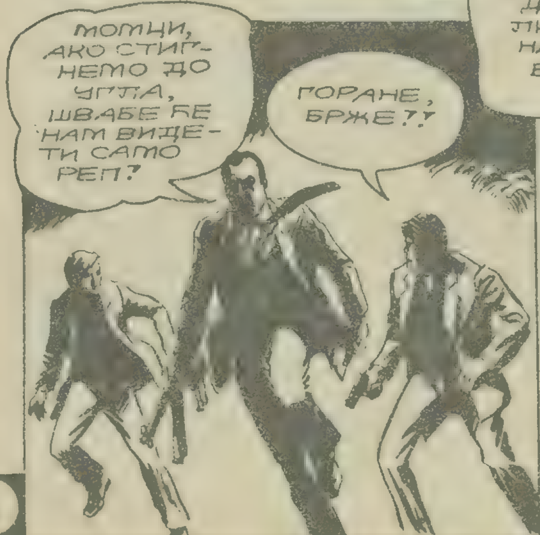
МОМЦИ, АКО СТИГНЕМО ДО УГЛА, ШВАБЕ ЋЕ НАМ ВИДЕТИ САМО РЕП!
ГОРАНЕ, БРЖЕ!!

ПУЦАЈТЕ! НЕ СМЕМО ДОЗВОЛИТИ ДА НАМ ПОБЕГНУ!
БЕЗ БРИГЕ, ХЕР ОФИЦИР. ИМАМ ИХ КАО НА ДЛАНУ!

БАНГ

УУУХ... НОГЕ...
!?!

ЖЕЉКО!?

РАТАТАТА!

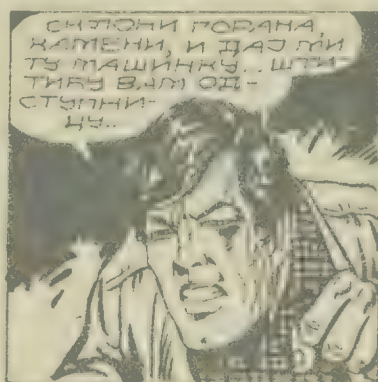
СКЛОНИ ГОРАНА, КАМЕНИ, И ДАЈ МИ ТУ МАШИНКУ... ШТИТИЋУ ВАМ ОДСТУПНИЦУ..

ПУСТИ МЕ, КАМЕНИ!? НЕЋУ ДА ГА ОСТАВИМ!?

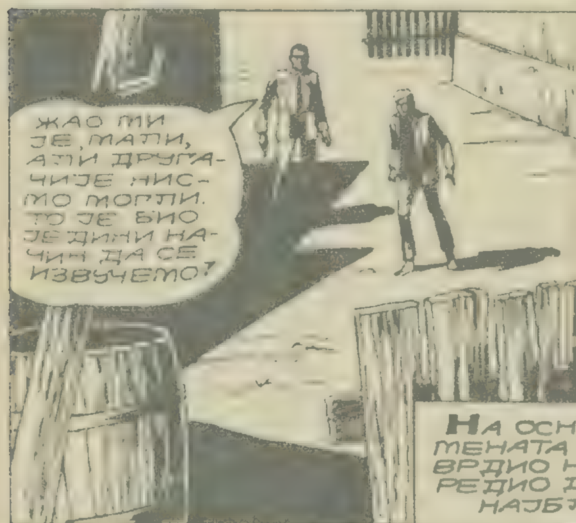
ЖАО МИ ЈЕ, МАЛИ, АЛИ ДРУГАЧИЈЕ НИСМО МОГЛИ. ТО ЈЕ БИО ЈЕДИНИ НАЧИН ДА СЕ ИЗВУЧЕМО!

ВЕРА МИ ЈЕ БИЛА ЈЕДИНА ВЕЗА У ГРАДУ. ТРЕБАЛО БИ СЕ НЕГДЕ СКЛОНИТИ!

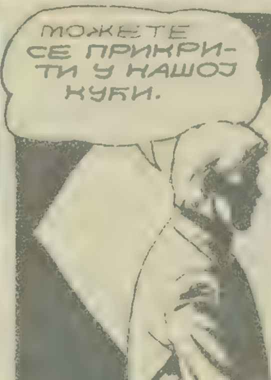
МОЖЕТЕ СЕ ПРИКРИТИ У НАШОЈ КУЋИ.

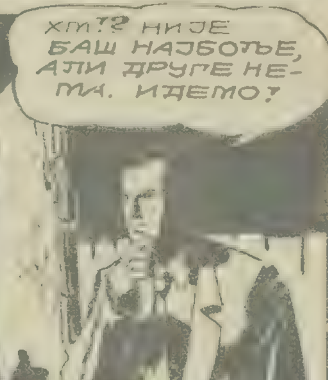
ХМ!? НИЈЕ БАШ НАЈБОЉЕ, АЛИ ДРУГЕ НЕМА. ИДЕМО!

!?!

НА ОСНОВУ ЖЕЉКОВИХ ДОКУМЕНАТА ОФИЦИР БОЛЦ ЈЕ УТВРДИО ЊЕГОВ ИДЕНТИТЕТ И НАРЕДИО ДА СЕ УХАПСИ ЊЕГОВА НАЈБЛИЖА РОДБИНА.

ММММ...

СМИРИ СЕ, ГОРАНЕ! БИЛО БИ ГЛУПО ДА НАС САДА УХВАТЕ.

ЗЛИКОВЦИ!! ШТА СУ ИМ МАМА И ТАТА УЧИНИЛИ ?!?
КАО ДА ОНИ МАРЕ КО ЈЕ НЕВИН! САДА СЕ ТРЕБА ИЗВУЋИ ИЗ ОВОГ ОСИЊАКА!

ТАТИНА КОЛА СУ ЈОШ ТУ. НИСУ МУ ИХ ОДУЗЕЛИ ЈЕР ЈЕ ЛЕКАР.
...А ОВАЈ ТИП КОЛА МОЖЕ ДА СЕ ПОКРЕНЕ И БЕЗ КЉУЧА.

ШТА ЋЕМО СА СТРАЖАРЕМ НА ИЗЛАЗУ ИЗ ГРАДА?!
ПА... ТО НЕ ЗАВИСИ ОД ЊЕГА! ЈА МИСЛИМ ДА ЋЕ ЧВРСТИНА РАМПЕ ОДЛУЧИТИ!

УБРЗО СУ СТИГЛИ ДО ПЕРИФЕРИЈЕ ГРАДА...

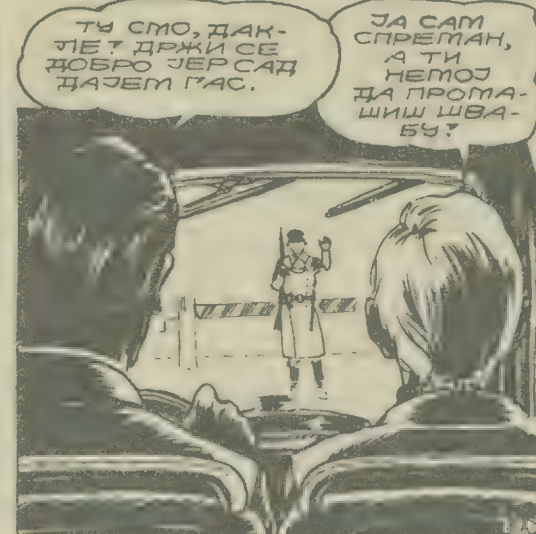
ТУ СМО, ДАКЛЕ! ДРЖИ СЕ ДОБРО ЈЕР САД ДАЈЕМ ГАС.
ЈА САМ СПРЕМАН, А ТИ НЕМОЈ ДА ПРОМАШИШ ШВАБУ!

МАЈН ГОТ!
HALT

СВИТАЛО ЈЕ КАДА СУ ГОРАН И КАМЕНИ ПРЕД СОБОМ УГЛЕДАЛИ КАМЕНЕ МАСИВЕ.

СВЕ МИ ЈЕ ЈАСНО, САМО НЕ ЗНАМ КАКО МИСЛИШ ДА НАЂЕМО ПАРТИЗАНЕ У ОВОЛИКОЈ ПЛАНИНИ?!
ЗА ТО НЕ БРИНИ. УМЕСТО ДА МИ ТРАЖИМО ЊИХ...

ОНИ ЋЕ НАЋИ НАС!
КРАЈ

НАД НЕБОМ МАЛТЕ

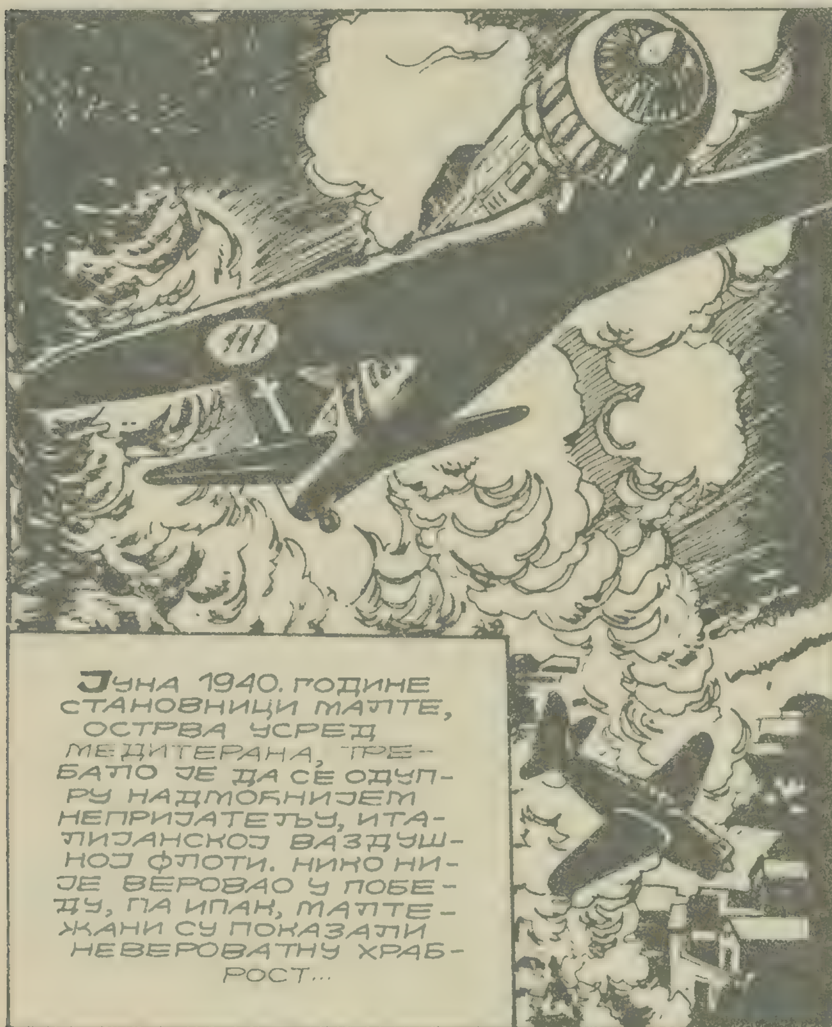

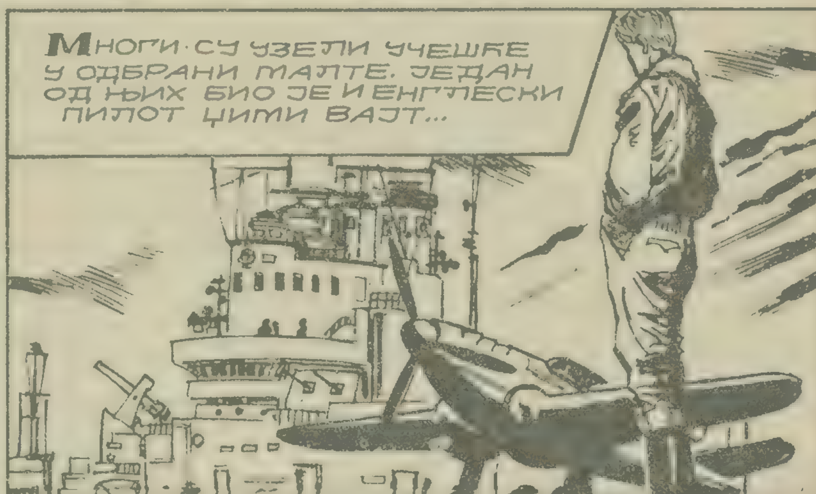

ОВАКО ЈЕ ЈЕДИНО БИЛО МОГУЋЕ ПРЕБАЦИТИ ОВИХ ДВАНАЕСТ АВИОНА!
МАЛТЕЖАНИ ЋЕ НАС ДОЧЕКАТИ РАШИРЕНИХ РУКУ!

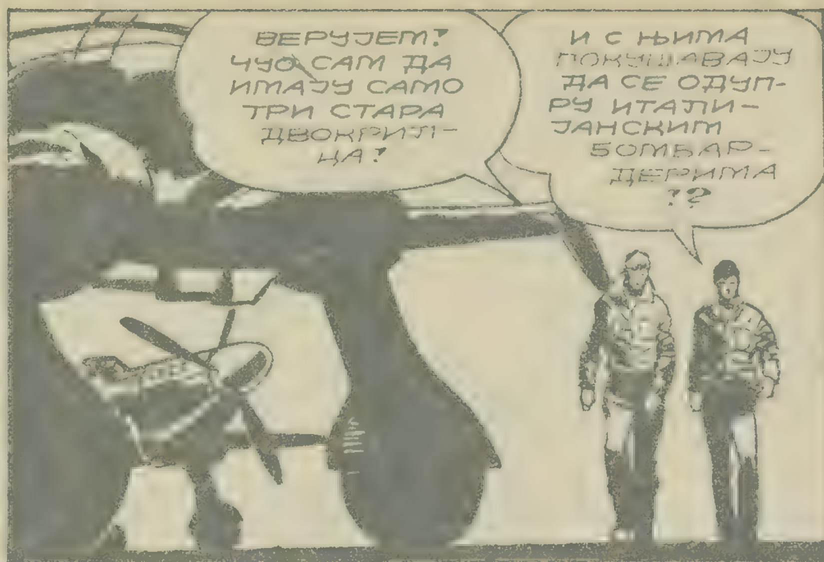
ВЕРУЈЕМ! ЧУО САМ ДА ИМАЈУ САМО ТРИ СТАРА ДВОКРИЛЦА!
И С ЊИМА ПОКУШАВАЈУ ДА СЕ ОДУПРУ ИТАЛИЈАНСКИМ БОМБАРДЕРИМА ?!

СТВАРИ ЋЕ СЕ ИЗМЕНИТИ КАД МИ СТИГНЕМО ТАМО!
ЈЕДВА ЧЕКАМ!

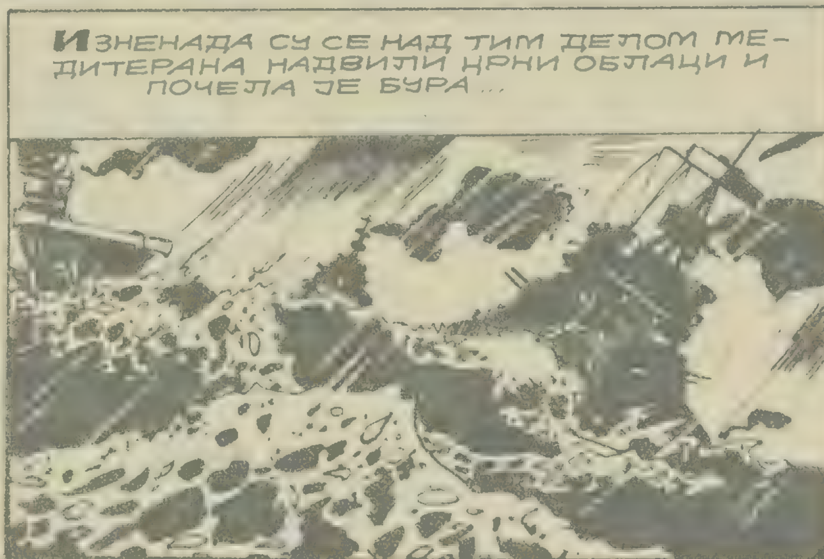
ИЗНЕНАДА СУ СЕ НАД ТИМ ДЕЛОМ МЕДИТЕРАНА НАДВИЛИ ЦРНИ ОБЛАЦИ И ПОЧЕЛА ЈЕ БУРА...

НА КОМАНДНОМ МОСТУ...
КАПЕТАНЕ, ШТА ДА РАДИМО? ВРЕМЕ СЕ НЕЋЕ СКОРО ПОБОЉШАТИ!
У ТОМ СЛУЧАЈУ, МОРАЋЕМО АВИОНИМА ДО МАЛТЕ!

ОПАСНО ЈЕ! ДУВА СНАЖАН ВЕТАР!
ЗНАМ, АЛИ НЕМАМО ИЗБОРА!

НЕ МОЖЕМО САД НАТРАГ!

СВАНУЛО ЈЕ ХЛАДНО ОКТОБАРСКО ЈУТРО...
ЗАР НЕЋЕМО СВИ ОДЈЕДНОМ ЛЕТЕТИ, ЏИМИ?
НЕ! ПРВО ЋЕ ПЛАВА ЕСКАДРИЛА, ТО СМО МИ, А ОНДА ЦРВЕНА!

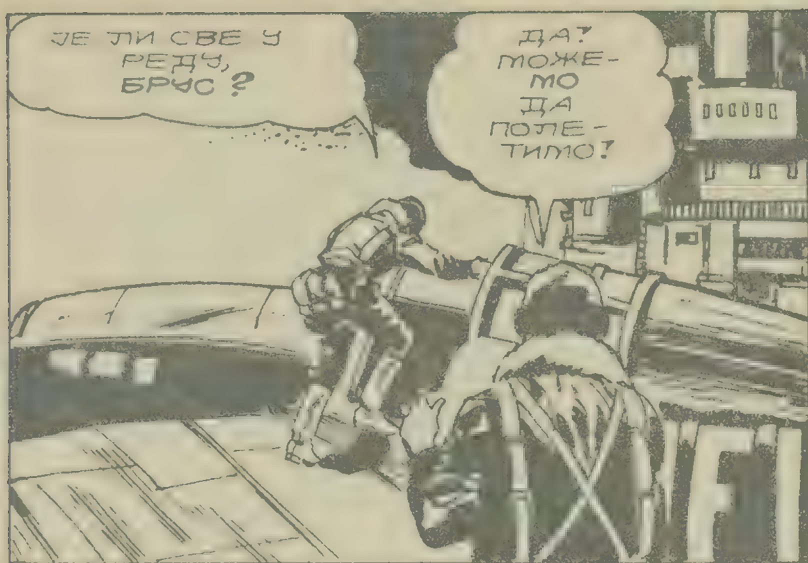
ЈЕ ЛИ СВЕ У РЕДУ, БРУС ?
ДА! МОЖЕМО ДА ПОЛЕТИМО!

ЈЕДАН ПО ЈЕДАН, БОМБАРДЕРИ ТИПА „УРАГАН" ОТИСНУШЕ СЕ СА СВОГ НОСАЧА...

КАДА СУ СЕ НАШЛИ НА ОДРЕЂЕНОЈ ВИСИНИ...
ГОВОРИ КОМАНДИР ПЛАВЕ ЕСКАДРИЛЕ! ПРОВЕРИТЕ КОМАНДНЕ УРЕЂАЈЕ!

ШТО СЕ ГОРИВА ТИЧЕ, НЕ ЗНАМ КОЛИКО ЋЕ НАМ БИТИ ПОТРЕБНО! НАДАМ СЕ САМО ДА ГА ИМА ДОВОЉНО!
ПРИМЉЕНО!

ПРОШАО ЈЕ ЈЕДАН ЧАС ОТКАКО СУ НАПУСТИЛИ НОСАЧ...

ИЗНЕНАДА, ЏИМИ ЈЕ НЕШТО ПРИМЕТИО ОД ЧЕГА ГА ЈЕ ОБЛИО ХЛАДАН ЗНОЈ...
ХЕЈ! ОБЛАЦИ МЕЊАЈУ ПРАВАЦ!

ЏИМИ ЈЕ ЗНАО ШТА ТО ЗНАЧИ...
ДИМНЕ КАПСУЛЕ ЋЕ МИ ПОКАЗАТИ ДА ЛИ САМ У ПРАВУ!

НАПЕТО ЈЕ ПОСМАТРАО КРЕТАЊЕ ДИМА...
ДА! ЛЕТИМО УЗ ВЕТАР!

БРУС ЈЕ ПОЗВАО СВОГ БРАТА..
НЕШТО НИЈЕ У РЕДУ, ЏИМИ?
ДА! ЛЕТИМО УЗ ВЕТАР!

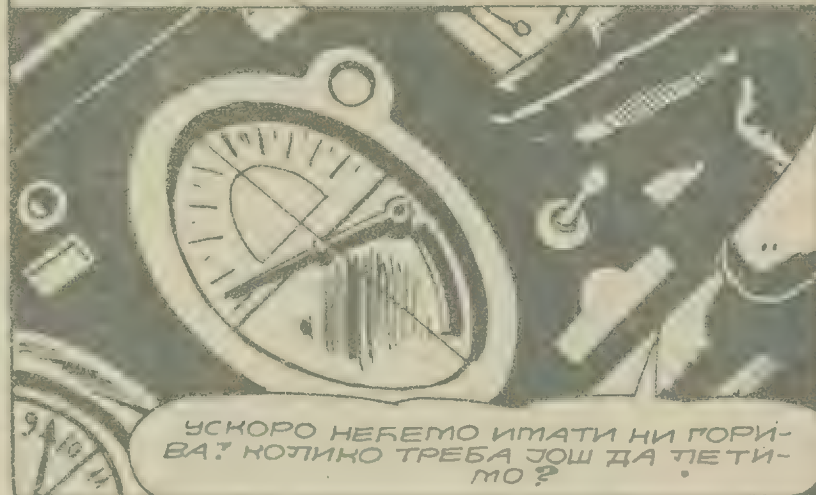
АЛИ, НИЈЕ САМО ТО БИО ПРОБЛЕМ...
УСКОРО НЕЋЕМО ИМАТИ НИ ГОРИВА! КОЛИКО ТРЕБА ЈОШ ДА ЛЕТИМО?

КИЛОМЕТАРА!

БРУС, ШТА ЈЕ ТО С ТВОЈИМ АВИОНОМ?
ПРОПАДАМ! НЕСТАЛО МИ ЈЕ ГОРИВА!

„УРАГАН" ПОЛЕТЕ ПРЕМА МОРУ...
ГОТОВО ЈЕ ЏИМИ!
ИСКАЧИ! ОДМАХ!

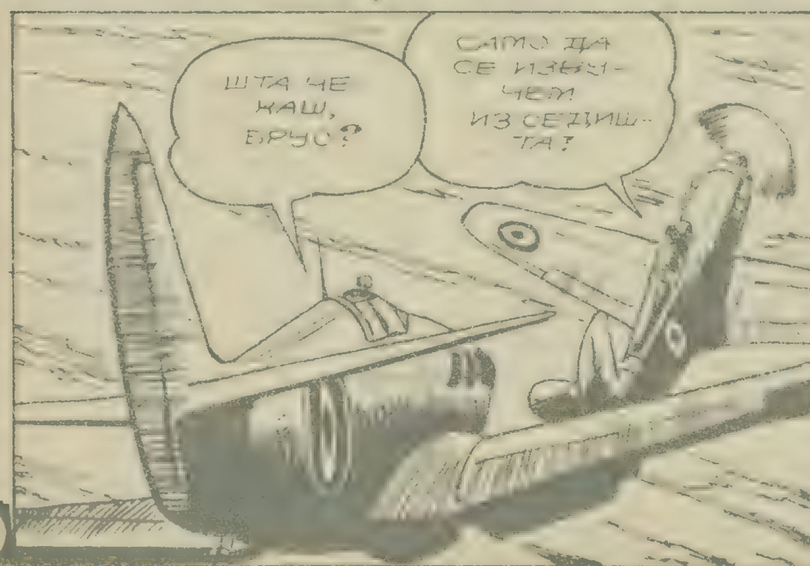
ШТА ЋЕ КАШ, БРУС?
САМО ДА СЕ ИЗВУЧЕМ ИЗ СЕДИШТА!

КАДА СЕ БРУСОВ ПАДОБРАН ОТВОРИО, ЊЕГОВ АВИОН ЈЕ ВЕЋ НЕСТАО ПОД ВОДОМ..
УСПЕО САМ, АЛИ ШТА САД?

Уплашен за судбину свог брата, Џими је гледао хоће ли се срећно спустити...
Брус, не брини! Вратићу се по тебе!

Пола часа касније Енглези су се нашли изнад аеродрома. Малтежани су их већ очекивали...

Међу возницима настаде славље...
Не можемо да вам опишемо колико смо срећни што вас видимо!
Могу ли одмах да видим вашег заповедника?

Џими је сад мислио само на свог брата...
Наредник је у својој канцеларији!
Хвала!

Убрзо...
Командир плаве ескадриље Џими Вајт!
Добро сте обавили посао, Вајт! Шта је са шестим бомбардером?

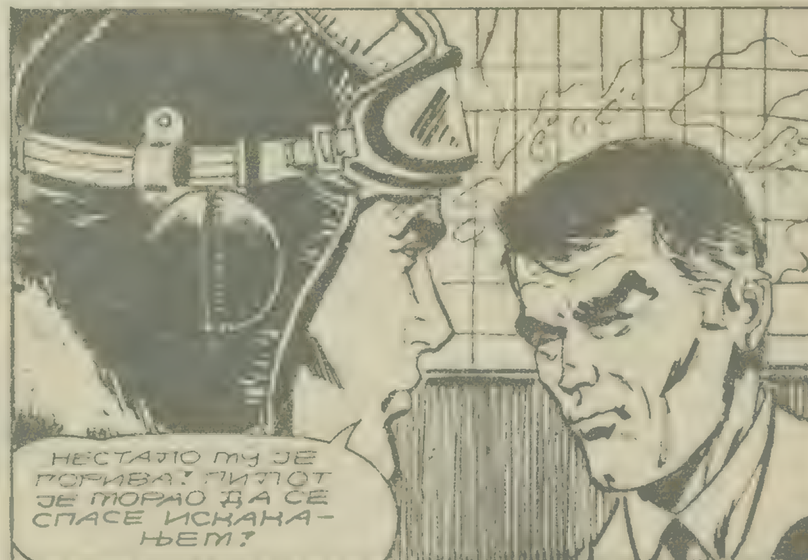
Нестало му је горива! Пилот је морао да се спасе искакањем!

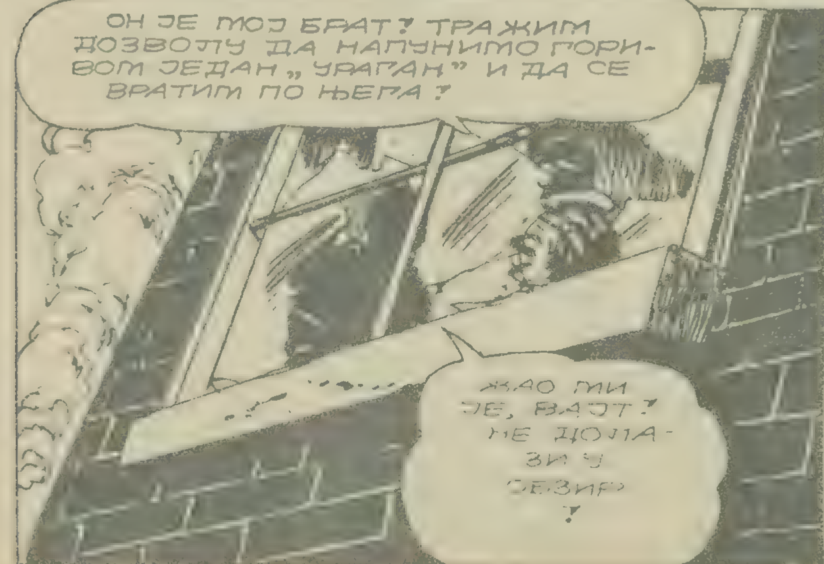
Он је мој брат! Тражим дозволу да напуним горивом један „Ураган" и да се вратим по њега!
Жао ми је, Вајт! Не долази у обзир!

Џими је пребледео...
Мислим да је трагање по овом времену узалудно!
Али, он је мој брат! Морам га наћи!

ЗНАМ КАКО СЕ ОСЕЋАТЕ! НЕ МОГУ НИШТА ДА УЧИНИМ ЗА ВАС!

У ТОМ ТРЕНУТКУ АЕРОДРОМОМ СЕ РАЗЛЕГАО ЗВУК СИРЕНЕ НА УЗБУНУ...

ИТАЛИЈАНИ НАПАДАЈУ! У АВИОНЕ, БРЗО!
АЛИ...

РЕКАО САМ У АВИОНЕ! ВЕЋ СУ НАПУЊЕНИ ГОРИВОМ!

ОЧАЈАН, ЏИМИ СЕ УПУТИО ПРЕМА СВОМ БОМБАРДЕРУ...
СРЕЋНО! ОБОРИТЕ ТРИ ЊИХОВА АВИОНА ЗА МЕНЕ!

ПО ДРУГИ ПУТ У ТОКУ ДАНА „УРАГАНИ" СЕ ВИНУШЕ У НЕБО...

АЛИ, ОВОГ ПУТА ТРЕБАЛО ЈЕ ДА СЕ СУОЧЕ С НЕПРИЈАТЕЉЕМ...
КОЛИКО ИХ ЈЕ?
14

ЗБРИШИМО ИХ, ДРУГОВИ!

ЏИМИ ЈЕ ВЕШТО МАНЕВРИСАО СВОЈИМ АВИОНОМ...
ШТО МИ СЕ ДОБРО НАМЕСТИО!

ПРИТИСКОМ НА ДУГМЕ, ЏИМИЈЕВ АВИОН ПОЧЕ ДА БЉУЈЕ ВАТРУ...

ЗА ТИЛИ ЧАС ИТАЛИЈАНСКИ АВИОН ПРЕТВОРИО СЕ У БУКТИЊУ...
ПРВИ ПОГОДАК! НАДАМ СЕ ДА ЋУ И ДАЉЕ ИМАТИ СРЕЋУ!

АЛИ, ТАДА СЕ ЏИМИ НАШАО ИЗМЕЂУ ДВЕ ВАТРЕ...
МОРАМ ДА СЕ ПОДИГНЕМ ИЗНАД ЊИХ!

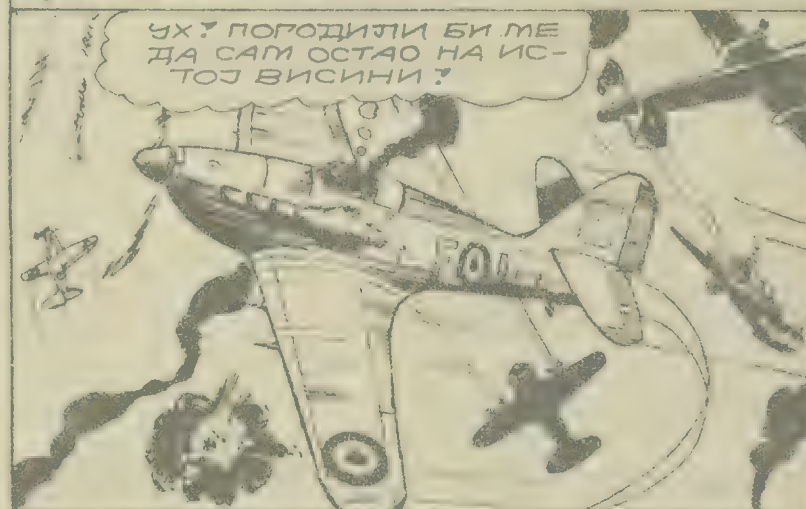
ЏИМИ СНАЖНО ПОВУЧЕ РУЧИЦУ...
УХ! ПОГОДИЛИ БИ МЕ ДА САМ ОСТАО НА ИСТОЈ ВИСИНИ!

ХЕЈ! УСПЕЛИ СМО ДА ПОРЕМЕТИМО ЊИХОВ БОРБЕНИ ПОРЕДАК! САМО ЈОШ ДА ИХ СПРЕЧИМО ДА ПРИЂУ ОБАЛИ!

ВАТРА И ДИМ НАДВИЛИ СУ СЕ НАД ОВИМ ЦЕЛОМ МЕДИТЕРАНА...

АЛИ, ИТАЛИЈАНСКИХ АВИОНА БИЛО ЈЕ ВИШЕ И ОНИ ПОЧЕШЕ ДА ОПКОЉАВАЈУ ЕНГЛЕСКЕ „УРАГАНЕ"...

ЕНГЛЕСКИ ПИЛОТ ВОЛТЕР НИЈЕ УСПЕО ДА ОСТВАРИ ПЛАН...

ЏИМИ ЈЕ СВЕ ОВО ВИДЕО...

АЛИ, НИЈЕ БИЛО ВРЕМЕНА ЗА ЖАЉЕЊЕ. ДОЛЕ НА ОБАЛИ И МАЛТЕШКА ПРОТИВАВИОНСКА ОДБРАНА СТУПИЛА ЈЕ У ДЕЈСТВО...

НЕКОЛИКО ИТАЛИЈАНСКИХ БОМБАРДЕРА ИПАК ЈЕ УСПЕЛО ДА ПРЕЛЕТИ ИЗНАД ЛА ВАЛЕТЕ, ГЛАВНОГ ГРАДА МАЛТЕ...

НАПАД ЈЕ ИЗНЕНАДА ПРЕКИНУТ...

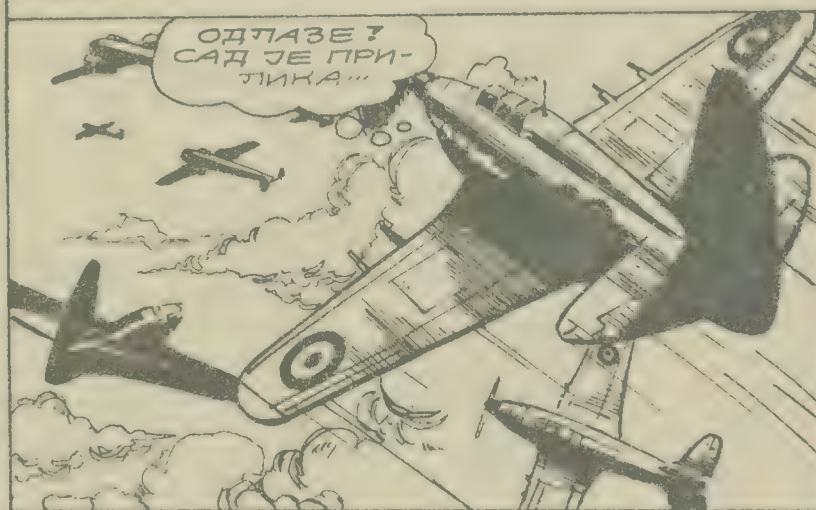

ЏИМИ ОКРЕНУ СВОЈ АВИОН ПРЕМА ОТВОРЕНОМ МОРУ...

ИАКО ЈЕ ОВО ЗНАЧИЛО КРШЕЊЕ НАРЕДБЕ, ЏИМИ НИЈЕ МОГАО ДА НАПУСТИ СВОГ БРАТА...

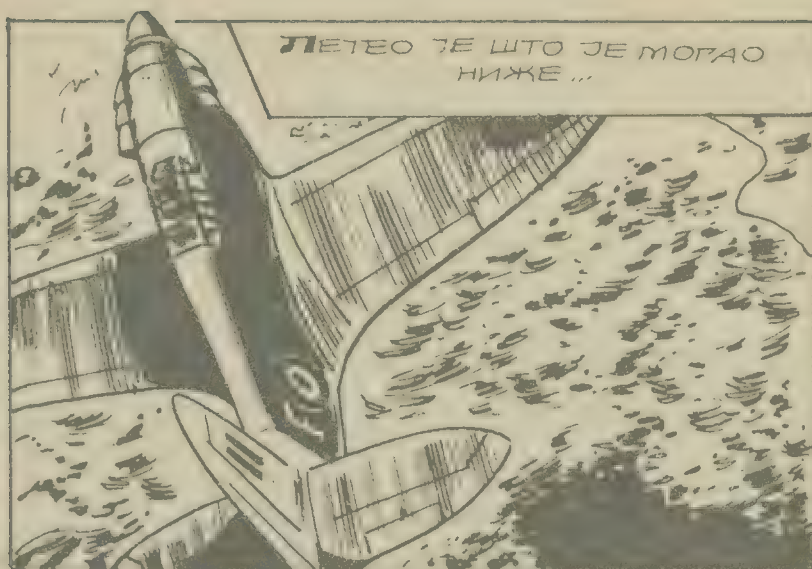
ЛЕТЕО ЈЕ ШТО ЈЕ МОРАО НИЖЕ...

ТЕШКО ЋУ ДА ГА ПРИМЕТИМ! ТАЛАСИ СУ ВЕЛИКИ! НА СРЕЋУ, ИМА ШАРЕН ПОЈАС!

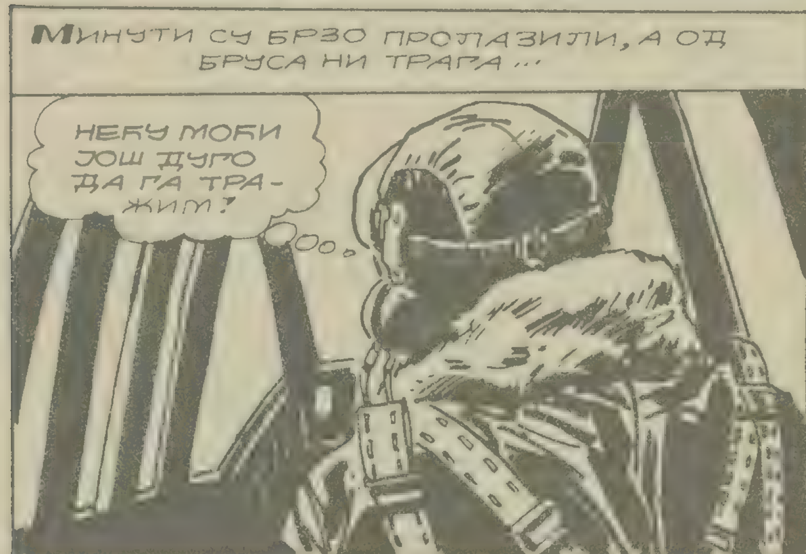
МИНУТИ СУ БРЗО ПРОЛАЗИЛИ, А ОД БРУСА НИ ТРАГА...
НЕЋУ МОЋИ ЈОШ ДУГО ДА ГА ТРАЖИМ!

ИЗНЕНАДА СЕ ПОЈАВИО НЕМАЧКИ РАТНИ БРОД...
Е, САМО МИ ЈЕ ОВО ТРЕБАЛО!

ЏИМИ ПОЧЕ ДА СЕ ПЕЊЕ...
ПРИПРЕМИТЕ СЕ ЗА ПАЉБУ!

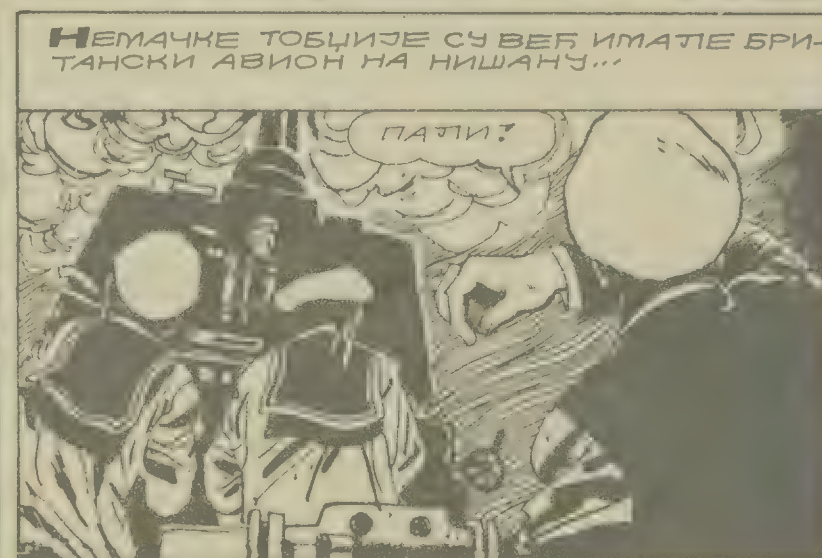
НЕМАЧКЕ ТОБЏИЈЕ СУ ВЕЋ ИМАЛЕ БРИТАНСКИ АВИОН НА НИШАНУ...
ПАЛИ!

ГРАНАТА ЈЕ ЕКСПЛОДИРАЛА САМО НЕКОЛИКО МЕТАРА ИСПОД „УРАГАНА"...

ЏИМИЈУ ЈЕ СВЕ ТРЕПЕРИЛО ИСПРЕД ОЧИЈУ...
ГУБИМ ВИСИНУ!

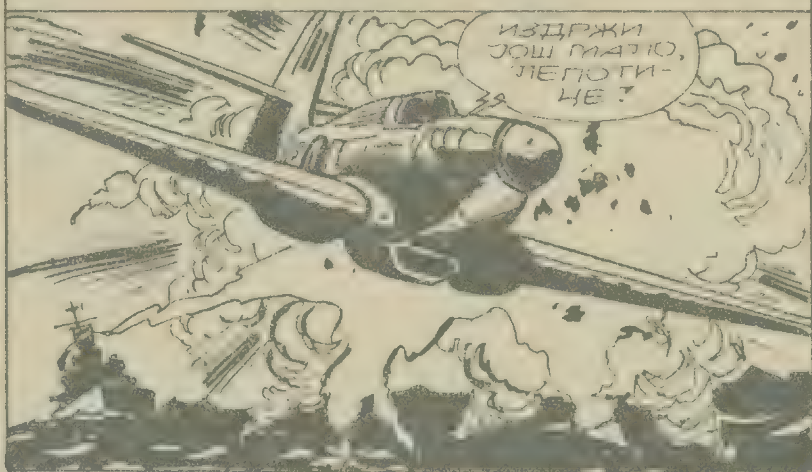
ЈЕДВА ЈЕ УСПЕВАО ДА СЕ ОДРЖИ У ВАЗДУХУ...
ИЗДРЖИ ЈОШ МАЛО, ЛЕПОТИ-ЦЕ!

МЕТАР ПО МЕТАР И ЏИМИЈЕВ АВИОН СЕ ОПЕТ УЗ-ДИГАО...

ЗА ДЛАКУ САМ ИЗБЕГАО СМРТ! САМО ДА УСПЕМ ДА СЕ ВРА-ТИМ!

ЦУРИ МИ БЕНЗИН! ПОГОДИЛИ СУ ДО-ЊИ ДЕО АВИО-НА!

ЏИМИ СЕ БОРИО ДА ОДРЖИ АВИОН У ВАЗДУХУ...

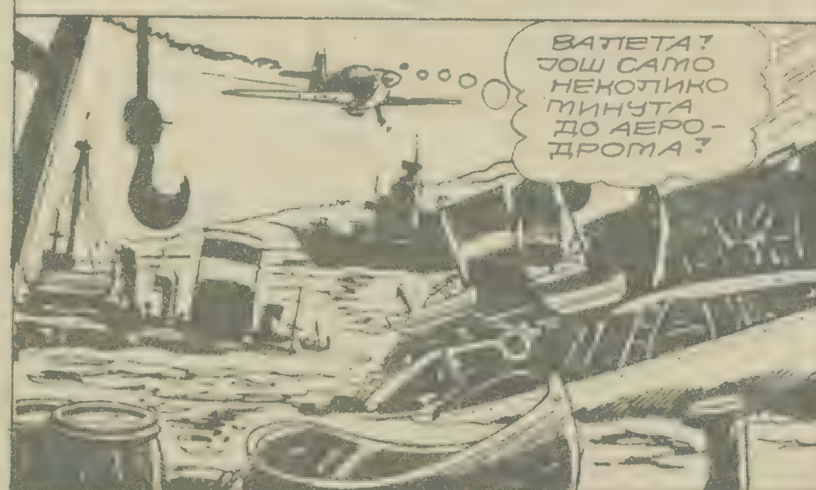
УСПЕО ЈЕ НЕКАКО ДА ДОЛЕТИ ДО ЛУ-КЕ...
ВАЛЕТА! ЈОШ САМО НЕКОЛИКО МИНУТА ДО АЕРО-ДРОМА!

ТАМО СУ СЕ ВЕЋ ОКУПИЛИ ПИЛОТИ ОКО ЗАПОВЕДНИ-КА...
СИГУРНИ СТЕ ДА ЈЕ ЏИМИ ИЗВУКАО ЖИВУ ГЛАВУ ИЗ ОКР-ШАЈА?
САСВИМ! НЕ ЗНАМ САМО КУДА ЈЕ ПОС-ЛЕ ОДЛЕ-ТЕО!

ЗАПОВЕДНИК СТИСНУ ЗУБЕ...
МИСЛИМ ДА ЗНАМ...

ГЛЕДАЈТЕ!
ТО ЈЕ ЏИМИ! ИЗГЛЕДА ДА ЈЕ ПОГОЂЕН!

ЏИМИ ЈЕ САДА ТРЕБАЛО ДА ПОКАЖЕ СВУ СВОЈУ УМЕШНОСТ...
ТОЧКОВИ СУ МИ РАЗНЕТИ!

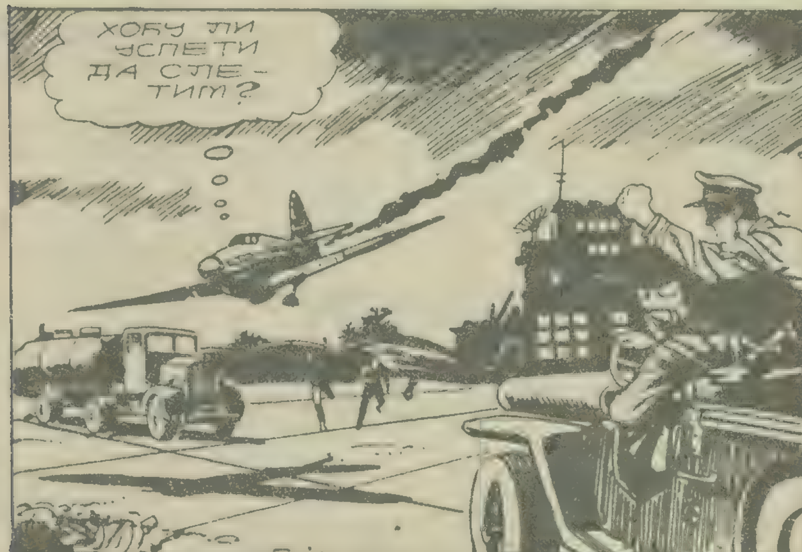
ХОЋУ ЛИ УСПЕТИ ДА СЛЕТИМ?

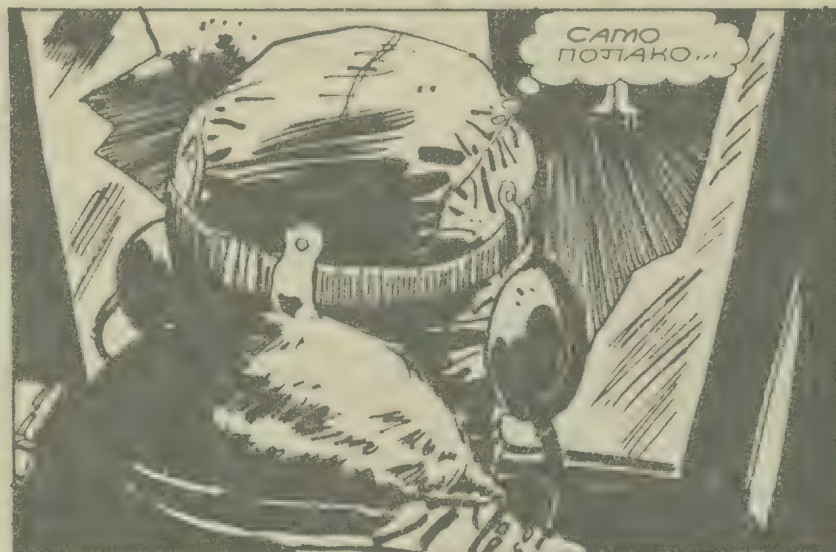
САМО ПОЛАКО...

У СЛЕДЕЋЕМ ТРЕНУТКУ ДОТАКАО ЈЕ ПИСТУ. КОМАДИ МЕТАЛА ПОЛЕТЕШЕ НА СВЕ СТРАНЕ...
ИЗВАДИМО ГА ШТО ПРЕ ИЗ КАБИНЕ!
ПОЗВАЛИ СМО ЛЕКАРЕ И ВАТРОГАСЦЕ!

ЈЕСИ ЛИ ДОБРО, ЏИМИ?
ДА! ЗАДОБИО САМ САМО НЕКОЛИКО МОДРИЦА!

ДРАГО МИ ЈЕ ДА ТО ЧУЈЕМ! ДОЂИТЕ ОДМАХ У МОЈУ КАНЦЕЛАРИЈУ!
У РЕДУ...

ЗАПОВЕДНИК ЈЕ БЕСНЕО...
КАКО СТЕ СМЕЛИ ДА ПРЕКРШИТЕ МОЈЕ НАРЕЂЕЊЕ?
МОРАО САМ ДА ПОКУШАМ ДА НАЂЕМ БРАТА?

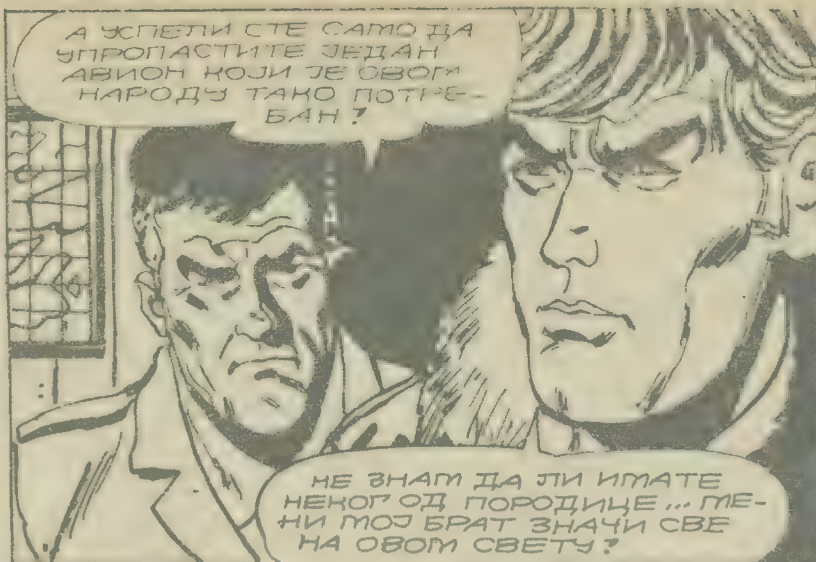
А УСПЕЛИ СТЕ САМО ДА УПРОПАСТИТЕ ЈЕДАН АВИОН КОЈИ ЈЕ ОВОМ НАРОДУ ТАКО ПОТРЕБАН?
НЕ ЗНАМ ДА ЛИ ИМАТЕ НЕКОГ ОД ПОРОДИЦЕ... МЕНИ МОЈ БРАТ ЗНАЧИ СВЕ НА ОВОМ СВЕТУ?

САМО МИ НЕ ГОВОРИТЕ О ТАКВИМ ОСЕЋАЊИМА?

ПОЂИТЕ СА МНОМ?
НЕ РАЗУМЕМ... КУДА МЕ ВОДИТЕ?

ВИДЕЋЕТЕ? ДОВЕЗИТЕ ОНАЈ ЏИП?
ОДМАХ?

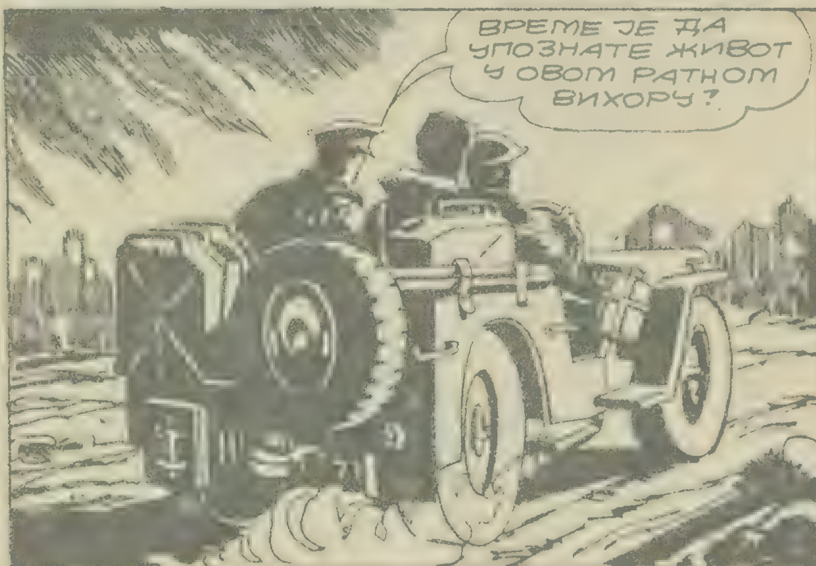
ВРЕМЕ ЈЕ ДА УПОЗНАТЕ ЖИВОТ У ОВОМ РАТНОМ ВИХОРУ?

ВОЗИЛИ СУ СЕ КРОЗ РАЗРУШЕНУ ВАЛЕТУ...
ДОБРО ГЛЕДАЈТЕ ВАЈТ?

ОВО ЈЕ НЕКАДА БИО ДИВАН ГРАД? ИТАЛИЈАНИ СУ ГА РАЗОРИЛИ, А С ЊИМ И МНОГЕ ЖИВОТЕ?

ПИТАЛИ СТЕ МЕ ДА ЛИ ИМАМ ПОРОДИЦУ? ДА? ЧИТАВ ГРАД ЈЕ МОЈА ПОРОДИЦА?
СВИ РАДИМО СЛОЖНО? ЗАМИСЛИТЕ ШТА БИ СЕ ДОГОДИЛО КАДА БИ НЕКО БИО ТВРДОГЛАВ КАО ВИ?

ИЗНЕНАДА, ЏИМИ СЕ ЗАСТИДЕО...
ЖАО МИ ЈЕ... НИСАМ О ОВОМЕ РАЗМИШЉАО...
ЗНАМ? АЛИ, ОВО ЈЕ РАТ? МИСЛИ СЕ НА ЧИТАВ НАРОД, А НЕ НА ПОЈЕДИНЦЕ?

У ТОМ ТРЕНУТКУ...
ЈОШ ЈЕДАН НАПАД?
ВРАТИМО СЕ У БАЗУ?

НЕМАМО ВРЕМЕНА? БРЗО ДА ОДВЕДЕМО ДЕЦУ У ЗАКЛОН?

ЕНО, ТАМО ЋЕ БИТИ БЕЗБЕДНА?
ДА ПОЖУРИМО?

А КАДА СУ СМЕСТИЛИ ДЕЦУ...
ОСТАЈЕМО ЛИ С ЊИМА?
НЕ? У БЛИЗИНИ ЈЕ ПРОТИВАВИОНСКА ОДБРАНА? МОЖДА МОЖЕМО ДА ПОМОГНЕМО?

ПАЗИТЕ? ЕВО ИХ?
ЛЕЗИТЕ?

ИТАЛИЈАНСКИ АВИОНИ ОСУШЕ ПАЉБУ НЕДАЛЕКО ОД ЊИХ...

ЗА ДЛАКУ СМО ИЗБЕГЛИ СМРТ!
ДА! АЛИ, ВРАТИЋЕ СЕ ОНИ!

ЦИМИЈУ И НАРЕДНИКУ ПРИДРУЖИО СЕ ЈОШ ЈЕДАН ВОЈНИК...
ЕНО ПРОТИВАВИОНСКЕ ОДБРАНЕ! А И ИТАЛИЈАНИ ОПЕТ НАПАДАЈУ!

НЕПРИЈАТЕЉСКИ АВИОНИ КРЕТАЛИ СУ СЕ У НИСКОМ БРИШУЋЕМ ЛЕТУ...

БРИТАНСКИ И МАЛТЕШКИ АРТИЉЕРЦИ СЕ ОБЕСХРАБРИШЕ...
ПУЦАЈТЕ! ШТА ЧЕКАТЕ?

АЛИ, БИЛО ЈЕ КАСНО...
ААХ!
УУХ!

А КАДА ЈЕ ОПЕТ ЗАВЛАДАЛА ТИШИНА...
ДОБАВОЛА!
ЈЕСУ ЛИ СВИ ИЗГИНУЛИ?

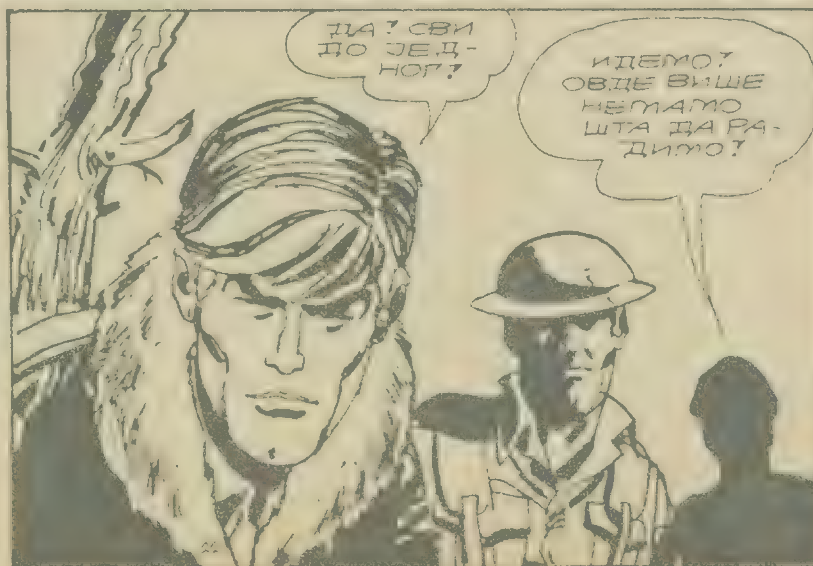
ДА! СВИ ДО ЈЕДНОГ!
ИДЕМО! ОВДЕ ВИШЕ НЕМАМО ШТА ДА РАДИМО!

ХЕЈ! ПРЕДАЈ-
ТЕ!

ПОГОЂЕН
ИТАЛИЈАН-
БАРДЕР!
СРУШИЋЕ
СЕ!

БЕЖИМО
ОДАВДЕ!
СТАНИ-
ТЕ!

УДАРИЋЕ У
ЦРКВУ!
А У ЊОЈ СУ ДЕ-
ЦА! БРЗО ДА ИХ
ИЗВЕДЕМО
ОДАТЛЕ!

НЕМАМО ВРЕ-
МЕНА! ЈЕДИ-
НА ШАНСА ЈЕ
ДА ГА ОБОРИ-
МО У МОРЕ!

ЏИМИ ЈЕ ДОЈУРИО ДО ТОПА...
НА СРЕЋУ,
РАДИ!

АВИОН СЕ ПОЛАКО ПРИБЛИЖАВАО ОБА-
ЛИ...

НАЈЗАД СЕ НАШАО НА НИШАНУ...
А,
ТУ
СИ
!

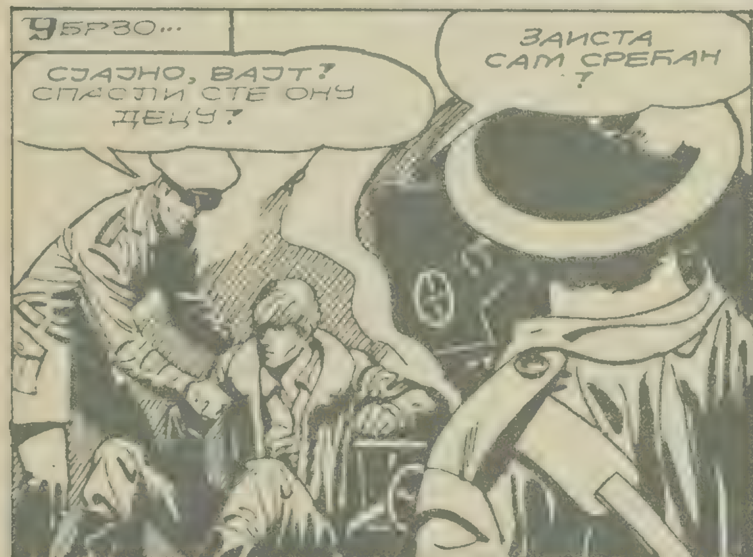

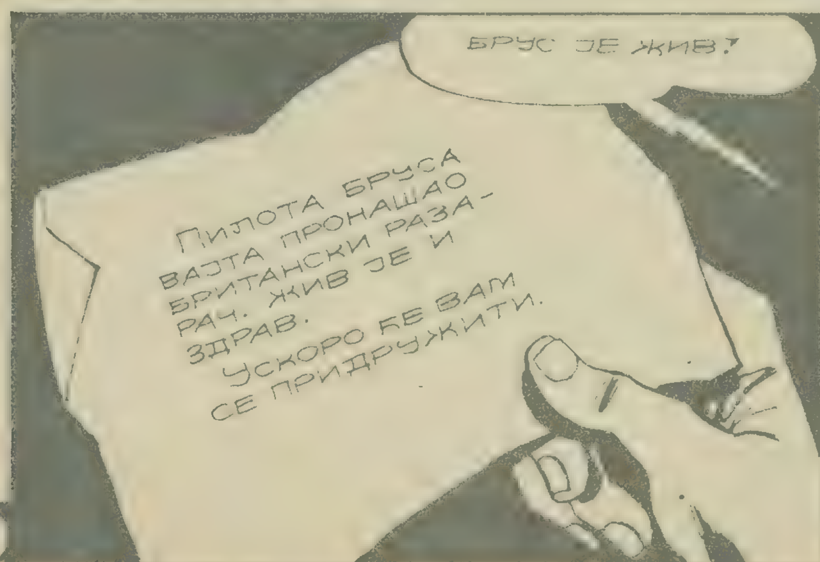

У ИДУЋЕМ БРОЈУ КОМПЛЕТАН СТРИП: **аполон се свети**

ПОПАЈ
BY BUD SAGENDORF

ИМАМ НЕКО ПРЕ-
ДОСЕЋА-
ЊЕ...
ДА БИ ТО
МОГ'О БИТИ
БАШ ДАНА-
ШЊИ ДАН!

ТРАЖИ
ТЕ
ПОПАЈ!
СТВАР-
НО?

ПОПАЈ ТЕ
ТРАЖИ!
ЗНАМ!
ЗНАМ!

ПОПАЈ ТЕ
ТРАЖИ!
АХА!

ТРАЖИ ТЕ ПО-
ПАЈ!
ЧУО САМ
ВЕЋ!

!
!
ЕВО
МЕ!
А ГДЕ ЈЕ
?

У ТВОЈУ СОБУ НЕ
МОЖЕ НИ ДА СЕ КРО-
ЧИ! СМЕСТА ДА СИ
ПОСПРЕМИО ОНАЈ
СИЛНИ
КРШ!

И ПАЗИ...
НЕ ЗАБУ-
ШАВАЈ!
А ЈА ПОМИ-
СЛИО ДА МИ
ЈЕ КУПИО
БИЦИКЛ!
9-3

ОБАВЕШТАЈЦИ У II СВЕТСКОМ РАТУ

ОПЕРАЦИЈА

После експлозије у фабрици авиона »Де Хевиленд«, која је производила ловце-бомбардере »москитосе«, Немци су поверовали да је бивши провалник Еди Чепмен један од њихових најоданијих шпијуна.

До рата је Еди Чепмен био позната личност у лондонском подземљу, вешти обијач кога је Скотланд јард годинама гонио пре него што га је ухапсио.

Едија је рат затекао на робији. Био је заточен на Сент Елију, острвцету у Ламаншу уз саму француску обалу.

За њега рат није представљао неку значајнију промену. Једино је променио затворске чуваре: уместо „бобија" чували су га „фрицеви".

Вештом лондонском обијачу ни најмање није пријао живот иза решетака и он је непрекидно размишљао како да их се ратосиља. Једног дана дозвао је дежурног стражара и рекао му врло озбиљно:

— **Хтео бих да разговарам с господином командантом! Молим вас, реците му да сам решио да рашчистим неке старе рачуне које имам с Енглезима!**

Командант робијашнице Фон Штилпнагел замишљено је листао досије Едија Чепмена. Човек кога британске власти прогоне, кога на Британским острвима чека дугогодишња робија, а уз то врло окретан и интелигентан, може да буде врло погодна личност за остварење немачких планова у Британији.

— **Доведите ми тог Едија Чепмена!** — наредио је команданту страже.

Млади провалник је без околишења предложио немачком команданту да га прими у обавештајну службу.

— **Желим да се осветим Енглезима који су ме кињили читавог живота, господине команданте!** — рекао је. — **Наравно, на тој освети желим и да зарадим нешто мало новца**

Фон Штилпнагел је био сигуран да је Еди момак као створен да служи нацистима, рођен за саботаже по Великој Британији. То мишљење је изнео у извештају шефовима тајне службе.

Ускоро је Еди Чепмен дочекао оно што је тако силно желео. Није више био иза решетака. Спровели су га у Француску, у тврђаву Роменвил, где се нашао под строгим унакрсним испитивањима инструктора немачке обавештајне службе.

ЕДИ ПОСТАЈЕ ФРИЦ

У честим и дугим разговорима с нацистичким шпијунским шефовима Еди је стално истицао своје непречишћене рачуне с Енглезима, што је Немцима било прилично разумљиво.

— **Немам куд!** — говорио је Чепмен. — **У данашњој Британији за мене нема места. Сем у бувари, наравно! Скотланд јард би ме одмах ухапсио због старих грехова.**

За Едија је школовање у специјалној шпијунској школи била играрија. Све сем Морзеове азбуке морао је још давно да научи у свом провалничком занату. Еди је био задовољан, јер је живот у школи значио остено побољшање у односу на затворску ћелију.

Децембра 1942. Еди Чепмен је добио ново име: Фриц Грауман. Под тим именом је у париском седишту Абвера потписао уговор с немачком шпијунажом.

Фриц Грауман се обавезао да ће немачку команду обавештавати о кретању трупа у Британији, доласку и одласку бродова, распореду противавионске одбране и, што је било најважније, да ће у ваздух дићи фабрику авиона „Де Хевиленд". За ове послове добиће 10.000 фунти. Ако не изврши задатке, биће ликвидиран по кратком поступку.

Неколико дана касније из париског хотела „Жорж V" изишао је, у пратњи немачких официра елегантни енглески џентлмен с последњим бројем „Дејли Мирора" у џепу, неколико пакли „Плејерс" цигарета, свежњем фунти и бочицом отрова и одвезао се на аеродром. Ту га је очекивао „јункерс" за ноћне летове. Џентлмен је преко елегантног одела навукао летачки комбинезон и падобран и укрцао се у авион.

Један сат касније „јункерс" је био над Британијом. Кад је био надомак Лондона, Чепмен-Грауман је искочио у ноћ.

У СТАРОМ ДРУШТВУ

Неколико сати касније Еди Чепмен се налазио у Сохоу међу старим пријатељима из „миљеа". Наравно, нико га није питао како је испливао из затвора. У подземљу није ред да се постављају питања, а сем тога фунте у Едијевом џепу деловале су врло ауторитативно.

Еди Чепмен је вредно прионуо на извршавање својих шпијунских задатака. За добре паре је у Сохоу пронашао помоћника и емисиону радио-станицу. Непрекидно мењајући место емитовања слао је кроз етар шифроване извештаје својим послодавцима. Јавио им је и то да припрема дизање у ваздух фабрике авиона, али да то не иде тако лако као што је очекивао.

Немачка централа стално је јављала Чепмену да пожури са саботажом у фабрици која је производила брзе бомбардере типа „москито".

После дугих и темељитих припрема Чепмен и његов помоћник најзад су предузели опасну операцију коју су Немци у тајним документима назвали „Операција А".

Једне вечери, преобучен у механичара, Еди је успео да се увуче у фабрику с товаром јаког експлозива. Поставио га је поред одељења за монтажу авиона.

Неколико минута касније одјекнула је експлозија.

Нико није био у стању да од штампе сакрије шта се догодило. Све британске новине су објавиле вест о експлозији која је фабрици нанела огромну штету. Агенције су јавиле да је то масло непријатељских саботера и позивале грађане да буду буднији него дотад.

Неколико дана касније Еди је преко тајне везе добио 10.000 фунти и нове задатке.

ПРАВО ЛИЦЕ ПРОВАЛНИКА

Саботажа у фабрици „Де Хевиленд" донела је Чепмену новац и титулу мајстора-шпијуна у кога су Немци имали неограничено поверење. Кад се после извесног времена преко Португалије тајно вратио у Париз по нове инструкције, шефови Абвера дочекали су га као хероја и послали га у Берлин.

У Немачкој нико није познавао прави лик Чепмена-Граумана. Ко је он у ствари и у Британији је знало само неколико шефова „Сикрет сервиса".

Тај вешти лондонски обијач, човек жељан новца и лагодног живота, врсни шпијун Абвера, био је у ствари искрени патриота.

Иако је још у младости дошао у сукоб са законом, иако би, да није избио рат, до краја живота корачао стазом криминала, у судбоносним часовима, кад је његова отаџбина била у опасности, постао је прави човек. Ставио је главу у торбу и отиснуо се на клизави пут двоструког шпијуна. Убеђен да ће му Немци поверовати покушао је да за своју земљу учини оно што може.

Имао је срећу да су га промућурни шефови британске контраобавештајне службе схватили кад им се јавио одмах после скока па добраном.

Заједно с британским контраобавештајцима разрадио је план како да Немцима шаље извештаје који су увек били тачни, али неупотребљиви. Био је чак жртвован и један део фабрике „Де Хевиленд" како Немци не би посумњали у свог мајстора-шпијуна.

Чепменов живот био је у сталној опасности, јер су Немци на Британским острвима имали на стотине контраобавештајаца од којих су многи добили искључиви задатак да прате шпијуне оперативце. Захваљујући искуству из подземља и хладнокрвности, Еди Чепмен је успео да избегне све замке.

Што је рат даље одмицао Чепмен је постајао све драгоценији. Тако су мислили

и Немци и Енглези, само што су први били у заблуди.

Еди, који је више пута одлазио на саветовања у Француску и Немачку и за кога је било мало тајни у немачкој обавештајној служби, успео је Британцима да достави драгоцене податке о тајном оружју „фау-1“ и „фау-2“. Заузврат, Немцима је доносио прецизне извештаје о стању трупа на Острвима, састављене у бироима „Сикрет сервиса“.

Најинтересантније је да нацисти никада нису сазнали да је Еди Чепмен радио против њих. Кад је почело искрцавање савезника у Нормандији и кад је Црвена армија прешла у коначну офанзиву, Немци су Фрица Граумана, као многе друге агенте, једноставно препустили судбини.

Пре петнаестак година ипак је одговарао пред судом. Не због провале или неког другог криминалног преступа. Еди је био оптужен да је штампи дао податке о својој прошлости, што нипошто, као бивши обавештајац, није смео да уради. Суд је Едија Чепмена казнио глобом од 75 фунти.

Две-три године касније снимљен је филм „Прича о Едију Чепмену“ у којем је Курт Јиргенс одиграо једну од својих најбољих улога и који су и наши посетиоци биоскопа имали прилике да виде.

А. Р.

СВЕЧАНОСТ У ПИРАНУ

НЕПТУНОВО КРШТЕЊЕ

Сваког септембра, од 1945. године, у Пирану се одржавају свечаности посвећене крштењу Нептуна — бога мора. Улице живописног градића Словеначког приморја узвреле су и овог септембра испуњене бучним поворкама ученика Поморске школе одевених у костиме гусара, гусарских капетана и робова.

На челу поворке је Нептун, иза њега непрегледна колона учесника свечаности. И тако улице Пирана постају претесне да приме све оне који желе то да виде, не само мештане него и бројне туристе за које је ово права атракција.

Тачно у подне, после дефилеа кроз цео град, улице се полако празне и сви крећу ка луци где почиње централни део свечаности — крштење Нептуна у мору...

НА ЧЕЛУ ПОВОРКЕ, НА СТОЛИЦИ ИСКИЋЕНОЈ ЛИШЋЕМ И ГРАЊЕМ КОЈУ НОСЕ „РОБОВИ“, СЕДИ „БОГ МОРА“ — НЕПТУН, КОМЕ ЈЕ И ПОСВЕЋЕНА СВЕЧАНОСТ ▼

НА ЗГРАДИ ПОМОРСКЕ ШКОЛЕ РАЗАПЕТА ЈЕ ЗАСТАВА СА МРТВАЧКОМ ГЛАВОМ — ГУСАРСКИМ СИМБОЛОМ ▼

▲ ПОВОРКА „РОБОВА“ ВЕЗАНИХ КОНОПЦИМА САГИЊЕ СЕ ОД БОЛА ПОД УДАРЦИМА НЕМИЛОСРДНИХ ГУСАРА

▲ РОБ ЈЕ ЗА НЕПОСЛУШНОСТ ГУБИО ГЛАВУ. ОВОМ УЧЕСНИКУ СВЕЧАНОСТИ НЕПТУНОВОГ КРШТЕЊА ТА ОПАСНОСТ, НАРАВНО, НЕ ПРЕТИ

Пишите нам и поштар ће вам их донети

АРТ. Ц-013/1 МЕХАНО 1 Цена дин. 199,00

САСТАВЉАНКА МЕХАНОТЕХНИКА

Играчке које расту заједно са нама.

Са гарнитуром МЕХАНОТЕХНИКА 1 стичете основна конструкторска знања са тог подручја.

Када савладате основна знања конструкторства и желите још више потребни су вам додатни комплети са којима можете да израдите према каталогу или по сопственој замисли. Допунски комплети се налазе у гарнитурама МЕХАНОТЕХНИКА 2, 3. и 4.

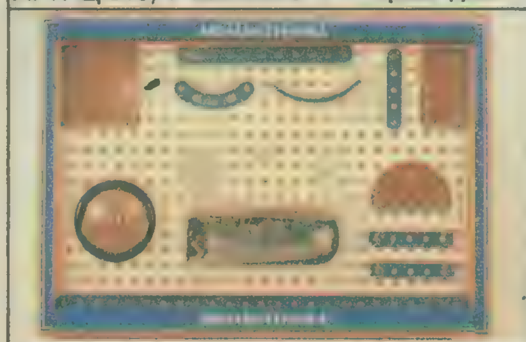

АРТ. Ц-013/2 МЕХАНО 2 Цена дин. 99,00

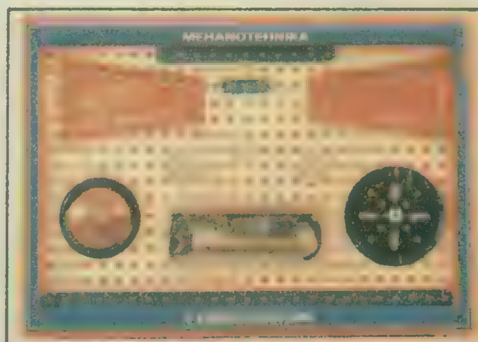

АРТ. Ц-013/3 МЕХАНО 3

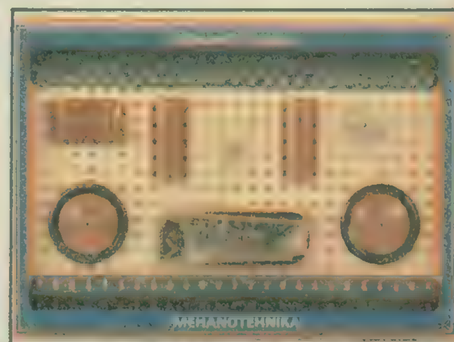

АРТ. Ц-013/4 МЕХАНО 4

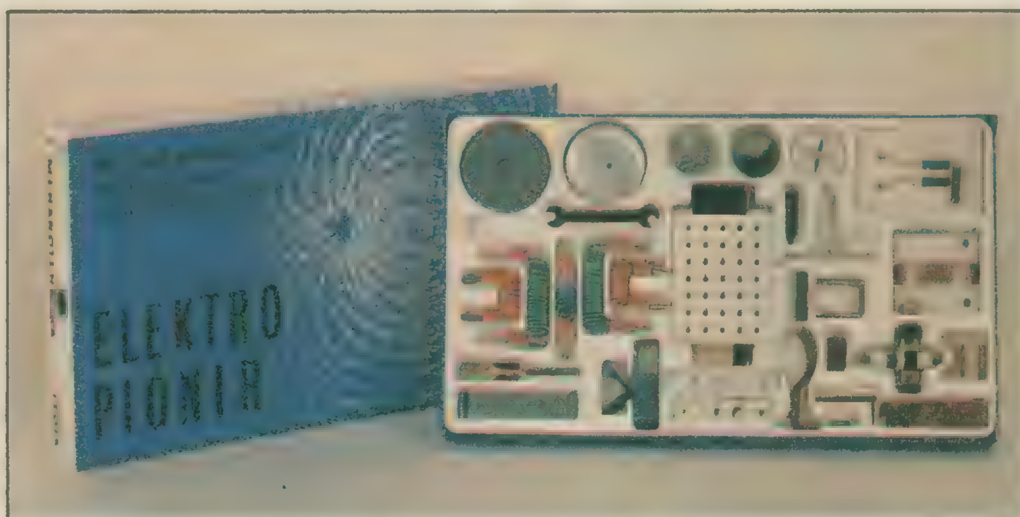

АРТ. Е-182 ЕЛЕКТРОПИОНИР Цена дин. 180,00

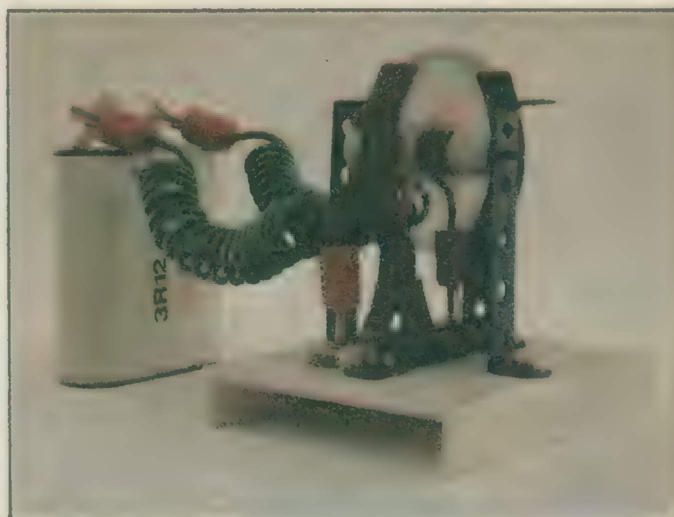

играчке

механотехника
изола

Адреса:
МЕХАНОТЕХНИКА — Поље 9
66310 ИЗОЛА

НАРУЏБЕНИЦА

Неопозиво наручујем играчке МЕХАНОТЕХНИКА Изола

број играчке ____________________

Цена играчке ____________ коју ћу да платим поштару приликом пријема пакета

____
Име и презиме

____
улица и кућни број

____________________ ____________________
Број поште Место

____
Потпис стараоца

ПИШИТЕ ЧИТКО И ШТАМПАНИМ СЛОВИМА

РАТ ЈЕДНОГ КЛЕПТОМАНА

ЗА ВРЕМЕ ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА ЕДМУНД ЛАВ ЈЕ БИО ДОДЕЉЕН ИСТОРИЈСКОМ ОДЕЉЕЊУ АМЕРИЧКЕ ВОЈСКЕ. ПРЕШАО ЈЕ УЗДУЖ И ПОПРЕКО СВА БОЈИШТА НА ПАЦИФИКУ. »УПОЗНАО САМ ТОЛИКО ЉУДИ ДА БИ СЕ ОД ЊИХ МОГЛЕ САСТАВИТИ ЧЕТИРИ ДИВИЗИЈЕ, АЛИ ПРОСНИЈАК ЈЕ ЈЕДИНИ КОГА НИКАД НЕЋУ МОЋИ ДА ЗАБОРАВИМ«.

Вилијам Проснијак је изјавио да има седамнаест година кад је додељен чети Бејкер. Највероватније је имао годину-две мање; никад нико то неће моћи тачно утврдити. У трећој години је остао без родитеља, па је одрастао у дому за нахочад у једној сиромашној четврти у Њујорку. Пре него што је примљен у војску био је три пута у затвору за малолетнике.

Од тренутка када је Проснијак стигао у чету, људи су приметили да су почели нестајати разни предмети — налив-пера, новчаници, ручни сатови, новац. Месец дана касније командир чете је наредио детаљан претрес који је обављен једног јутра у време док су још сви спавали. Сви украдени предмети, укључујући и новац, нађени су у Проснијаковој торби или његовом сандуку. Одведен је одмах на рапорт. Командир ми је испричао како је саслушање текло.

— Проснијак није желео да говори. Одржао сам му проповед од добрих четврт часа о томе шта се дешава лоповима у војсци, али он као да на то уопште није обраћао пажњу. Најзад, кад сам га по десети пут упитао зашто је покрао те ствари, схватио сам да ни он сам то не зна. Никад пре тога нисам срео неког клептомана, али сам рекао себи да Проснијак није крив за своје поступке. Упитао сам га да ли жели остати у чети. Одговорио је да жели. Окупио сам све људе и одржао им предавање о ономе што сам знао о клептоманији. Извео сам Проснијака испред чете и рекао да је он крао ствари, али да ипак мислим да и даље може остати с нама. Они који не желе да му се пружи прилика нека подигну руку. Нико то није учинио.

ПРОСНИЈАКОВ ПРВИ ПОДВИГ

Деветнаестог фебруара 1944. године чета Бејкер је послата на острво Ениветок. Увече уочи напада наредник је свима поделио муницију и шест ручних бомби, али је Проснијак украо неколико стотина метака војницима, а такође и неколико ручних бомби.

Чим је почео јуриш, Проснијак је ускочио у један јапански ров и почео да јури кроз њега, пунећи аутомат у трку. Бацао је бомбе левом руком, откидајући запонац зубима, а пуцао је десном; то је трајало све дотле док није сам побио све браниоце.

Затим је „очистио" све погинуле Јапанце. Један човек из Проснијакове чете је касније испричао да ни на једном погинулом Јапанцу нису видели ручни часовник!

У акцији на острву Ениветоку Проснијак је убио осамдесет Јапанаца и уништио седам бункера. Био је одликован и унапређен у чин каплара, али се много више поносио унапређењем него медаљом. Као што ми је касније сам рекао — имао је пуну торбу медаља. Од Јапанаца је узео неколико медаља „Ред хризантема", што је једно од највећих јапанских одликовања. Обесио би по неколико тих медаља сваки пут кад би на њега дошао ред да риба клозет — док је чистио под, медаље су луткале по керамичким плочицама.

Своју другу битку Проснијак је водио на Сајпану. Једне ноћи поручник Пол Лумпке га је послао у извиђање да види шта се може учинити против једног јапанског митраљеза који је наносио велике губитке батаљону. Митраљез је био постављен у једној пећини, високо међу стенама. Док се патрола полако прикрадала непријатељском упоришту, изненада је одјекнуо рафал и ранио поручника Лумпкеа. Засипајући Јапанце кишом метака и ручних бомби, Проснијак је успео да извуче поручника, али је и сам био тешко рањен.

Провео је три месеца у болници. Један метак му је прошао кроз оба бедра и покидао важне лигаменте. Био је упућен у Америку, али се томе енергично успротивио: желео је да се врати у чету Бејкер. Као што ми је касније сам рекао у Америци није имао никога ко би му био ближи од чете!

НА ПУТУ ЗА ОКИНАВУ

Једног дана, док је лутао по парку око болнице, срео је поручника Артура Клајна који се такође опорављао од рана задобијених на Сајпану. Клајн је био из чете Бејкер; штавише, био је одређен за њеног новог командира. Проснијак га је замолио да га поведе са собом кад се буде враћао у чету. Клајн је успео да добије одобрење за то, обећавши да ће Проснијаку наћи неки одговарајући посао. Од тог тренутка поручник Клајн је постао Проснијаков идол.

Кад је чета Бејкер кренула на Окинаву, Проснијак је задужен за скупљање материјала, заједно с групом од тридесетак људи који су били неспособни за прве борбене редове. Проснијак је био незадовољан овим задатком. У току првих десетак дана три пута је побегао с дужности: сва три пута су га пронашли како се храмајући вуче за четом Бејкер.

Двадесет четвртог априла 1945. године, за време напада на висораван Шури, погинуо је Артур Клајн. Проснијак је ту вест сазнао у подне. Одвојио се у страну и бризнуо у плач. Затим је украо командантов „џип" и упутио се према стоваришту муниције и оружја. Тамо су га сви добро познавали, па га нико ништа није питао ни кад је ушао, ни кад је изишао. Проснијак је натоварио „џип" оружјем и муницијом, па је кренуо у потрагу за Јапанцима који су били криви за Клајнову смрт.

Село које је чета Бејкер требала да освоји било је добро утврђено и на незгодном положају. Непријатељ је тамо концентрисао једну специјалну јединицу снабдевену бацачима, а целу зону је окружио митраљезима. Околне висоравни су биле повезане подземним ходницима, а само је један пут водио према селу.

ОБРАЧУН С ЈАПАНЦИМА

Два америчка тенка су уништена док су покушавала да се пробију тим путем. Проснијак је успео да прође, а да га Јапанци нису узнемиравали (вероватно су хтели да га ухвате живог). Чим је стигао у село, Проснијак је узео аутоматску пушку „браунинг", заклонио се иза једног стабла и отворио ватру. Убрзо је успео на пронађе улаз у подземни ходник. Тада је почела права хајка на њега. Провлачио се иза разних ограда и зидова, ликвидирајући једног по једног своје прогонитеље. Пронашао је једно удубљење у које се скривао у току ноћи. Пуна три дана је убијао Јапанце, који га никако нису могли пронаћи. Понекад се пењао на кровове или крошње дрвећа, па је одатле настављао свој убитачни поход.

Кад је 27. априла једна америчка патрола ушла у село, затекла је у њему само две особе. Једна од њих је био један јапански поручник, који је трчао око једне порушене куће. Други човек, који је час скакутао, час храмао, настојећи да га ухвати, био је Проснијак. У руци је имао јапанску пушку. Људима из патроле је рекао:

— Већ трећи дан покушавам да га уловим и скинем му ручни сат!

Његов „плен" у овом окршају био је толики да је морао да га превезе камионом!

Генерал Стилвел га је одликовао с неколико високих одликовања, а унапредио га је у чин наредника. Поред тога, Проснијак је доживео и почаст какву није доживео ниједан други амерички војник: у јулу 1945. године извршена је свечана смотра Двадесет седме дивизије у част наредника Вилијама Проснијака!

Д. М.

Кад су последњих деценија старе ере у Сирмијум, данас Сремску Митровицу, стигле римске легије, то је већ био густо насељен град са развијеном трговином. Један историчар са двора угарско-хрватског краља Матије Корвина тврдио је да је Сирмијум добио име још у 4. веку старе ере и то по Сиру, вођи илирског племена Трибала. Многи, међутим, тврде да се град први пут помиње у далматинско-панонском устанку, највећој побуни илирских племена против римске власти од 6—9 године нове ере. Устаничка војска имала је око 200 хиљада пешака и око 9 хиљада коњаника, а главни заповедници били су два Батона — један из племена Дестијата, а други из племена Бреука. Римљани су, ипак, угушили устанак и почели снажну романизацију сремске области са центром у Сирмијуму који се све више изграђује и унапређује и добија одлике римског града. Из свих крајева Царства стизали су у Сирмијум досељеници, најчешће из Италије да би вишеструко умножили римску структуру становништва, а староседеоци добијају римска грађанска права

ИЗДАЦИ ЗА ЦАРСКУ СВИТУ — Седамдесетих година 2. века цар Марко Аурелије образовао је у Сирмијуму главни војни штаб, спреман да се одупре немирним сарматским племенима са леве обале Дунава. За њим су стигле и његова жена и кћерка. То је наметало граду и нове издатке — један од највећих било је подизање царске палате која је поткрај 4. века страдала од пожара изазваног ударом грома. Колики је у то доба значај Сирмијума, говори и податак да је половином трећег века први човек Царства био Деције Трајан, рођен у околини овог града.

ЗЛАТНО ДОБА ЧЕТВРТИН

ФОРТУНА НА ЗЛАТНИМ ШИПКАМА — У граду су биле и бројне ливнице за израду металних предмета, као што је и ова лепа бронзана посуда у облику главе, али и неколико ковница за израду новца. Још у 1. веку почела је да ради, наводно, прва од њих, а у 4. веку у Сирмијум стижу чувени мајстори овог заната чак из Цариграда. Златне шипке за државне трезоре прославиле су сирмијску ковницу широм света — неке од њих чувају се као највећа нумизматичка драгоценост у музејима Лондона, Беча, Будимпеште, Париза... На шипкама је приказана богиња Фортуна — заштитница града, па се њен лик сматра и првим грбом Сирмијума.

МЕРМЕР ЧАК СА БРАЧА — У неколико наврата у Сирмијуму је боравио и цар Диоклецијан, а када је 293. године поделио Царство на четири дела, Сирмијум је постао центар једног од тих делова. Тада је почело његово златно доба — добио је изглед највећих римских центара са форумом, купатилом, водоводом, термама, амфитеатром, и прелепим приватним зградама. За раскошне царске терме допреман је мермер чак са острва Брача. Ипак, ови остаци водовода нису довољни да се тачно утврди када је изграђен.

СТИГЛА ЈЕ КУГА — Крајем трећег века обрео се у Сирмијуму и цар Клаудије II, и то са великим плановима. Граду су претили варвари и он је помно разрађивао план одбране. Међутим, баш тада, на град се сручила нова невоља — куга. Тешка болест покосила је ко зна колико становништва, а међу жртвама је био и сам Клаудије. Не тако давно, откривени су заједнички гробови спаљених људи умрлих од куге, а у гробовима и бројни остаци материјалне културе из 3. века. Међу највредније налазе тога доба спадају, свакако, и овај саркофаг и камени стуб са богато изведеном композицијом лишћа.

...Е ЦАРСТВА

ТЕРМЕ ЗА РАТНИКЕ — Многе грађевине у Сирмијуму, и јавне и приватне које су припадале слоју најимућнијих, имале су централно грејање топлим ваздухом, а у дворишту основне школе „Пинки" откривене су ове терме. Претпоставља се да су биле уз кућу истакнутог ратника Титуса Грамонијуса Луцијануса, носиоца заставе Друге римске легије. Дешавало се да неколико породица гради заједничке терме, како би лакше поднели издатке.

У САВУ ЗБОГ НОВЕ ВЕРЕ — Са јужне стране, поред Саве, Сирмијуму су претиле поплаве, тако је градски бедем са те стране више био одбрана од поплава него од непријатеља. Уз јужни бедем налазила се и грађевина од које су сачувани само ови остаци. Град је имао и неколико мостова — на једном од њих погубљен је и сирмијски епископ Иринеј, у пролеће 304. године. Кад су за време цара Диоклецијана почели прогони хришћана, родбина и пријатељи молили су Иринеја да се одрекне нове вере, али узалуд. Тако је епископ, као и још неки грађани који су прихватили нову веру, убијен и бачен у Саву.

Текст и снимци: М. Вујовић

ХИТ * СТРАНА

ЗАГРЕБ 78

Фестивал забавне музике ЗАГРЕБ 78, двадесет и четврти по реду, одржан је последње суботе у октобру. Још се на радио-програмима могу чути фестивалске нумере, плоче се добро продају, а не постоји ниједна листа популарности која не садржи бар неку од изведених композиција.

Песмом „Што је остало од љубави", **Тереза Кесовија** и **Ђело Јусић** освојили су прву награду публике: и посетилаца у дворани „Ватрослав Лисински" и слушалаца југословенских радио-станица. Младом Задранину **Томиславу Ивчићу,** као најуспешнијем кантаутору, додељена је, сасвим оправдано, награда „Златна лира", док је песник **Крсто Јурас** заслужено понео назив најбољег „текстописца". Његове стихове „Кажи ми како да те зовем" изванредно је интерпретирао **Мики Јевремовић**.

Мишо Ковач, по многима неоправдано изостављен са листе награђених, рутински је и на себи својствен начин презентирао Шарчеву композицију „Не пиши ми више".

Оливер Драгојевић није имао среће код избора композиције и сав аплауз упућен песми Зденка Руњића „Кључеви живота" искључиво припада Оливеровим певачким квалитетима.

На крају, поменућемо још једно име које је низ година присутно на домаћој естрадној сцени. Реч је о **Владимиру Савчићу Чобију**, приметно бољем него последњих неколико година, који са осталим члановима састава ПРО АРТЕ може очекивати завидан тираж плоче на којој је прави хит песма „Јање моје црног ока".

ПЕСМА НЕДЕЉЕ

ЈАЊЕ МОЈЕ ЦРНОГ ОКА

Музика: Мато Дошен
Текст: Жељко Крзнарић

Изводи: Владимир Савчић Чоби и ПРО АРТЕ

Јање моје црног ока,
погоди ме усред срца,
Јање моје црног ока,
погоди ме усред срца,
слушај како лудо куца.

Јој, да знам, о јој да знам
ватре плам да угасим сам.
Хоћу да те љубим,
хоћу да полудим,
хоћу да те љубим,
хоћу да полудим за тобом.
лудим за тобом ја

Јање моје црног ока,
погоди ме усред срца . . .

Јање моје црног ока,
јање црног ока,
јање црног ока . . .

Читаоци јављају...

ВЕСТИ ИЗ БРЧКОГ

Пре године и по дана у Брчком је основана рок-група КУРИЈЕ ОКО чији су чланови већ свирали у различитим саставима. Ови заљубљеници у рок-музику у почетку изводе композиције америчких и енглеских рок-група, али убрзо и сами почињу да пишу музику и текстове.

КУРИЈЕ ОКО *чине: Влатко Брчић (соло-гитара), Олег Ђурак (бас-гитара), Вељко Грубачић (инструменти с клавијатурама), Аладин Кадрић (бубњеви) и Драган Мирковић (вокал).*

Чедомир Карановић
Ул. Спортска бб
75300 Брчко
(хонорар 100 дин.)

БЕРЗА ПЛОЧА

Желео бих да продам одлично очуване сингл-плоче: „Да ми је знати који јој је враг", „Главни јунак једне књиге" (БИЈЕЛО ДУГМЕ), песма из филма »Thomy« (Elton Jhon) и »Run with the Pack« (BAD COMPANY) и ЛП плоче: други албум БИЈЕЛОГ ДУГМЕТА, »Greatest Hits« (NAZARETH) и »Old New Borrowed and Blue« (SLADE).

Драган Ракић
Милке Гргурове 4/I
21000 Нови Сад

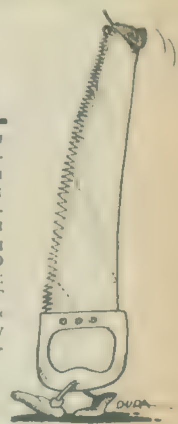

ПОП-ЗАНИМЉИВОСТИ

Карате је спорт који у свету, па и код нас постаје све популарнији. Мање је познато, међутим, да је ова борилачка вештина изузетно популарна и међу музичарима. У овом броју објављујемо само неколико фотографија на којима се виде познате рок-звезде које се, поред музике, баве и каратеом.

За МИКА ЏЕГЕРА кажу да је добар каратиста. Тренинзи му помажу да одржи линију. Његов тренер, бивши амерички шампион, истовремено му је и телохранитељ који га на турнејама штити од обожаватељки.

ЖАН-ЖАК БАРНЕЛ, басиста групе СТРЕНГЛЕРС, важи за једног од најагресивнијих музичара. Своју вештину (има мрки појас) он користи и ван спортских сала. ▼

И ЕЛВИС ПРИСЛИ је био велики заљубљеник каратеа. Имао је црни појас. Овај спорт му је, на жалост, донео и најтежи ударац у животу. Наиме, због каратеа га је напустила супруга, заљубивши се у његовог тренера.

ФЛИТВУД МЕК (FLEETWOOD MAC)

Осамдесет хиљада посетилаца дошло је на Кенеди стадион у Филаделфији да поздрави групу ФЛИТВУД МЕК која је прошле године постигла највећи успех. Њихова плоча „Гласине" (»Rumours"), мада је већ 80 седмица на топ-листама широм света, још се продаје.

Тог дана су врата стадиона отворена веома рано. Публика је одмах почела заузимати своја места. Програм је започео Боб Велч (Bob Welch), некада и сам члан ФЛИТВУД МЕКА, а после њега наступила је група СТИВИЈА МИЛЕРА. Тек после четири часа њихове музике наступио је састав ФЛИТВУД МЕК дочекан правим овацијама. Не желећи да ништа ризикују, почели су свој наступ најпопуларнијим песмама „Вести из друге руке" (»Second Hand News«) и „Са тобом је љубав забава" (»You Make Loving Fun«).

Њихов концерт је трајао 90 минута и за то време састав је извео 17 песама. ФЛИТВУД МЕК је снимио нову плочу, која се с нестрпљењем очекује и која је већ у претпродаји постала златна. Чланови групе, међутим, доста опрезно говоре о њој. Мик Флитвуд каже: — Успех који смо ми доживели са плочом „Гласине", постиже се само једном у каријери.

МУДИ БЛУЗ (MOODY BLUES)

МУДИ БЛУЗ су свој повратак на музичку сцену најавили још почетком ове године. Од тада су постигли велики успех својом последњом плочом „Октава" (»Octave«). Недавно су, после 14 година постојања, доживели и прву промену у саставу. Групу је напустио Мик Пиндер и на његово место је дошао Патрик Мораз, бивши члан чувене групе ЈЕС (YES).

Одлука да се Мораз придружи групи донета је у јулу, када је састав почео са припремама за турнеју која ће почети у Немачкој, а наставити се у Америци и Енглеској. Интересовање за њихове концерте је огромно, јер група већ неколико година није јавно наступала. Њихов нови сингл на коме се налази композиција Џастина Хејворта »Driftwood« вероватно ће доспети на све листе популарности и тако на најбољи начин скренути пажњу публике на предстојећу турнеју.

СЕЈЛОР (SAILOR)

После краће паузе група СЕЈЛОР поново се огласила новом плочом. У међувремену могле су се чути различите приче, почев од оних да састав више не постоји па до најновијих које су уверавале да је музичка инвентивност „морнара" била краткотрајна, па чак и „позајмљена" од других.

Чланови овог састава први пут су се срели 1974. године у Енглеској. Њихова плоча првенац, сингл „Саобраћајна гужва" (»Traffic Jam«) постала је прво позната у европским земљама (песма број један у Холандији и Белгији) па тек онда на острву. Разлог: енглески критичари музике у прво време нису баш били наклоњени овој групи. Међутим, после турнеје 1975. године, на којој су СЕЈЛОРИ били пратећа група састава КОКНИ РЕБЕЛ и Кики Ди, као и други сингл „Чаша шампањца" (»Glass of Champagne«) критичари и публика их прихватају. Плоча „Девојке, девојке, девојке" (»Girls, Girls, Girls«) учинила их је познатим широм света.

После овог сингла издали су још две плоче: „Невоља" (»Trouble«) и „Трећи корак" (»Third Step«) које нису постигле завиднији тираж. Тако састав од 1977. почиње да пада у заборав а највеће искушење наступило је када их напустио органиста Фил Пикет. Међутим, све се добро завршило. Њихов „брод" поново је почео да плови ка успеху. Фил се вратио, а менаџер који их је увалио у невољу био је отпуштен. Новчана криза је преброђена.

Када данас посматрамо СЕЈЛОРЕ, можемо већ на први поглед да приметимо неке новине: нема више морнарске гардеробе и униформисаности. Фил више не седи иза клавира већ за органом. Због чега је дошло до тих измена покушао је да објасни бубњар групе Серпел: „Истина је да смо са морнарском гардеробом постали познати. Међутим, то не значи да у њој треба стално да наступамо. Схватили смо да је дошло време да је одбацимо. Враћамо се и провереним нотама и мелодији. О томе сведочи и песма „Потребна ми је само девојка" (»All I Need Is a Girl«) која подсећа на наше некадашње успехе."

КИС - KISS

У последње време нисмо имали прилике да чујемо ништа ново о групи КИС. Разлог за то било је снимање њиховог првог филма и телевизијске серије.

„КИС сусрећу фантома из парка" (»KISS Meets the Phantom of the Park«) је прича о борби чланова групе, који у филму сви имају надљудске способности, са лудим професором који жели да овлада светом. Као и обично у оваквим филмовима, група КИС излази као победник. Међутим, снимање филма није прошло без проблема. Чланови групе, који и даље носе своју специфичну шминку, морали су понекад за време снимања филма да је трпе на лицу и по 14 часова. Пошто је снимање трајало неколико седмица, сви су добили запаљење коже на лицу и морали су да се лече. Састав ће после овог снимања отићи на одмор и неће се појављивати на концертима бар неколико месеци. За то време спремаће материјал за своју нову плочу и соло-албуме четворице музичара. На овим самосталним остварењима, чланови групе ће покушати да пруже нешто друго од онога што су радили као група. Вероватно су се и они уморили и ове промене ће им добро доћи.

Занимљиво је да састав до пре извесног времена нико није успео да сними без шминке. Многи професионални фотографи су то покушали али им није полазило за руком. Оно што није успело професионалцима, успело је једној девојци. Она је за време снимања филма, сакривена иза једног жбуна, успела да прва направи неколико снимака на којима се виде чланови састава без шминке. Тако је готово случајно открила ову заиста одлично чувану тајну.

ПОЛ СТЕНЛИ И ПИТЕР КРИС, ЧЛАНОВИ ГРУПЕ КИС, ПРВИ ПУТ СНИМЉЕНИ БЕЗ ШМИНКЕ

НАША КАРИКАТУРА

THE MOTORS

ОБУЦИТЕ ХОГАРА И ХЕЛГУ

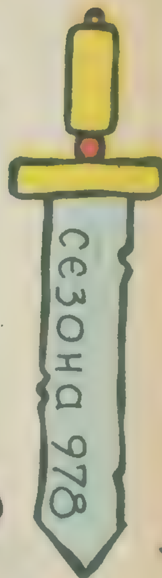

Хогара и Хелгу залепи на картон и исеци, одела не треба лепити на картон

свакодневно Хогарово одело

свакодневна Хелгина хаљина

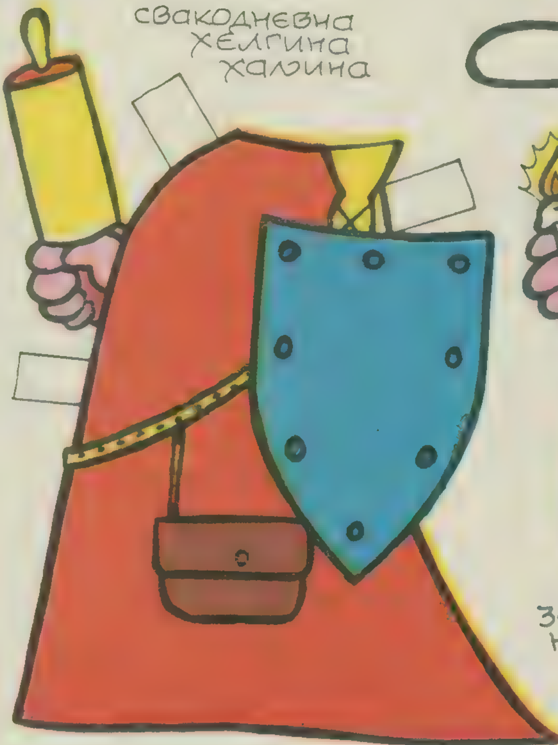

беби-дол заплењен приликом најезде на Трст

пиџама, ратни трофеј из Париза

Хогарова свечана одора за седнице, пријеме и дочеке, заплењена у Британији

Хелгина свечана одора (крој вела је изузетно компликован)

КАМИЛА — КАМИОНЕТ БЕДУИНА

ПРИРОДА СЕ НАШАЛИЛА

БЕЗВОЉНА И ТВРДОГЛАВА, ПУСТИЊСКА ЛАЂА ЧЕСТО ХОЋЕ ДА ОДБИЈЕ ПОСЛУШНОСТ — КЕЗИ ЗУБЕ, РИТА СЕ, ПУШТА ПРОДОРНЕ ГЛАСОВЕ ЈАДИКОВАЊА, А ЊЕН УЈЕД МОЖЕ ДА БУДЕ СМРТОНОСАН.

На први поглед, камила изгледа као једна од великих шала природе: ружна, неспретна, равнодушна и досадна за јахање, непријатног гласа и мириса, тешка за дресуру, понекад опасна. Али, незамењива је људима из пустиње.

Ова необична животиња одувек је имала важно место у човековом ж воту. У 4. веку старе ере, пошто је из Арабије доспела у северноафрички Магреб и прешла Нил, почела је да мења ток историје: омогућила је саобраћај преко огромног пространства Сахаре која је вековима држала Африку изолованом од Медитерана, Европе и Истока. Велики каравани силазили су са севера све до Тимбуктуа и Агадеса носећи венецијанско стакло, памучне производе, свилу, со, зачине, мачеве, мирисе. Са југа су, међутим, стизали робови и злато.

Висока је око два а дугачка око три метра. Свих 450 килограма њене тежине концентрисано је на средину тела. Ту је и грба, надувен стомак, огромне усне. дугачке кошчате ноге с коленима која се при ходу стално сударају. Све је, само није лепа. Могло би се рећи да личи на коња кога су измислиле шаљивџије.

Њен изглед и конструкција представљају право анатомско чудо. Бедуини је зову „ата Аллах" (дар божји). За њих је она превозно средство непроцењиве вредности јер стиже тамо где аутомобили не успевају. Има је у Пакистану — готово милион, два пута више него пре двадесет година, у Етиопији — милион и по, Индији — исто толико, у Сомалији — три милиона. Ако се имају у виду и камиле Авганистана, Монголије, Совјетског Савеза, Кине и Средњег истока, број камила у свету креће се око 15 милиона и показује тенденцију пораста.

ЈЕДНА ИЛИ ДВЕ ГРБЕ?

Породица Camelida потиче из Северне Америке где је пре 40 милиона година Camelus био величине домаће мачке! Пре хиљаду година био је већ знатно већи, а породица се изделила на шест врста и разасула по свим крајевима света. Викуња (перуанска лама) и гванако су се задржали на висоравнима Анда, лама и алпака — нешто ниже. Њихови рођаци величине камиле су се померили према западу прелазећи некадашњи земљани мост између Аљаске и Сибира. Камила из данашњег Авганистана, са две грбе, крупним телом и дугом длаком, кренула је према хладнијим пределима. Њени потомци, њих око 50 хиљада, живе данас у области између Бајкалског језера у Сибиру и ненасељених степа централне Кине. Највиша и уједно најбржа камила са само једном грбом одабрала је ужарене пустиње Арабије.

Грба код камиле стоји усправно, али се њена величина у току године знатно мења: код добро храњених, дебелих животиња има облик пирамиде и заузима најмање једну четвртину леђа, а код сасвим мршавих готово ишчезава. У кишном периоду, кад пашњаци озелене, грба која је за време суше и глади била једва видљива, одједном брзо расте. Физички, ова животиња као да је створена за пешчани пакао: њене очи, једини леп детаљ, имају по два реда густих и дугих трепавица које су ефикасна заштита од песка у време олуја. Уши и ноздрве херметички се затварају кад је то неопходно, док непропорционално широка стопала омогућују несметано кретање по песку.

Што се исхране тиче, камила својим тврдим и еластичним уснама лако може да обрсти чак и жбун чије би бодље, пробиле ђон ципеле. Обликом су подешене тако да приликом узимања хране не мора да извлачи језик и губи драгоцену течност. У стању је да се наједе исушене пустињске траве и грмља и спрженог лишћа акација. Гладна, поједе све на шта наиђе: од сламе с крова неке колибе до пластичних кутија и бакарне жице. Ова храна се затим прегтура напред-назад по стомаку који се састоји из четири комсре и који је у стању да извуче хранљиве састојке из незамисливих извора, остављајући минималну количину за излучивање. Најзад, камиљин измет је толико сув да може одлично да гори те га номади користе уместо дрва.

ТАЈНА ОДРЖАЊА ВРСТЕ

Легендарна одлика камиле је да може да живи готово без воде. Иако лети мора да се напаја свака 3-4 дана (у стању је да искапи пуну каду) доказано је да без воде може да издржи много дуже. Ако се храни сочном биљном храном и ако се не оптерећује превише, може по неколико недеља да не пије воду. Потребно је једино да добро одабере биље којим ће се хранити.

Ниједна животиња, после слона, не може да понесе толики терет као снажна двогрба камила. Она је у стању да са товаром од 220 до 250 килограма пређе дневно тридесет до четрдесет километара. Са пола тог терета у касу може да превали двоструку удаљеност. Али, кад је приведу товару који треба да понесе, безвољна и тврдоглава, покушава да ускрати послушност. Кад се најзад препусти оном што не може да избегне, обично искези зубе, удара, рита се, гризе и, показујући страховит бес, почиње да испушта продорне гласове јадиковања. Међутим, и гоничи камила су упорни.

МНОГО ВРЛИНА, МАЛО МАНА

Путовање на њеним леђима је прилично неудобно — често савија предње или задње ноге и клиза се низ падине пешчаних дина. Док хода, тиха је и мирна. У свакој другој ситуацији испушта нимало пријатне гласове из свог богатог репертоара. Женка је разборита, питома и умиљата, док мужјак зна да буде весма непријатан и раздражљив, нарочито у време парења.

После 11-13 месеци камила донесе на свет једно младо које у првој години живота потпуно зависи од мајке. Тек кад наврши 4-5 година, може да се дресира и запосли. Дресира се тако што јој се у нос затакне прстен повезан с уздама. Узде иначе морају пажљиво да се користе: слабо потезање нема никаквог ефекта, а трзај може да поцепа ноздрву и разбесни ову иначе равнодушну животињу. Познати су случајеви да су камиле једним уједом убијале људе. Малтретирана камила упорно ће настојати да се освети, чекајући стрпљиво погодан тренутак да насрне на непријатеља, обори га на земљу и притисне свом својом тежином

На срећу, готово сви власници камила врло су пажљиви и воле своје животиње које могу да живе и 40 година и обично служе неколико генерацијама. Људи их користе при орању, извлачењу воде из бунара, преношењу пољопривредних производа... Женка сваког дана даје око четири литре млека које је много богатије од крављег. Од длаке коју камила мења сваке године израђују се теписи и покривачи. Чак и после смрти камила остаје корисна: њена кожа се користи за прављење шатора, а месо једе

Д. В.

EURCREM

КЊИГА ЗА МЛАДЕ И ЊИХОВ СВЕТ

1. Федерико Сантин

ЗАШТО И КАКО У ПРИРОДИ, I

Васиона. Сунчев Систем. Земља. Ваздух. Површина Земље.

Цена 200 динара

2. Федерико Сантин

ЗАШТО И КАКО У ПРИРОДИ, II

Живот на Земљи. Животиње. Биљке. Климатске зоне. Прашуме.

Цена 200 динара

„Желео сам да припремим ове књиге имајући пре свега на уму шта је мене интересовало кад сам био дечак: сетио сам се многобројних тема на које сам покушавао да нађем одговор и сетио сам се како ме тајна одувек неизмерно привлачила, а истраживање и освајање непознатог представљали сталан подстицај ...“

Овако Федерико Сантин уводи читаоце у своје занимљиве књиге. Богато илустроване цртежима у боји и снабдевене плавим и црвеним картонима помоћу којих се проверава тачност одговора на постављена питања, ове књиге не само што подстичу на размишљање и самостално расуђивање младе читаоце којима су намењене, већ ће, у подједнакој мери, заинтересовати и њихове родитеље.

3. Леонардо да Винчи

БАЈКЕ И ЛЕГЕНДЕ

Трагајући у Леонардовим записима, белешкама и скицама за оним што би могло да заинтересује младе читаоце, савремени италијански књижевник Бруно Нардини пронашао је низ текстова који су, уз малу обраду, изронили на светлост двадесетог века као легенде равне народним предањима и басне лепе колико и Езопове. Поред богатих и многобројних илустрација у боји, књига садржи и копије Леонардових рукописа, скица и цртежа, као и исцрпан и надахнут предговор приређивача и до сада је са великим успехом објављена у десетак земаља.

Књига је штампана на луксузној хартији, у вишебојној штампи, ћирилицом и латиницом.

Цена 150 динара

4. Пјер Белвес

ЦРТАМО И СЛИКАМО

Ова књига, са изванредно одабраним репродукцијама у боји уметничких дела као и других ликовних прилога, представља драгоцену помоћ и деци и почетницима у савлађивању основних сликарских техника и попуњава празнину у стручној литератури за ученике, а нарочито за ученике основних школа.

Цена 800 динара

Ове књиге можете набавити у свим Нолитовим и другим књижарама или директно поручити од издавача.

ПОРУЏБЕНИЦА

Издавачко предузеће Нолит, Теразије 13/IV, 11000 Београд.
телефони: 324-298, 329-183 и 338-150.

Овим неопозиво поручујем следеће књиге (читко упишите бројеве књига које поручујете) ____________

Укупну вредност ових књига која износи ______ динара, са попустом од 20%, уплатићу приликом пријема књига од поштара.

(Име и презиме)	(Улица и број)
(Својеручни потпис)	(Место становања)

1928. НОЛИТ 1978.

Фантастична прича

ИСАК АСИМОВ

КРИВ ЈЕ Б

Дошљаци су били потпуно исто одевени и личили један на другог.

Никада нећемо упознати свемир. Нити ће се бића из свемира икада више спустити на Земљу...

Вероватно мислите да сам песимиста. Не нисам. Знам да се свемиром увелико лети, али ми ништа нећемо наћи. Што је још горе, нико се више неће трудити нас да нађе. А све због једног глупог неспоразума.

Незгодан датум

За све је крив Берт.

Да бисте боље разумели, рећи ћу вам нешто више о Берту Камерону. Он је шериф у Твин Галчу, а ја сам његов заменик. Берт је нервозан и нестрпљив човек, који постане још гори кад седне да рачуна порез који треба да плати.

Поред тога што је шериф, Берт се бави и многим другим стварима. Има један ранч, власник је неколико мањих продавница, у последње време нешто и пискара, па није чудо што се запетља приликом израчунавања пореза. Кад дође 15. април, с њим се више не може разговарати. Сви то знамо и тих дана избегавамо чак и обичан разговор с њим.

И, ето, случај је хтео да се летелица спусти баш 15. априла!

Седео сам удобно заваљен у столицу у шерифовој канцеларији и посматрао звезде. Био сам опуштен и миран. Сметало ми је само Бертово псовање, негодовање, и уздисање, што је неминовно ишло уз израчунавање пореза.

Управо сам се питао да ли је боље да се вратим часопису који сам био почео да читам кад ми је пажњу привукао необичан предмет. У почетку је личио на испаљену ракету за ватромет, али се светлост појачавала. Гледао сам, задржавши дах. Предмет се приближио и спустио се лагано, без шума. Отпали лист направио би више буке него ова летелица при спуштању. Из ње су изишла два човека.

Мирно место

Нисам био у стању ни да кажем нешто, ни да се померим. Нисам могао чак ни очима да заколутам. Само сам седео укочено и нетремице гледао.

Камерон? Тај није ни главу подигао.

Неко је закуцао на врата, која нису била закључана. Одмах затим су се отворила и ушла су она двојица из летелице. Да нисам видео како се спуштају иза грмља, не би ми пало на памет да нису са Земље. Имали су на себи сива одела, беле кошуље и кравате боје труле вишње. Очи су им биле црне, тен прилично таман, коса црна и таласаста. Личили су један на другог: високи око 160 сантиметара, обојица са веома озбиљним изразом лица.

Ја сам био преплашен, признајем. Бацио сам поглед на Берта. Он се само намрштио. Да није био толико обузет рачунањем, сигуран сам да би почео да се смеје начину на који су странци били обучени. Овако, није се ни осмехнуо.

— Изволите, момци. Шта желите? — рекао је. Стао је да лупка прстима по столу, што је требало да им покаже да нема много времена за њих.

Један од дошљака је пришао столу и рекао:

— Већ дуже време посматрамо вас и ваше људе. Ово место нам је привукло пажњу зато што је мирно и изоловано. Знамо да сте ви овде вођа.

Човек је говорио потпуно правилно, пажљиво изговарајући сваку реч.

— Какав вођа, човече? Ја сам овде шериф, ако на то мислиш. Сад ми реци укратко какве те бриге море?

Бертов саговорник се осмехнуо.

— Као што вероватно и сами видите, трудили смо се да се прилагодимо вашем начину облачења и вашем изгледу.

Берт га је ошинуо погледом.

— Зар је то мој начин — Мора да је тада први пут приметио како су обучени.

— Ово је начин облачења већег броја људи — похитао је да објасни дошљак. — Научили смо и ваш језик. Сасвим вас лепо разумем, а и ви мене, надам се.

Видело се како се Камерону полако разбистрава ум.

— Јесте ли ви овде странци? — сетио се да упита.

— Тачно, ми смо странци — рекао је човек из летелице. — Долазимо из једног далеког места окруженог водом. Иначе, наш завичај овде зову Венера.

Ово ме је још више уплашило. Срце је почело да ми лупа. Ваљда од узбуђења, само сам трептао очима.

Бројим до три

Међутим, шериф није ни трепнуо. Рекао је:

— Драго ми је. Ово наше место зове се Твин Галч. Шта могу да учиним за вас?

ШЕРИФ

— Желели бисмо да хитно позовете све ваше важније личности на разговор. Треба да се договоримо о уласку ваших људи у нашу велику организацију.

Камерон је већ био црвен у лицу.

— Да наши људи уђу у вашу организацију? И да вам сазовем све наше важније личности? Из ових стопа, јеси л' тако рекао? Да им пошаљем телеграме, можда?

Погледао је у мене, као да је очекивао да ће на мом лицу видети осмех, али преварио се. Ко зна како сам тада изгледао.

— Само што хитније — упозорио га је човек са Венере, не очекујући ништа лоше.

— Желите ли да обавестим Конгрес? Можда и Врховни суд? Шта кажете?

— Ако могу да помогну, обавестите и њих.

Ово је коначно разбеснело Камерона. Треснуо је шаком по столу, тако да су се хартије разлетеле около, и развикао се:

— Шта ви мислите, до ђавола? Да ја имам времена за бацање, и то за неке странце којима је до шале? Ако не изиђете одавде док избројим до три, затворићу вас због узнемиравања власти. Је л' јасно?

— Желите ли да одемо? — питао је човек са Венере, бацивши поглед на мене, као да тражи помоћ.

— Сместа! Идите тамо одакле сте дошли, и да вас више нисам видео!

Нека врста ограде

Двојица су се погледала, правећи једва приметне покрете лицем. Затим се онај који је све време говорио поново обратио Камерону:

— Пратећи ваше мисли, јасно ми је да заиста желите да вас оставимо на миру. Ми немамо намеру да приморавамо људе да уђу у нашу организацију. Поштујемо вашу изолованост и испунићемо ваш захтев: отићи ћемо. Више се нећемо вратити. Окружићемо ваш свет упозорењима, тако да вас нико неће ометати, а ваши људи неће морати да напуштају свој свет.

Камерон, који се за то време мрштио и гледао свуда само не у човека који му се обраћао, казао је:

— Слушајте, доста ми је ових будалаштина. Ја имам важнија посла... Један!

Она двојица су се само погледала, окренула се и изишла.

Ја сам знао да је све што су говорили било истина. Јер, ја сам их слушао, док се за Камерона то није могло рећи. Само са неколико речи они су све објаснили и мени је било јасно да ће око Земље заиста постојати нека врста ограде која ће спречавати нас да изиђемо, а друге задржавати да уђу. Али, Камерон никад није био спреман да саслуша људе.

Тек тада ми се повратио глас... прекасно, на жалост. Вриснуо сам:

— Берте, забога, па они су из свемира! Зашто си их отерао?

— Из свемира? — Гледао ме је с неверицом. — Какав свемир те је спопао одједном?

— Гледај!

Не знам како ми је то успело, с обзиром да је био и виши и тежи од мене, али зграбио сам га за кошуљу и одвукао до прозора.

Округла, сјајна...

Берт Камерон је био изненађен да би реаговао на време, а кад је већ хтео да ми се одупре, угледао је кроз прозор нешто од чега му је застао дах.

Улазили су у летелицу, она двојица, а летелица је била велика, округла, сјајна. Затим су узлетели. Подигла се лако као перце; на једној страни се појавила црвено-наранџаста светлост и постајала све јача што се летелица више дизала. Сада је опет личила на испаљену ракету, само што се овог пута удаљавала.

— Берте, зашто си их отерао? — питао сам га, очајан. — Требало је да их одведемо до председника општине, а он би смислио шта ће даље. Овако се више никад неће вратити.

— Они су казали да су странци. Сами су рекли да су морали да уче наш језик. И чудно су говорили... личили су на Италијане. Мислио сам да су Италијани.

— Ма, како су могли да буду Италијани — нервирао сам се. — Зар ниси чуо да су са Венере Рекли су...

— Са планете Венере? — Бертове очи су постале огромне и округле.

— Наравно да су то рекли. Чак су говорили о месту окруженом водом, или тако некако. И сам вероватно знаш да на Венери има много воде.

Ето, ту је дошло до неспоразума; дошло је до грешке која се свакоме може десити. С том разликом што ће ова грешка имати за последицу потпуну изолованост Земље од осталог света у свемиру. Све због нервозног Берта Камерона и његовог пореза!

Потпуно поражен само је прошапутао:

— **Венера? Кад су поменули воду, мислио сам да долазе из Венеције!**

ЈЕДНА АЛИ ВРЕДНА

Они који само мало ствари узимају у обзир лако могу да изрекну свој суд.

(Аристотел)

укрштене речи

МЕСТА ЗАСЕДАЊА АВНОЈ-а

1. Треће заседање одржано од 7. до 10. августа 1945. у присуству 318 делегата; прогласило се Привременом народном скупштином која је радила све до избора за Уставотворну скупштину 11. 11. 1945. **2.** Прво заседање одржано 26—27. новембра 1942. у присуству 54 делегата, мада званично створено као политичко представништво, његов Извршни одбор вршио је у ствари функције владе на ослобођеним територијама све до II заседања; **3.** Друго заседање одржано 29—30. новембра 1943. у присуству 142 делегата, његовим одлукама уставног карактера изграђени су врховни државни органи нове Југославије.

АУТОР: ВЕ-МАК	2	ПИСАЦ ЕСЕЈА	ВЕШТ, УМЕШАН	НАЈВЕЋИ ДЕО	АМЕР. ПЕВАЧ ЧАРЛС	ИТАЛИЈАНСКА НОВИНСКА АГЕНЦИЈА	СТИЗАЊЕ ДО КРАЈА ТРАЈАЊА	НАРАШТАЈ, НАСЛЕДНИК	P
1	B	e	o	G	R	A	D	НУЛА / РАЗНОВРСТАН	O
ОТВОРЕНОСТ	I	S	K	R	e	N	O	S	T
ЈУНАШТВО, ХЕРОИЗАМ	H	E	R	O	J	S	T	V	O
	A	I	e	АЖДАЈА	ИМЕ ХАЧАТУРЈАНА / Б. М.	A	R	e	M
ПРОИЗВОД КОКОШИ / КЊИГА (ТУРЦ.)	C	S	T	A	B	ЛУКА У ИЗРАЕЛУ / ЛИЧНА ДОКУМЕНТА	A		A
ТУЖНА, ЖАЛОСНА	НИШАДОР / „СВЕМОЋАН" ЛЕК	T	A	L	M	I	J	A	K
	e	A	N	A	ВРСТА РИБАРСКЕ МРЕЖЕ	S	A		ФРАНЦ. ПИСАЦ ИГО
ЗНАК ЗА ЛИТАР	L	3	МАЛИ ТАЊИР, ТАЊИРИЋ	СЕОСКЕ УЛИЧИЦЕ / ПРЕВОЗНО СРЕДСТВО	S	R	L		V
ИГЊАТОВИЋ ЈАКОВ	I	J	ОБОРИ ЗА СТОКУ	T	O	R	O	V	I
ГЛАВНИ ГРАД ВЕНЕЦУЕЛЕ	K	A	R	A	K	A	S	РОМАН МОМЕ КАПОРА	K
С. Ј. / ПРАВО КОРИШЋЕЊА ПАТЕНТА	S	J	МЕСТО КОД ДУБРОВНИКА	C	A	V	T	A	T
L	I	C	e	N	C	A	ПРВА НОТА СОЛМИЗАЦИЈЕ	D	O
ЗНАК РЕНИЈУМА	R	e	АНДРИЋ ИВО	A	I	ПОКЛОН	D	A	R

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

ВОДОРАВНО: Телевизор, алунирати, роба, скок, Етна, окука, аграрац, Љадов, Арп, каца, Естер, и, олсини, Ајуб, д, дп, Ласло узе, т, КОЊОВИЋ, налог, срна ЈАКАЦ, так.

Издаје и штампа НИП „ПОЛИТИКА", Македонска 29, 11000 Београд. Директор НИП „ПОЛИТИКА" Вукоје Булатовић. Главни и одговорни уредник „ПОЛИТИКИНОГ ЗАБАВНИКА" Живорад Стојановић. Помоћник главног и одговорног уредника Александар Б. Костић. Уредници: Кринка Виторовић, телефон 324-191/525, Нурџихана Ђозић, телефон 324-483. Ликовно-графички уредници Владимир Горбунов и Соња Јашовић, телефон 326-620. Поштански фах 124. Телефони: 324-471, централа 324-191 и 325-761. Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. Огласна агенција: Македонска 35/1, тел. 322-711. На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије број 413-2973-02 од 22. I 1973. године не плаћа се порез.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ

3 месеца	88.00	динара
6 месеци	176.00	динара
1 година	352.00	динара

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО

3 месеца	176.00	динара
6 месеци	352.00	динара
1 година	704.00	динара

Претплата се врши на жиро-рачун број 60801-601-29728 уз обавезну назнаку НИП „Политика" ООУР „Продаја" — претплата на лист „Политикин забавник"

ПРЕТПЛАТА У СТРАНОЈ ВАЛУТИ

САД	$	38.—
СР НЕМАЧКА	DM	76.—
ШВЕДСКА	Škr	167.—
ФРАНЦУСКА	Ffr	164.—
ШВАЈЦАРСКА	Šfr	64.—

Уплате из иностранства слати на девизни рачун „НИП" „Политика" код ИНВЕСТ БАНКЕ — Београд на рачун 60811-620-63-257300-00054, са обавезном назнаком претплата на „Политикин забавник"

ПРИПРАВНИК ПЕЦА

ГЛЕ! ГЛЕ! ПЕЦА ЗАРАЂУЈЕ ХЛЕБ У ЗНОЈУ ЛИЦА СВОГА!

ЗЗЗЗЗ

И КОМЕ НА КРАЈУ МЕСЕЦА ТРЕБА ДАТИ ПЛАТУ? ПРАВОМ ПЕЦИ ИЛИ ОНОМ ОД ГУМЕ?

ОБОЈИЦА ПОДЈЕДНАКО РАДЕ!

... И ТО МОГУ ДА ДОКАЖЕМ!

КОЛЕГА, СВРАТИ НА ЧАСАК!

?

НОВИ ПОДУПИРАЧИ ЗА КЊИГЕ!

!

Мала пошта

11001 БЕОГРАД
МАКЕДОНСКА 29, П. ФАХ 124

Драги Забавничe,

ПОСЛЕДЊА БРДА

Занимам се за мотоцикле мање снаге. Нарочито ме интересује мото-крос. Вјерујем да знате које се трке у тој дисциплини у класи до 125 кубика бодују за првенство свијета, па вас молим за прецизну информацију о томе. Уједно ме интересује ваше мишљење о најтежим стазама за мото-крос у нашој земљи.

Петар Мршић,
Шибеник

„Политикин забавник" у броју 1405 даје приказ о мотоциклима мање снаге нашег јединог произвођача — „Томоса" из Копра. Верујемо да ћеш њиме употпунити своју документацију. У 1978. години

за првенство света у мото-кросу у класи до 125 кубика бодују се Велике награде следећих земаља: 9. априла — Аустрија, 16. априла — Италија, 23. априла — Белгија, 30. априла — Холандија, 7. маја — Француска, 21. маја — Југославија. 28. маја — СР Немачка, 4. јуна — Швајцарска, 11. јуна — Пољска, 23. јула — САД, 13. августа — Шпанија и 27. августа — ЧССР. Једна од најтежих стаза за мото-крос у нашој земљи била су Слуњска брда код Карловца. Кажемо — била јер се баш због тешких услова вожње на њој више не одржавају трке.

ШТА ЈЕ ПАЛО?

Ове године летовао сам на селу и тамо једне вечери видео како се једна звезда одваја од других и почиње да пада ка земљи. Падала је веома брзо и била врло велика. Молим те, објасни ми о којој је појави реч.

Милош Петровић
Ћипикова 1
Београд

То што си видео највероватније је био метеор, небеско тело чије су димензије неупоредиво мање од димензије звезда. Величина метеора креће се од величине

зрнца прашине до блокова од неколико десетина метара. „Твој" метеор вероватно је био прилично велик, али му се десило оно што се метеорима обично дешава када упадну у Земљину атмосферу — усијао се и у судару са ваздушним честицама и распао, остављајући за собом светлосни траг.

Дневно на Земљу падне око 5000 тона метеора, али се од овог огромног броја само мали број види голим оком. Ти си имао среће. Већина метеора распадне се пре него што стигне до површине Земље, а онај који заиста падне на тло, назива се метеорит и, уколико се ради о већем метеору, може изазвати праву пустош.

ЛОПТА У ВОДИ

Желио бих знати у којој се земљи први пут почео играти ватерполо и у којем граду код нас.

Скендер Њихи
Макарска

Ватерполо, спортска игра лоптом у води, настао је у Енглеској, а забележено је да су прве утакмице одигране седамдесетих година прошлог века. У тим првим годинама ватерпола, вероватно и због мале дубине тадашњих базена, правила су допуштала игра-

чима да се ослањају на дно и да ходају по њему уместо да пливају.

Сомборско спортско друштво прво је код нас почело да игра ту „чудну, нову игру" још 1907. захваљујући студентима који су се школовали у Будимпешти. Ватерполисти овог друштва били су и први шампиони Југославије на првенству одржаном 1921. на Бледу.

ЖЕЉА

Моје другарице и ја основале смо нову библиотеку „Политикиног забавника". Жеља нам је да обогатимо библиотеку новим а и старим бројевима „Забавника" па позивамо све заинтересоване да нам се јаве на нашу адресу:

Сузана Хубјар
29. новембра 17/б
72270 Травник

ЗАГОВОРНИК

Прелистао сам све лексиконе, питао сам телефоном 981, па нисам добио одговор — какво значење има реч „заговорник" коју употребљавају многи говорници?

Лука Радаковић
Похорска 32, стан 4
Нови Београд

То је једна од оних речи које путем разних реферата, говора и дискусија уђу у моду па се употребљавају неумерено, док их не потисне нека друга реч — нови хит, што би рекли поп-музичари.

На пример: зацртати, структура, присутно, комплексно, проблем, питање, ставови... Заговорник би био неко ко „заговара" — залаже се за нешто, заступа нешто. То се може закључити из смисла текста у којем се та реч употреби.

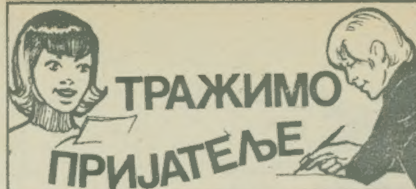

Ивана Клосеве, Смоликова 3, 15000 Праха 5, ЧССР — жели пријатељство са вршњацима од 11 до 13 година.

Јулијана Перишић, 31260 Косјерић, село Косјерић — 16 година, скупља значке и пише песме, навијач „Црвене звезде".

Дијана Шалић, 78400 Босанска Градишка, Демирача 16 — 11 година, скупља значке и страни новац.

Горана Стојановић, 18415 Малошиште — 14 година, скупља постере и слике Здравка Чолића.

Марина Маринковић, 11460 Барајево, Стражарија 228 — 19 година, воли забавну музику, навијач „Црвене звезде".

Дејан Буковац, 21480 Србобран, Маршала Тита 6 — 13 година, воли спорт и музику.

СССР 310034 гор. Харков, Ул. Краснофлотскаја 30, Корчс Александар — скупља постере и музичке часописе.

Злата Хамкић, 58215 Каштел Лукшић, Иве Бурића 19 — 13 година, хоби скупљање значака и постера пјевача, воли забавну музику.

WALT DISNEY
МИКИ

ЈА КРЕНУЛА КОД КОЗМЕТИ-ЧАРКЕ, МИНИ ...
МИНИ

... ПРИ ПОВРАТКУ ЋУ СВРАТИТИ ДА ТИ ИСПРИЧАМ ПО-СЛЕДЊЕ ИНТРИ-ГЕ И ОГОВАРА-ЊА!
МИНИ

ПА... КАКО СТЕ, ДЕВОЈКЕ?
ЗДРАВО, ШИЉО!
ЗДРАВО!
Distributed by King Features Syndicate.

БЕЛКА, ШТО ТИ ДАНАС ЛЕПО ИЗГЛЕ-ДАШ!
ОХ!

ИЗ ТЕБЕ ПРОСТО ЗРАЧИ НЕКИ СЈАЈ... КОЈИ ДОСАД НИКАД НИСАМ ПРИМЕТИО!
ХИХИ!

А И ТИ, МИНИ, ДИВНО ИЗГЛЕДАШ! ПРАВЕ СТЕ ЛЕПОТИЦЕ И ЗАВОД-НИЦЕ!
ОХ! ХВА-ЛА!
7-2

ПА... СВРАТИ МАЛО, ШИЉО! ПОСЛУЖИЋУ ТЕ ФИНОМ ТОРТОМ ...
НЕМАМ ВРЕМЕ-НА...

...ИМАМ ЗАКАЗАНО КОД ОЧНОГ ЛЕКАРА! НЕШ-ТО МЕ ВИД ИЗДА-ЈЕ У ПОСЛЕ-ДЊЕ ВРЕМЕ!